

ПОЛИТИКИН

Немачка 5.00 DEM, Швајцарска 5.00 CHF, Шведска
25.00 SEK, Аустрија 40.00 ATS, Словенија 150 SLT, Маке-
донија 70 ДЕН.

ЗАБАВНИК

29. XII 1995 • ИЗПАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LVII • ЦЕНА 5 ДИНАРА • БРОЈ 2290

СРЕКНА
НОВА
1996.
ГОДИНА!

GETO

За све од 7 до 107

НАЈЧУДНИЈИ ПАРОБРОД

КОЈИ ЈЕ ПЛОВИО РЕКОМ МИСУРИ ИЗГРАБЕН ЈЕ 1819. ГОДИНЕ. ДА БИ ЗАПЛАШИО ИНДИЈАНЦЕ, ПАРОБРОД ЈЕ НАПРАВЉЕН У ОБЛИКУ ЗМАЈА КОМЕ ЈЕ ИЗ ЧЕЉУСТИ ИЗБИЈАО ДИМ, А ИЗ РЕПА КУЉАЛА ВОДА.

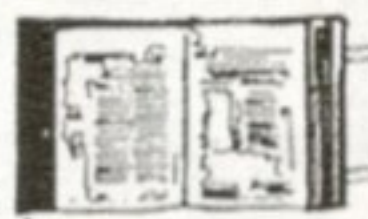
Лейтир од сребра

НЕКАДА ЈЕ У КИНИ УПОТРЕБЉАВАН КАО СРЕДСТВО ПЛАЌАЊА.

МОЛИТВЕНИК

КОЈИ ЈЕ КОРИСТИЛА ШПАНСКА КРАЉИЦА ИЗАБЕЛА I (1451-1504) ЈОШ ЈЕ У УПОТРЕБИ У КРАЉЕВСКОЈ КАПЕЛИ У ГРАНАДИ (ШПАНИЈА).

ПАПАГАЈ ОТКРИО УБИЦУ

АНЕТ РОК, УДОВИЦА ИЗ ЛИОНА (ФРАНСУСКА), КОЈА ЈЕ ГОДИНАМА ХРАНИЛА НЕЗАПОСЛЕНЕ МОРНАРЕ, УБИЈЕНА ЈЕ 1922. ГОДИНЕ. ПОРЕД ЊЕНОГ ТЕЛА НАБЕНА ЈЕ ФЛАУТА СА РАШТИМОВАНИМ ТОНОМ Г. ТЕК ПОСЛЕ ГОДИНУ ДАНА ПОЛИЦИЈА ЈЕ ОТКРИЛА УБИЦУ. БИО ЈЕ ТО МОРНАР ЧИЈИ ЈЕ ПАПАГАЈ НЕПРЕКИДНО ОПОНАШАО РАШТИМОВАН ТОН Г.

МАНФРЕДО САТЕЛА

(1600-1680) ЧУВЕНИ ИТАЛИЈАНСКИ ФИЗИЧАР, БИО ЈЕ ПРВИ ЧОВЕК У ИСТОРИЈИ КОГА ЈЕ УСМЕРИО ЈЕДАН МЕТЕОРИТ.

Најснажнији владар у историји

БИО ЈЕ КАЛИФ АЛИ ИБН АБИ ТАЛИБ

(602-661). КАДА ЈЕ УБИЦА КОД КАИБАРА НА АРАБИЈСКОМ ПОЛУОСТРВУ ОСТАО БЕЗ ШТИТА, ИШЧУПАО ЈЕ ИЗ ЛЕЖИШТА ВРАТА ЗАМКА ТЕШКА 382,5 КГ И С њИМА У РУЦИ НАСТАВИО ДА СЕ БОРИ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

у Ирској, осим у зоолошким вртovima, нема ни једне једине змије. Према легенди, отерао их је Свети Патрик, заштитник овог лепог зеленог острва.

Вилијем Шекспир је имао богат речник од око 24.000 речи. Просечна особа чији је матерњи језик енглески, као и његов, користи око три хиљаде речи.

у огромној већини светских језика реч мајка почиње словом „м“.

Саргаско море нема обала: оно лежи усред Атлантског океана.

у Сједињеним Америчким Државама живи више од 28 милиона мачака.

цип је добио име према својим оригиналним иницијалима GP што је значило возило за сваку употребу (енгл. General Purpose vehicle).

када у новогодишњој ноћи почне да откуцава поноћ, у Шпанији је обичај да се уз сваки ударац поједе по једно од дванаест зрна гроздја да би година која долази била срећна и берихетна.

просечна особа „умотана“ је у 18,5 квадратних метара сопствене коже.

од свих колекционарских страсти на свету најчешће је скупљање марака.

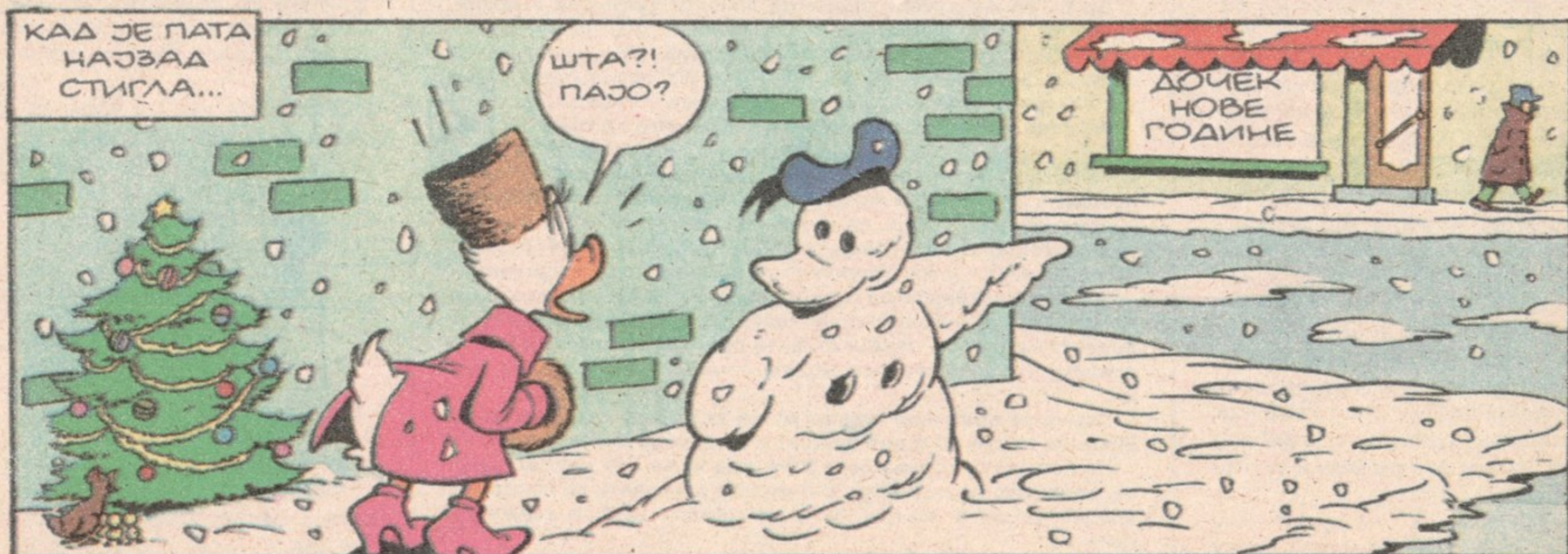
леди Џејн Греј била је краљица Енглеске само девет дана.

Илустровао Зоран Петковић Петко

WALT
DISNEY

ПАПА ПАТАК

Кад је она на столу
— онда је празник!

Или, шта је Ђу-
ра Јакшић, ве-
лики песник и
сликар, боем и
ништа мањи
гурман, узвик-
нуо поводом
надалеко по-
знатог, омиље-
ног и, кажу, бо-
гомданог јела
које једнако по-
штује и пука си-
ротинја и круни-
сане главе

Није потребно много на-
дахнућа и маште да би
се замислила богата
софра на коју је изнесено си-
јасет јела и ђаконија. Ту су бу-
рек, кајгана, пихтије и кавур-
ма, ракија, кавијар, пилав, ђу-
веч, спанаћ и јогурт, баклава
и пекмез, тулумбе и кајсије,
лимун, боза и ратлук, кајмак и
сомун са сусамом, шкембићи
на зејтину, туршија у сирћету,
ћулбастаја и ђевапи, ђевреци
и суџук, алва и ратлук, сутли-
јаш и шећер, ћуфте и сарма!

И те како примамљиво!
Али, већина ових јела и пића,
зачина и зерзевата, данас та-
ко уобичајених и свуда при-
сутних, била су пре неколико
стотина година на овим про-
сторима или сасвим непозна-
та или су имала неке друге на-
зиве. Поред разноликих ути-
цаја који су се са османлиј-
ским освајањима осетили у
целокупном овдашњем жи-
воту, бројне су новине које су
унесене и још живе уз нека-
дашња огњишта и данашње
кухиње, рецепте и трпезе, у
оно што се савременим изра-
зом укратко зове — кулинар-
ство. И као што су такозвани
турцизми тако чести, понекад
и неизбежни, у нашем језику,
тако су се и многи кулинарски
специјалитети источњачког
порекла сасвим одомаћили
на нашим шпоретима и столо-
вима.

Међутим, у том дугом низу
свакојакх гурманлука чију су
вештину справљања донели

овде султански и везирски ку-
вари у својим бисагама, по-
стоји и једно јело које се, ма-
да наоко сасвим обично и
једноставно, поштује више и
једе слађе. Наравно, то је —
сарма. И од мноштва рецепа-
та који су нам остављени у
аманет и који су се најчешће
усмено преносили из нараш-
таја у нараштај, само се она,
сарма, изборила за ону изу-
зетну почит да се спрема са
посебним надахнућем и све-
чано износи на трпезу, пред
укућане и госте, у најважни-
јим данима не само у једној
години, већ и у целом живо-
ту. Божић, слава и Нова годи-
на, рођење и крштење, ро-
ђендан, свадба и годишњица
брака, сахрана и помен — све
те датуме и догађаје смерно
прати и домаћински обележа-
ва и сарма. Али и у оним та-
козваним обичним данима
кад замирише већ на вратима
и кад се њен изазовни мио-
мирис заносно залелуја по-
ред стола, празних тањира и
истих таквих стомака, (па и
очију!), одмах се осети онај
свечани, незаборавни дах
празничног мира и милине.
Ето, то је она чудесна драг
једног обичног, готово народ-
ског јела пред чијим су се ча-
рима с дужним поштовањем

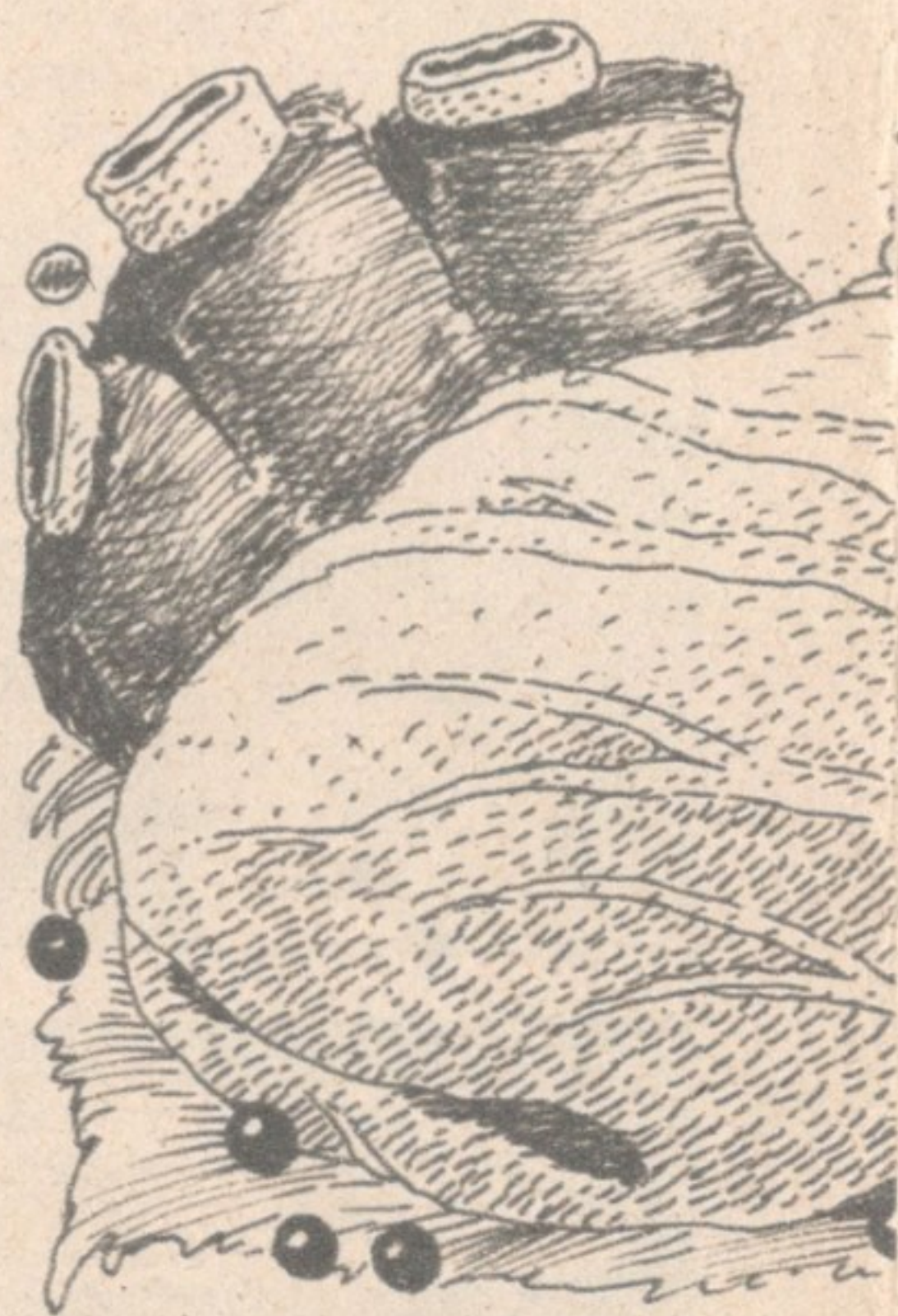
клањале и крунисане главе,
али и сиромашак који је, ето,
успео да набави прегршт мле-
веног меса, шаку пиринча и
главицу киселог купуса.

Зелени се купус у Мурманску!

Наравно, већ на спомен
сарме помисли се на ону од
киселог купуса, ону боје ста-
рог злата, царицу владарицу
свих осталих сарми и сарми-
ца, сармичака и сармичуља-
ка. Као свака добра старемај-
ка, и она се побринула да се
свуда по свету распу њена
деца, унучићи и чукунуци:
сарма с овим или оним, те
сарма од овог или оног, па
сарма на овај или онај начин...

Ништа се, међутим, не би
догодило да на овом свету не
постоји и створење *Brassica
oleracea capitata*.

Иза овог високоученог
имена на латинском језику
крије се нико други до обичан
купус, тачније купус главичар
или главати купус, како га још
зову. То је двогодишња зе-
љаста биљка из породице
крсташица, једна од најваж-
нијих врста поврћа на нашој
планети. Наравно, у овом
поднебљу, па и код нас, купус
је веома важан за људску ис-

храну, нарочито зими. Њего-
во узгајање је једноставно и
јефтино, успева на разним
земљиштима и подручјима,
најбоље у влажним и про-
хладним, од крајњег југа Ев-
ропе па до крајњег севера,
чак северније од Мурманска.
Успешно расте и на темпера-
тури од само пет степени, док
одрасла биљка, зависно од
сорте, може да поднесе тем-
пературу и од минус 30! За-
хтева много влаге и зато се
најчешће гаји у речним доли-
нама.

Све врсте купуса воде по-
рекло од дивљег претка који
и сад расте по северним оба-
лама Средоземља и југа Ен-
глеске, Француске и Данске.
Као гајена култура давно је
ушао у исхрану народа који
су живели на овим простори-
ма, тако да га спомињу још
старогрчки и римски писци.

Код нас су већ дуго позна-
та и раширена два облика —
бели и црвени купус главичар,
а по његовом гајењу прочули
су се Футог код Новог Сада,
села у Бачкој и Банату поред
Дунава и Тисе, као и она уз
све три Мораве.

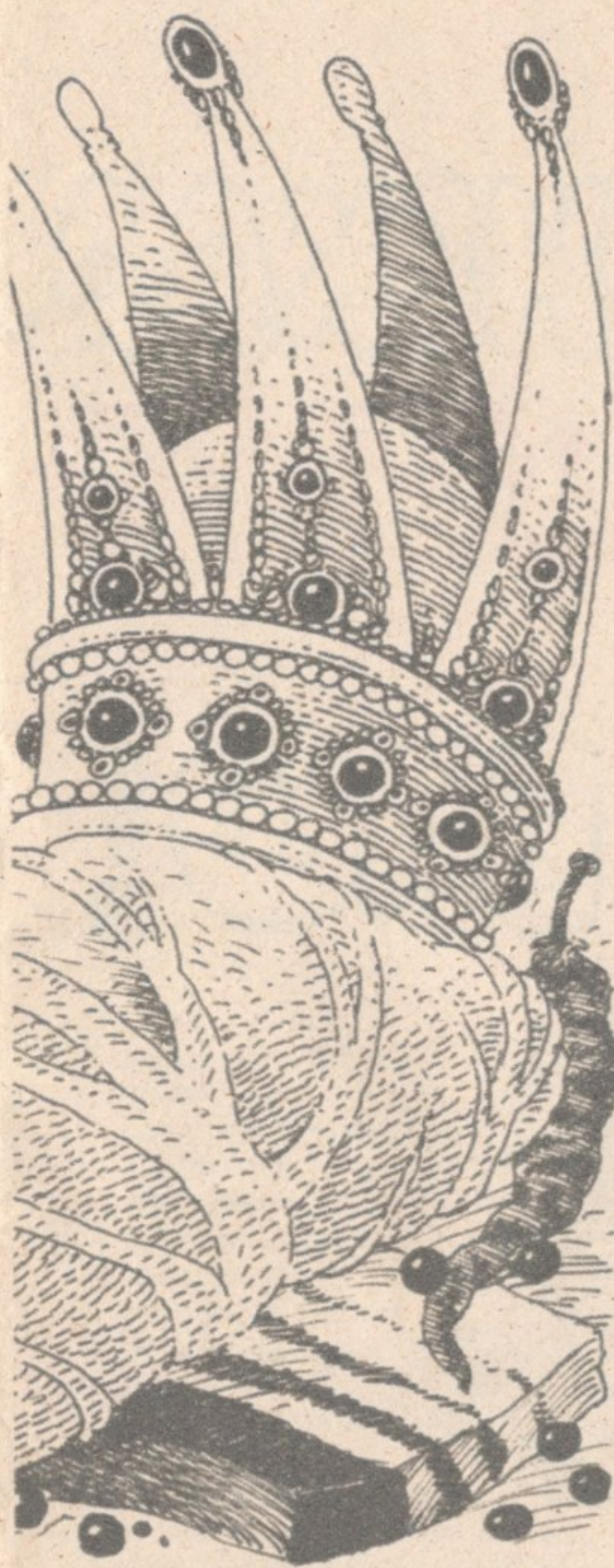
ОВО МОЖЕ СВАКО

Да би се направила сарма од киселог купуса за 6 особа,
потребно је: 1,5 килограма киселог купуса, 600 грама говеђег
и свињског меса, једна главица црног лука, 100 грама сецкане
сланине, 50 грама пиринча, једно јаје, 200 грама сувих реба-
ра, 200 грама суве сланине, уље, маст, со и бибер.

Листове киселог купуса пажљиво одвојите од главице и са-
сеците корен, а ако је купус много кисео, оставите листове
пола сата у хладној води. На уљу или масти пропржите ситно
исецкани лук, па када пожуте, додајте млевено месо и сецка-
ну сланину. Наставите са пржењем још неколико минута, а
затим умешајте опран пиринч и јаје. Посолите и побиберите.
На сваки лист купуса ставите мало надева, завијте у ролнице,
пажљиво затварајући са стране да надев не би испадао. Сар-
ме сложите у дубоку шерпу, најбоље од печене земље, на
подлогу од купуса, између ставите сува свињска ребра и суву
сланину. Налијте хладном водом и кувајте дуго на тихој ват-
ри.

Сарма се пред крај кувања може запржити и запршком од
50 грама масти, 50 грама брашна и кашичица алеве паприке.

На исти начин прави се и сарма од кеља или слатког купу-
са, само што се кељ мора 2-3 минута прокувати па испрати у
хладној води, а слатки купус се попари врућом водом да
омекша.

Илустровао Љубомир Милојевић Љубац

Али народ не цени купус само због укуса и хранљивости, већ и због његових лековитих особина. У народној медицини користи се за лечење реуме, упале зглобова, плућних болести, малокрвности, чира на желуцу и дванаестопалачном цреву, хроничног затвора, рана од проширених вена, као и за јачање целог организма. Изузетно је богат минералним солима, калијумом, гвожђем, сумпором, магнезијумом, бакром и фосфором, док само ватимина Ц садржи колико лимун и помаранџа. Међутим, један податак изазива истинско поштовање: од толико хиљада и хиљада јестивих биљака, и питомих и дивљих, купус у себи има највише калцијума који је неопходан за правилан раст и здравље не само људског тела, првенствено костију. Ако у нашој крви нема довољно овог хемијског елемента, долази до поремећаја рада срчаног мишића, живчаног система и пропустљивости капилара. Можда онда није чудно што обичан дивљи зец, ко-

ме је купус више од посланице, задивљује својом брзином и скоковима!

Купус се употребљава током целе године, свеж или слатак и кисео. Међутим, ова благородна биљка у новије време се све више вештачки суши, чиме се његова иначе значајна употреба још проширује.

Поред сарме, од киселог купуса спремају се разноврсна јела и салате. Само кисељење купуса, код нас веома раширено, било је познато још Старим Словенима, али они су га сасвим успешно киселили само помоћу соли и без воде. Како – ни до данас није поуздано утврђено...

Све у свему, кад пред зиму наши чувени подруми и гараже, терасе и шупе, оставе и купатила снажно замиришу на кисео купус, долази свима познато и драго „сарматско“ време.

Помени ме у сармама својим...

Али сама реч сарма, што на турском језику дословно значи „оно што је замотано, завијено“, нема осим свог корена никакве везе са Сарматима, номадским народима из јужноруских степа, чувеним јахачима и стрелцима, који због скитачког начина живота нису оставили готово никакве археолошке трагове. Ипак ће многи сладокусци, заљубљеници у сарму, бришући после ње задовољно браду, поносно рећи да они припадају управо моћном и разгранатом племену Сармата!

И они и сви остали бројни сармољупци широм света сигурно би оном прадавном, непознатом кувару који је први, вођен можда самим божијим провиђењем, дошао на замисао да нешто сецканог меса увије у лист биљке, са или без других додатака, а затим све то скува, великодушно подигли споменик у облику огромне сарме или од свег срца доделимо једно од ретких и врло поштованих одликовања, знамења и почести: Орден масне сарме првог реда, Медаљу за изузетно јунаштво и заслуге на Купусном пољу, Убојиту виљушку Св. Благоутробија с купусовим венцем, Златно перо „Купусног листа“...

Кад се сарма и све што је везано за њу ипак осмотри са оне озбиљне стране, долази се до веома занимљивих сазнања.

То поштовано јело спомиње Вук Стефановић Караџић, и сам гурман и одличан познавалац свега што је народно, па и кухиње, већ у првом издању свог чувеног „Српског рјечника“ 1818. го-

Стилске вежбе

ЗАЧИНИ ЗА САРМУ

Са сармом у боље сутра! (Пролетерска парола)

Ко тебе каменом, ти њега сармом – из замрзивача! (Новокомпонованохришћански)

Сармте било! (Грдња)

Све ти се посармило! (Из здравице)

Купуса жути лист, мало меса на длану – Топлина шпорета. Моји прсти мисле на тебе... (Хаику)

Закукала Љуба Иванова: Како ли ћу сарму свити млада? (Епски, десетерачки) Продај, бабо, волове у јарму, Имам дику, правиће ми сарму! (Бећарски, обноћ, уз тамбуру)

– Види, царе, подочњаци ми н'о сарме!

– Без везе...

(Београдски дијалог, трамвај, око 8 ујутро, „доле испод Славије, када шина савије...“)

„Отиш'о си, сарму проб'о ниси...“ (Лажмотив некадашњег љубавно-кулинарског народњака)

дине. Она је била најомиљеније јело писца Стевана Сремца, познатог сладокусца, вечитог нежење који се свакодневно хранио по кафанама, али само оним где се добро кувало и још боље јело.

И јазавац је специјалитет

Стигавши с истока овде, сарма се, захваљујући својим особинама, брзо одомаћила. Вековима је окупљала и окупља људе око трпезе, али је зато на неки начин поделила оне који се баве кулинарством и његовом прошлосту. Једни, наиме, сматрају да је она ипак дошљак, као толико других јела, јер се сарма у свом изворном облику спрема од слатког купуса и искључиво са сецканим овчијим, јагњећим или јунећим месом; односно њиховом мешавином, дакле без ичега што је свињско. Тврдња других је да је она ипак наше, аутохто-

но јело, због састојака од којих се справља, као и због толиког дугог времена колико је овде једу.

Међутим, и ова готово научна расправа само обогаћује све оно што се једним именом зове сарма. Ко можда не воли ону уобичајену од киселог купуса, са месом и масном свињског порекла или не сме да је једе због здравствених разлога, може да бира неку од мноштва других сарми и сармица. Ту је посна, манастирска или монашка сарма од слатког купуса са сувим грожђем, затим сармице од кеља и разног зеља, сарме од слатког купуса пуњене кромпиром, сармице од виновог лишћа, рена, онда од листова младог пасуља, зелене салате, блитве, липе и од цвета младе тиквице. За надев, односно фил, како популарно кажу домаћице, користе се разно месо, поврће и зачини, између осталог и многа дивљач, риба, па чак и пужеви. У неким крајевима за изузетан специјалитет сматра се сарма са месом јазаваца које је најкалоричније од свих врста меса нашег поднебља!

Сва та јела једним именом се називају сарме или сармице и омиљена су од Ирака и Ирана до Словеније. Француска кухиња, иначе цењена у целом свету, не познаје сарме, које ни у Црној Гори нису тако честе као у свим деловима Србије. У Грчкој су међу најпознатијим специјалитетима долмадес – сарме и долмадакја – сармице, док у неким крајевима сарме од слатког купуса називају – сармадес.

Иако је сарма једноставна и по садржини и по начину припремања, готово свака домаћица има за њу свој рецепт зачињен неком малом тајном.

Пре свега неопходно је Њ. В. Сарму ставити на тиху ватру, најбоље на крај шпорета, да се полако кува тако дуго да се готово заборава на њу. Није својевремено Ђура Јакшић, љубитељ домаћег залогаја, мудро и искрено узвикнуо поводом управо овог јела и његовог дугог крчкања: „Ј...ш сарму ако на њу није пао бар добар прст пепела!“

Мислећи на Раблеа и његовог Пантагруела и на Владу Булатовића Виба, с љубављу укрчао

Иван Лончар

ТРПЕЗЕ ЗА
ПАМЋЕЊЕ

**Кад дође
зима, време
слава,
новогодиш-
њих и
божићних
празника,
хране је
углавном у
изобиљу. Ако
мислите да
претерујете и
у сланим и
слатким
ђаконијама,
не брините.
Што се тиче
порција,
прави смо
аматери у
поређењу са
неким нашим
прецима**

Доба
владавине
Фридриха III
(1415–1493),
римско-немачког
краља
и цара,
памти се
између
осталог,
као и време
кад је
владао
обичај
да се човек
и преједе и препије.

Невидљиви механизам
покреће ражањ, а на
ражњу – јаребице,
препелице, фазани.
Ражањ с јаребицама,
препелицама и фазанима у
печеном је јелену. А печени
јелен, заједно с ражњем, ја-
ребицама, препелицама и фа-
занима вири из огромног, пе-
ченог вола. Во с јеленом, ја-
ребицама, препелицама и фа-
занима постављен је насред
свечане трпезе једног цркве-
ног великодостојника у Фран-
цуској, неке године средњег

Није чудо што је
Вителије
Прождрљиви
кратко владао.
Питање је како је
оних осам месеци,
колико је био на
трону, обављао
државничке
послове кад није
мислио ни о чему
другом сем о
храни.

АМ' СЕ
НЕКАА
ДОБРО
ЈЕЛО,
БАШ!

хране и пића.
Тако се, реци-
мо, памте
сатурналије, рим-
ске свечаности
у славу бога
Сатурна. Посебно
их издваја-
мо јер се сматра
да су оне,
доласком
хришћанства, пре-
расле у
новогодишње и бо-
жићне празнике, о чему је
„Забавник“ писао пре годину
дана.

Какав призор!

Сећајући се златног доба
Сатурнове владавине, кад ни-
је било ни приватног влас-
ништва ни ропства, грађани
Старог Рима данима су били у

века. Права икебана од меса!
Гозба не би била потпуна
да на крају нису послужени и
слаткиши. Колачи, торте, во-
ће, у сребрним су тањирима
са стакленим дном. Зашто?
Зато што у провидном посто-
љу пливају златне рибице.
Од древних времена свет-
ковање се везује за обиље

ПОЛИТИКИН

6

ЗАБАВНИК

Вечера за 100 званица, приређена 1740. у једној племићкој палати у Венецији. То је био најбољи начин да богаташ покаже колико је „тежак“.

празничном расположењу (од 17. до 24. децембра), јели су и пили до бесвести и међусобно се даривали.

Да би неко уживао у раскошној гозби, за то није увек потребан непосредни повод. Почетком овог миленијума римски писац Гај Арбитер Петроније (умро 66. године) оставља нам у завештање велики роман „Сатире“ („Сатирикон“). Петроније, између осталог, пише и о гозби бившег роба Трималхиона.

Круна Трималхионове трпезе је печени вепар. Пре него што га робови унесу на ражњу, у одаје улећу ловачки пси. Кад се гости опораве од првог шока, суочавају се с новим изненађењем. Из вепра постављеног на средини стола излећу – наравно живи – дроздови, а петао који се шепури уоколо и разговор гостију прекида продорним кукурикањем завршава у лонцу кључале воде.

Трималхионова гозба рођена је у пишевој машти, али није баш сасвим измишљена. Петроније је, очигледно, имао доста узора према којима је створио лик бившег роба.

Памти се вечера извесног Елија Веруса коју је приредио за само 12 особа и на њу потрошио садашњих 1.800.000 марака. Верус се није задовољио само пићем и храном коју је понудио званицама, он је сваком госту поклатио и по једног магарца натовареног

даровима од злата, сребра и кристала.

А Апиције Целије, тобожњи аутор дела „О куварству“, отровао се кад је сазнао да се вредност његове имовине процењује на ондашњих 10 милиона сестерца (око 30 милиона марака). Између „скромног“ живота, лишеног раскошних гозби и пијанки, и смрти изабрао је – смрт. Целије је био уверен да новац који има не може да подмири све његове, очигледно неуобичајене, прохтеве.

Минервин јестиви штит

Поједини римски владари упамћени су као велики прождрљивци.

Марка Аурелија Антонија (204–222), римског цара познатог под именом Хелиогабал, чак су и његови савременици сматрали сувише развратним. Једном приликом, на вечери коју је приредио, изненадио је све присутне. На трпези је било ни мање ни више него 600 нојевих глава јер је мозак ових птица тада био ретка посланица.

Међу римским царевима најуспешнији је можда био Ауло Вителије (15–69), Хелиогабалов претходник. Овај омрзнати владар седео је на трону, пре него што је убијен, само осам месеци. Пошто је остало забележено колико је јео, тешко је замислити кад је, и како је, уопште успевао да влада.

ЧУВЕНИ ПРОЖДРЉИВЦИ

Велики светски тенор Лучано Павароти (1) овако држи једну у низу својих дијета; комичарка Розен Арнолд (2) створила је од „преједања“ праву уметност и обезбедила место звезде; новински магнат Боб Маквел, поред гомилања капитала, налази времена и за слагање килограма; краљ Џорџ IV (4) ушао је у легенду као гурман и заувек остао у једној дечијој песмици.

АЛ' СЕ НЕКАД
ДОБРО ЈЕЛО,
БАШ!

Вителије је сваког дана приређивао или одлазио на најмање четири раскошне гала гозбе. Како је могао толико да поједе и попије, где му је све то стало? Па, радио је оно што и многи његови неза-сити савременици: Vomunt, ut edent, edunt ut vomant. (Повраћају да би јели и једу да би повраћали.)

Ауло Вителије морао је у сваком тренутку и на сваком месту да буде окружен храном. Кад није био на некој гозби, поред себе је држао велики сребрни тањир који је, да иронија буде већа, називао Минервиним штитом. А Минерва је била римска богиња мудрости, заштитница уметности. Тањир је био пун пробраних лепота: свеже цигерице, рибље икре, комада штуке, фазана, мозга нојева... Намирнице су доношене из разних крајева Римске империје.

Овај владар прождрљивац није увек био тако избирљив. Кад би се нашао на путу, Вителије се није либио да се у некој крчми прихвати остатака хране од пре два-три дана, меса са жара, још недовољно печеног, само да попуни сваку рупу у свом незајажљивом стомаку.

Боље у стомаку него непријатељу

„Уметност“ преједања памти се још од праисторије. Људи у каменом добу никада нису били у недоумици да ли, и колико, да једу. Кад би уловили животињу, мамута или бизона рецимо, настојали су да је поједу целу, и то одмах, на лицу места. Јесте да је постојао начин да се део меса осуши или остави у праисторијским „замрзивачима“, али ипак је било сигурније да заврши у стомаку него да га от-

крију непријатељска племена.

Развојем пољопривреде, питање хране постало је далеко извесније, сигурније. Иако већина није више имала апетит као Гаргантуа, див прождрљивац, отац Пантагруела (главни јунак у првој књизи Раблеовог сатиричног романа), месо је и даље заузимало главно место на трпезама. Ствари се ни данас нису много промениле, сем на вегетаријанским гозбама.

Нисмо само ми, Европљани, познати као љубитељи доброг залогаја. Сетимо се, рецимо, древне Кине и династије Хан (старија и млађа династија владају од 206. године пре н. ере до 220. године наше ере). За једног од владара ове династије радило је, и то само у кухињи, 2270 запослених, од тога 650 шефова! Његова омиљена посластица било је посебно припремљено сисанче. Прасенце напуњено урмама пекло се у судовима од иловаче док не добије златанорумену боју, потом се секло на ситне комаде и наредна три дана кувало у пари, изнад воде у коју су биле додате разне траве и зачини. Немојте да нам замерите ако рецепт није сасвим тачан, кулинарске тајне ионако се ретко откривају.

Арапска цивилизација Средњег истока такође је била чувена по уметности припремања хране и љубави према добром јелу. Куваре су писали чак и сами принчеви и тајне своје кухиње преносили с генерације на генерацију.

Паун са све перјем

Као и црквени великодостојник са почетка ове приче, и други европски богаташи желели су да им трпезе буду што раскошније. Госте је, баш као што је то радио Трималхион, требало не само нахранити, већ и запањити.

На трпези су могли да се виде позлаћени лабудови, заједно с главама вепрова и медведа, слаткиши су попримали облик орлова, лавова, чак и грбова одређених породица.

Али, ништа није могло да превазиђе печеног пауна. Ова птица није била толико тражена због свог укусног меса, већ због перја раскошних боја. Паун би се најпре очерупао, испекао, а потом се перје враћало на тело птице која је украшавала трпезе оних најбогатијих. Призор за памћење.

Како се сада осећате? Можда ћете, после свега, са мање гриже савести сести за празничну трпезу?

Припремила
В. Софреновић

Шта једе наш мозак?

ВАЗДУХА, МОЛИМ!

Н е би се момци с почетка овог века отимали за пилотску палицу да су знали како је изнад облака ледено хладно и празног даха. Тада су температура и ваздушни притисак, на својим ниским вредностима, правили озбиљне невоље летачима. Да се пилот смрзне и остане без ваздуха, што се дешавало не баш ретко, било је довољно да га од господара авиона претвори у бескористан товар.

Када су видели шта им се дешава, летачи су завапили техничарима за помоћ. Ови су то одушевљено прихватили,

Шта се догађа с нама када почне има-нема кисеоника? „Забавник“ открива тајне „угодног пијанства“

ли, решили гомиле тешкоћа и са сваком решењем наравили још више нових и још тежих невоља. Дошло се до тога да се некадашњи полчасовни лет Београд-Степојевац полако претвара у полчасовни лет Београд-Сиднеј, уз техничка решења која су доско-

ПОЧЕТАК ПИСАЊА
НА 7600 МЕТАРА

Кит Никол М Анџић
д.б. 9297/41

Кит Никол М Анџић
д.б. 9297/41

Кит Никол М Анџић
д.б. 9297/41

Кит Никол М Анџић
д.б. 9297/41

Кит Никол М Анџић
д.б. 9297/41

Кит Никол М Анџић
д.б. 9297/41

ЗАВРШЕТАК ПИСАЊА
НА 7600 МЕТАРА

ПОТПИС ПОСЛЕ 1 МИНУТА И 35 СЕКУНДИ
1' 35"

Кит Никол М Анџић

ПОТПИС ПОСЛЕ ВРАЋАЊА ПРИТИСКА НА НОРМАЛНИ
д.б. 9297/41

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

ра била тема само научне фантастике.

Знамо да са порастом надморске висине опадају густина и температура ваздуха, па пилот без уређаја за „вештачку атмосферу“ може да лети само ниско – бар што се данас ниским сматра. Муке које задаје разређен ваздух под највећом су пажњом конструктора авиона и стручњака ваздухопловне медицине. Конструктори се старају да направе труп који на висини неће експлодирати као препумпани дечији балон, затим праве уређаје и компјутере који ће посади и путницима максимално опонашати услове са тла, саветујући се при том са медицинарима.

Мањак кисеоника, или хипоксија, ствара човеку тегобе због којих он постаје „неупотребљив“. Реч мало тежа, али сасвим одговарајућа. Још горе је аноксија – потпуни недостатак кисеоника – која убија тренутно. Њу најчешће, на нашу срећу, сусрећемо само на филму: разна гушења, давлена, утапања, тровања, гасови убице...

Хипоксија је, на нашу несрећу веома подмукла. И када отворено показује своје убитачне особине, жртва их уопште није свесна, не зна шта јој се дешава и не мисли да се брани. Подаци говоре да је током Другог светског рата за најмање 110 смртних случајева крива хипоксија, а претпоставља се да их је било знатно више. Рачунају се са сигурношћу само случајеви из авиона са вишечланом посадом где је, тако, било сведока, док се у пуно случајева удеса авиона једноседа није могло поуздано закључивати јер је услед хипоксије уништен авион.

Док дишемо...

Удишући, ширимо, дакле, плућа, „вадимо“ кисеоник из ваздуха и „лепимо“ га за црвена крвна зрнца. Када опустимо плућа и дијафрагму, ослобађамо се непотребног угљен-диоксида. Примопредаја се врши преко танких ћелијских мембрана плућних мехурића и најситнијих крвних судова. Црвена крвна зрнца „утиснути“ кисеоник, као терет, разносе по целом организму. Крви се предаје онолико кисеоника колико је директно пропорционално његовом „личном“ притиску у ваздуху, па што га у ваздуху више има то му је и притисак већи, а тиме и дисање боље.

Наша плућа, а да то и не знају, у потпуности поштују закон физике који тврди да ће гас из средине са већим парцијалним притиском прелазити

у средину са мањим. Па који је то онда парцијални притисак кисеоника који је нама толико важан? Да одговоримо овако: ако метеоролошка прогноза каже да се за сутра предвиђа време другачије од данашњег, са ваздушним притиском од 760 mm Hg (760 милиметара живиног стуба или 1013.25 mb – милибара), сви се надамо добром дану у коме ћемо лагодно удисати наш неопходни кисеоник притиснут са 160 mm Hg. Све што се буде разликовало од бројке 160, било навише или наниже, донеће нам непријатности ове или оне врсте. Бројка 160 је кисеоников притисак који нам највише прија, измерен на морској површини.

Шта се дешава?

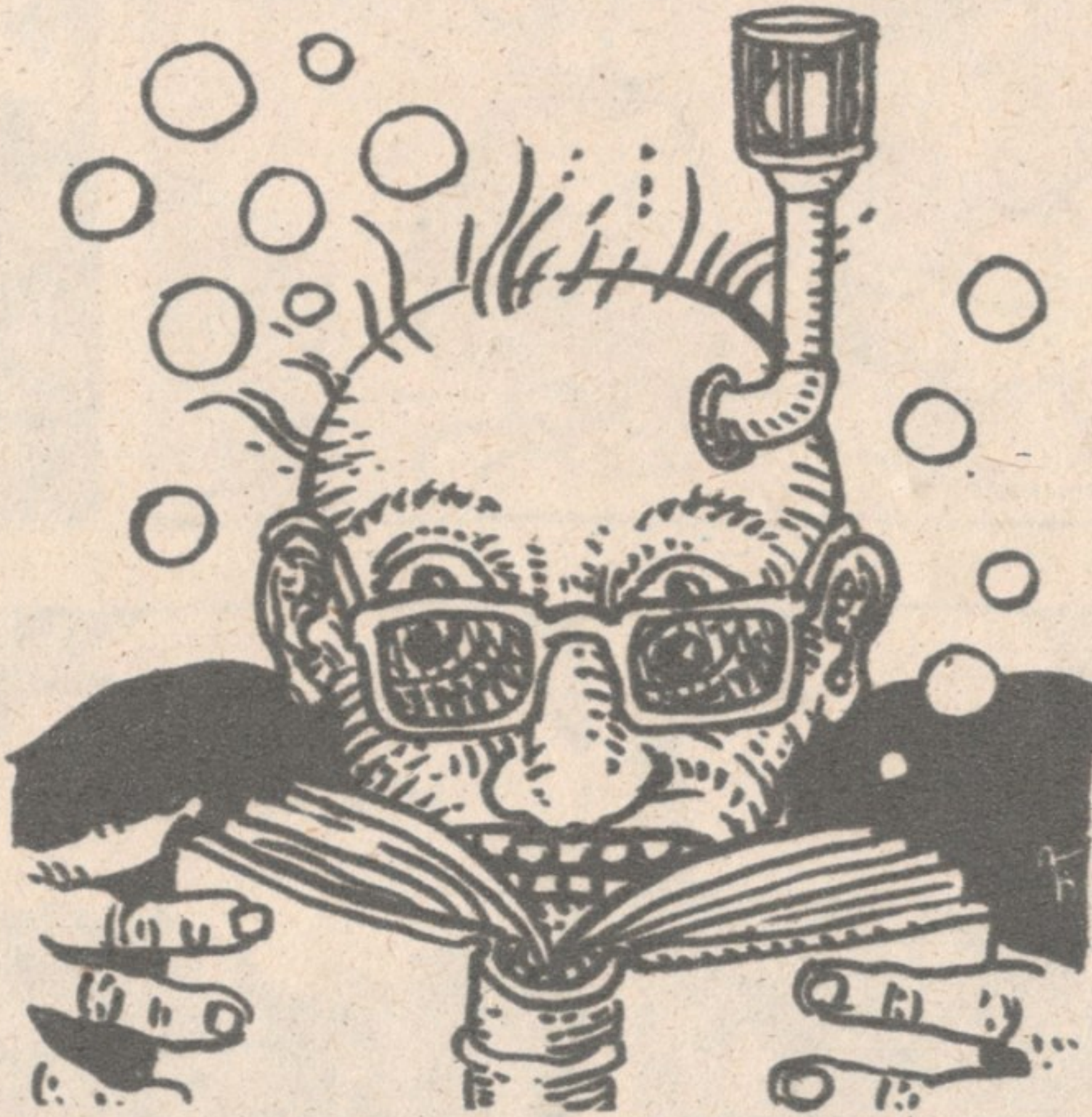
Шта се дешава када нам понестане ваздуха, то јест кисеоника? Пуно тога, и углавном лошег: слабије видимо и

то је клопка у коју упада погођени! Уопште није свестан да мора нешто да предузме.

Има разлика

Због своје велике прилагодљивости, људски организам ће добро реаговати да би се заштитио од промена. Први утисак да се нешто необично дешава јавља се, већ или тек, на 1.600 – 1.700 метара надморске висине, када је вид при слабом осветљењу доста погоршан. Осим те невоље, до три километра висине нема других знатнијих практичних сметњи. Али, после те висине последице хипоксије нагло постају врло озбиљне. Тада се јавља све оно лоше о чему смо говорили и зато је потребно да се изнад те висине користи маска с кисеоником или да кабина буде под притиском.

Нису, међутим, сви људи подједнако осетљиви на ове тегобе. Разлике су веома ве-

запажамо, ментално толико малакшемо да нас је после срамота када нам кажу како смо се понашали и шта смо причали, подлегнемо некој општој пометњи, у наше закључке нико се – најмање ми сами – тада не би смео поуздати, престаје усклађеност рада мишића и они су толико слаби да на крају можемо и да се онесвестимо. Докопамо ли се кисеоника, све се брзо поправља и ето нас опет као нових. Најважније! Док су се све ове промене догађале, ништа од свега тога нисмо ни најмање осетили јер нам је била умањена способност самопосматрања. Чак се дешава да се, док траје опасност, жртва осећа врло пријатно.

лике, па се гледају средње, просечне вредности, према којима се образују ваздухопловни прописи и задају конструкциони задаци. Има и оних који ни пет пара не дају на ово о чему говоримо.

Да оставимо по страни занесене и фанатичне планинаре, па да споменемо становнике високих планина Азије и Латинске Америке. Тако, у једном од највиших насеља на свету – око рудника сумпора у далеком Чилеу – на преко 5.300 метара надморске висине најнормалније се живи и ради. Чак се, одлазећи на посао, рудари попуно још додатних 500 метара, па се, кад се сва сабере, њихов живот одвија на готово шест ки-

лометара надморске висине. Тада притисак са наших угодних 1013.25 mb драматично пада на само 480. И док је нама довољно двадесетак одсто кисеоника у ваздуху, тим људима је потребно готово педесет, а они немају одакле да га добију. Њихов организам, зато, на друге начине надокнађује тај недостатак. Ево и примера британске планинарске експедиције на Хималаје 1953. године. Тада је чувени Едмунд Хилари успео да на висини од 8.848 m (једва 315 mb притиска) скине маску с кисеоником и читавих десет минута слободно дише на леденом ветру још чувенијег Маунт Евереста.

И мало мерења

Вежбаом и боравком у простору са мало кисеоника организам се привикава на опстанак у таквим условима, али авијацији је ипак задата споменута граница од три километра, која се не сме прелазити без боца са кисеоником или добро заптивених кабина са ваздушним притиском као на тлу.

Два експериментална доказа о негативном дејству недостатка кисеоника истовремено се користе и као тестови за мерење индивидуалне подложности.

Једно је метода писања: за један и по минут у хипобаричној комори опонаша се висина од 7.600 метара. За то време испитанику се зада да пише, рецимо да се потписује. Врло брзо рукопис ће му се потпуно искривити и постати сасвим нечитак. То је последица лошијег рада мозга који добија мало кисеоника. Што је особа осетљивија то се рукопис брже и више исквари. Када се притисак нормализује, исто се, врло брзо, догоди и са рукописом.

Друго је метода читања: са затамњењем једнако променљивим од врха ка дну нормално штампана страница са уписаним редним бројем линије текста даје се особи коју испитујемо и која је подвргнута слабијем дејству хипоксије. Ако се, потом, кисеоник дода да се добију нормални услови, испитаник ће бити у стању да прочита више затамњених редова. Разлика броја редова прочитаних уз мањак кисеоника и оних прочитаних у нормалним условима показује испитаникову осетљивост на мањак кисеоника.

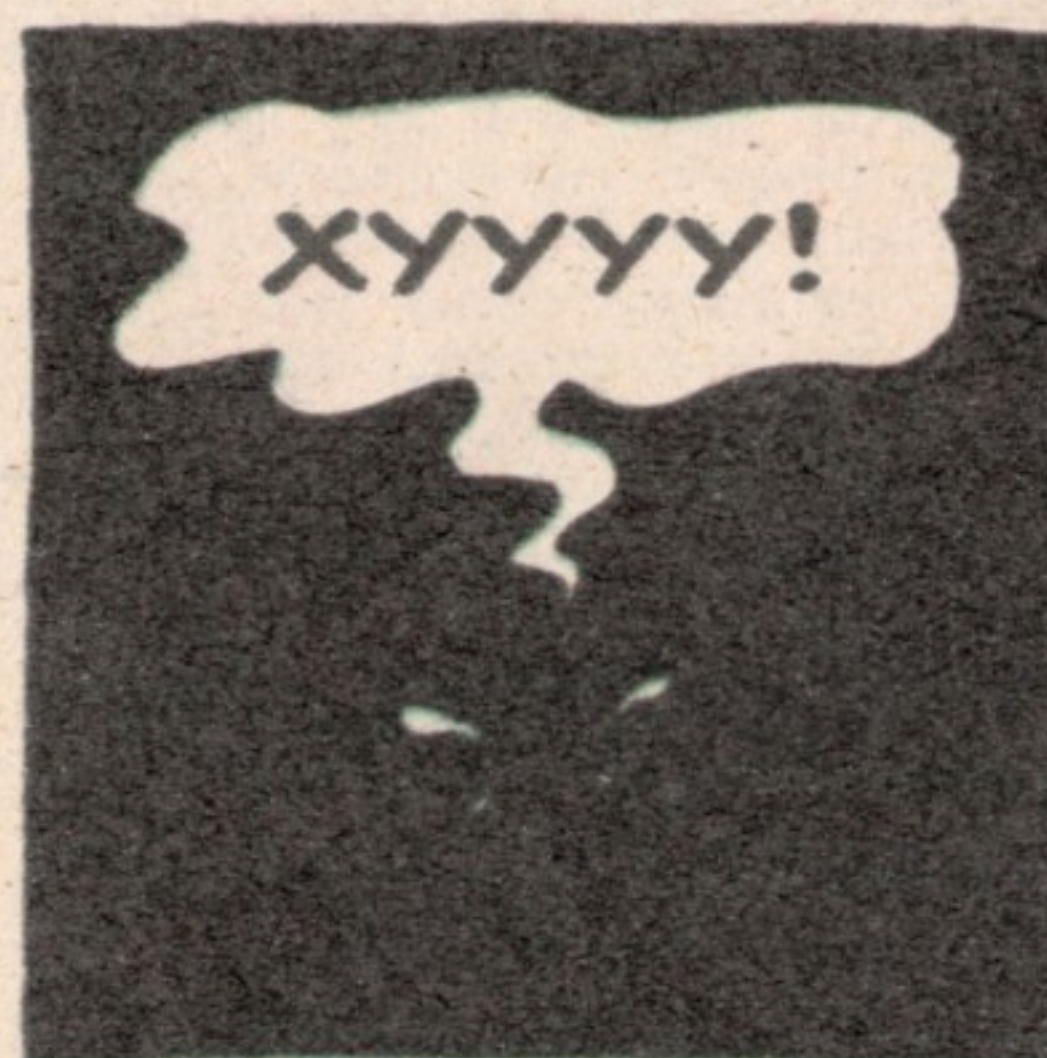
Када све ово видимо, старо питање, „Шта ти је данас, јеси ли јео бунике?“ лако бисмо могли да заменимо са „Шта ти је данас, фали ли ти кисеоника?“

Милош Вујовић

Илустровао Растко Ђирић

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

DIK BROWNE ©1966 King Features Syndicate, Inc. World rights reserved.

ПОЛИТИКИН

10

ЗАБАВНИК

ОД СВЕГА ПОМАЛО

На тргу испред Катедрале у Стразбуру, у присуству великог броја грађана, 24. септембра свечано је закопан бетонски сандук у који су стављени разни предмети и документа који треба да олакшају посао археолозима четвртог миленијума. Сандук, наиме, не сме да се отвара пре 24. септем-

КЛОШАРОЛОГИЈА ИЛИ ВЕШТИНА ПРЕЖИВЉАВАЊА

У Риму је прошлог лета основан први улични универзитет на коме се изучава један једини предмет: клошарологија, односно техника преживљавања на улицама великих градова. Оснивач универзитета је тридесетседмогодишњи Евио Бота.

бра 3790. године. Заједничка порука грађана Стразбура далеких потомцима састављена је на предлог Ремона Веделиша, педесетседмогодишњег уметника који је на овај начин затворио своју изложбу „Мутаротнегра“, што је латински назив Стразбура под условом да се чита – од краја.

Детаљан списак предмета остављених у сандуку чуваће се у градском архиву, а на њему се, између осталог, налази и мапа Алзаса, личне поруке становника Стразбура будућим поколењима, један примерак локалног листа „Дернијер Нувел д'Алзас“, узорци различитих европских новчаница, по примерак Библије, Курана и Торе, један бежични телефон, дискета за компјутер, хигијенски улошци, жилети, рецепт за припремање локалног специјалитета од свињетине и пужева, семе разних биљака...

САМО ДА СЕ НЕ ЗАБОРАВЕ

Из Сједињених Америчких Држава стиже вест да је Наса недавно одлучила да у програм припрема астронаута уврсти и снимање спортских догађаја. Циљ је да се увежба „хватање“ предмета који се крећу великом брзином и то под светлошћу различите јачине. Овај додатак неће повећавати трошкове припреме, кажу у Наси, из једноставног разлога што ће астронаути вежбати у слободно време. До трошкова би могло да дође уколико се забораве па ућу кад се изводи нека акција па им страда камера. Могуће повреде астронаута нико не помиње, бар не као издатак.

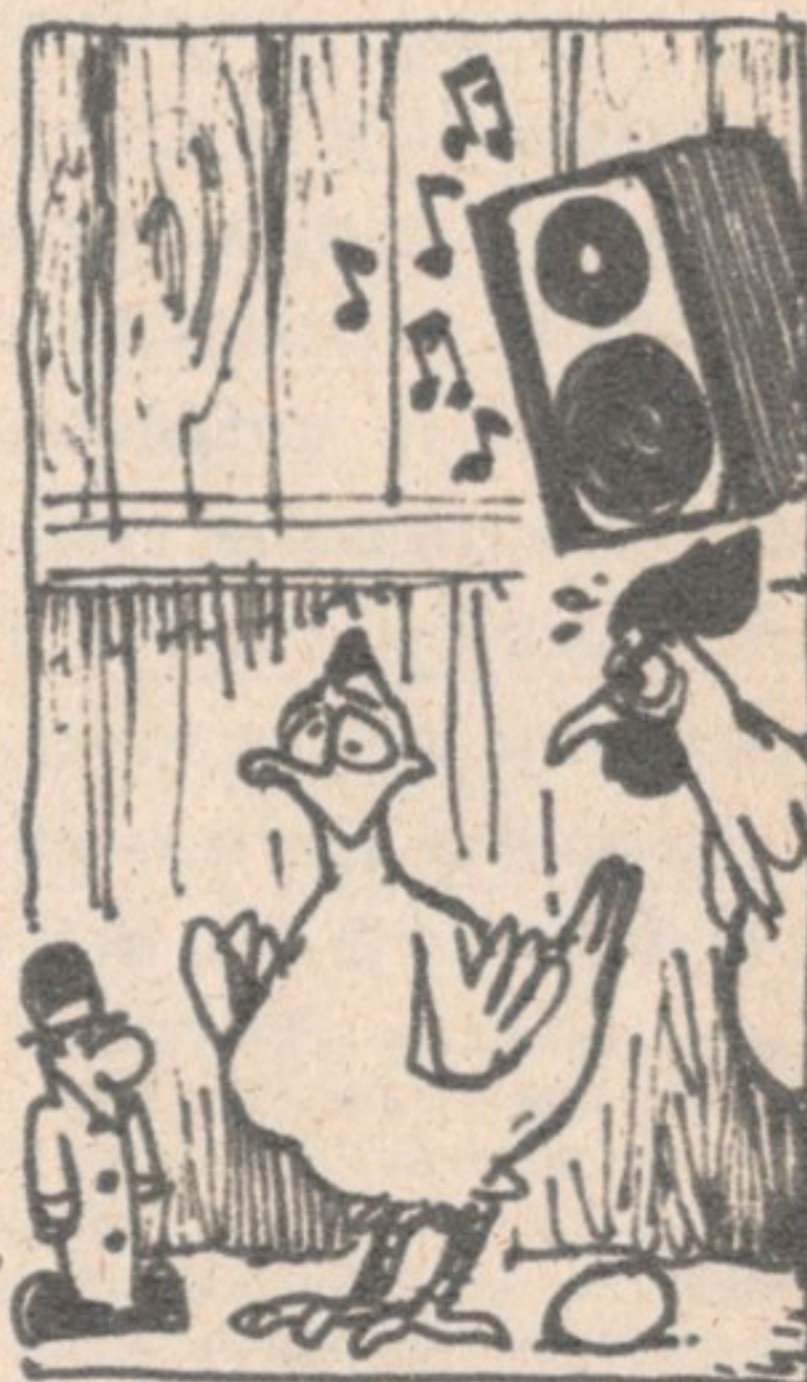

БЕЗ ИЗЈАШЊАВАЊА

Почетком јесени на Новом Зеланду је расписан конкурс за учитеља на острву Питкери у Пацифику, чувеном по томе што је 1790. године пружио уточиште побуњеној посади британског брода „Баунти“. На острву, заправо острвцу, има само 12 ђака од 5 до 15 година, па ће учитељ, да би зарадио плату, морати да ради и као саветник у локалној влади. На конкурс се јавило двадесетак кандидата, али ниједан се није изјаснио шта га је више привукло: посао учитеља или члана владе.

ШТА ПОДСТИЧЕ НОСИЉЕ?

Једно истраживање спроведено на Пољопривредном факултету у Јерусалиму показало је да кокошке носе више јаја ако им се у простор у коме бораве ставе разнобојне пластичне играчке, а нарочито ако слушају класичну музику. Каква је сличност између пластичних играчака и класичне музике, истраживања не објашњавају, али истичу да и једно и друго умирујуће делује на коке. За шта ће се власници фарми кока носиља определити, зависи од њихових склоности. Кокошкама је свеједно.

СТРАХ

Мохд Јусоф, укротитељ змија и мађионичар из Сингапура, увелико се спрема да у посебној стакленој кутији широкој три метра проведе пуне две недеље у друштву три стотине отровница. Намера му је – не само да покаже да змије и нису тако опасне животиње, него и да обори рекорд свог ујака који је 1987. године провео десет дана са 200 змија у кавезу зоолошког врта у Куала Лумпуру. Једино чега се Јусоф прибојава јесте да за овај подвиг неће успети да прикупи довољно новца, а што се будућих друштвених тиче, оне га не брину. С њима је да не може бити боље.

ЗАБАВНИКОВАЦ
ОД
ГЛАВЕ
ДО
ПЕТЕ

Шездесетосмогодишњи отац стрипова о Астериксу и Обеликсу, чије су авантуре описане и нацртане у 29 албума и објављене у 250 милиона примерака, сваку пару у свом животу зарадио је искључиво цртањем

Отад сам 1934. године у француском часопису „Пти Паризијен“ прочитао први стрип о Микију Маусу – имао сам тада седам година – заробила ме је магија шарених сличица и никад ме више није пустила. До данашњих дана остао сам Дизнијев обожавацац. Не, не читам тајно Микија Мауса јер не сматрам да у томе има ичега лошег. Кад направим предах, кад се одмарам од цртања, најлепше се опустим уз Дизнијеве стрипове. Нека то, од оца једног Астерикса, звучи невероватно, али ја волим Пају Патка! На телевизији најрадије гледам Шиљу, често сатима.

Долази лудак

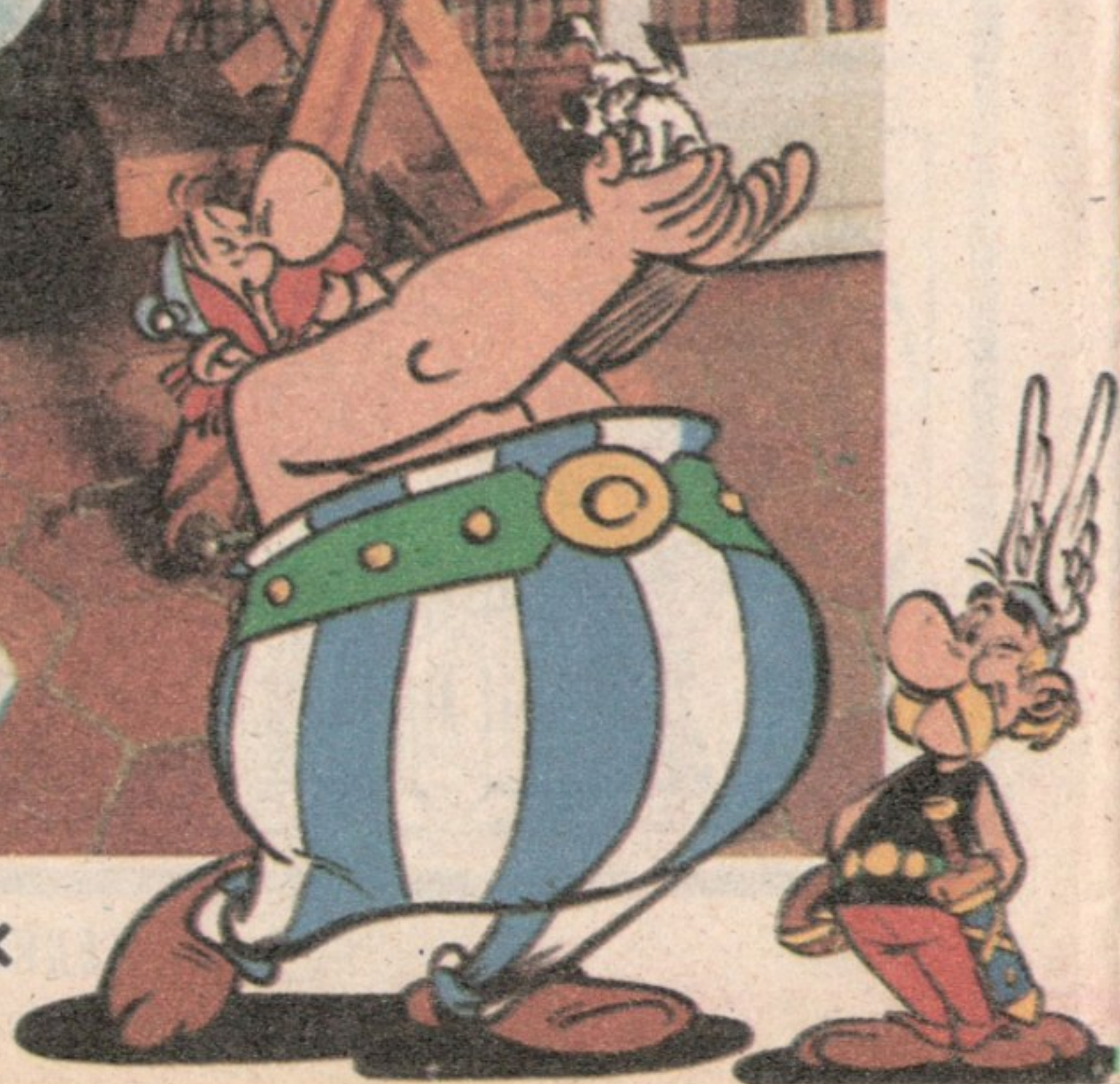
Данас имам 68 година и у животу нисам зарадио ниједну пару ичим другим до цртањем. И сада, ево ме опет иза затворених врата где довршавам тридесету свеску Астериксових доживљаја. Кад се овако повучем у своју пужеву кућицу, за мене ништа више не постоји до белог па-

Албер Удерзо у својој радној соби. На зиду: фотографија на којој је он са својим преминулим сарадником и пријатељем Гошинијем.

ЦРТАМ АСТЕРИКСА, ВОЛИМ ПАЈУ ПАТКА!

пира на који треба да пренесем своју најновију замисао. Кажем тада себи: „Албер, сад се ради о животу и смрти. Мозак мора да ти ради.“ А кад се уморим, одмарам се, као што већ рекох, уз Дизнија. Али, не само уз њега. Некад манијачки решавам укрштене речи или се ужасном брзином возим до оближњих села једним од „ферарија“ које са страшћу скупљам. Кад ме тада људи угледају, вичу: „Склањај се, ево лудака!“

Иако је досад објавио 29 свезака о Астериксу које су, на разним језицима, изда-

ПОЛИТИКИН

12

ЗАБАВНИК

те у тиражу од 250 милиона примерака, увек ме зачуди велико занимање читалаца за Астерикса и Обеликса. Многи од њих мисле – и кажу – да од смрти мог сарадника и пријатеља, текстописца Ренеа Гошинија 1977. приче о Астериксу и Обеликсу нису више веселе и духовите као некада. Можда, и жао ми је ако је тако.

У почетку нашег заједничког рада у нашим стриповима није било псетанцета Идефикса. Било је то намерно, тако смо се Гошини и ја договорили: да не подлегнемо пракси већине цртача стрипова који уз своје јунаке увек имају као маскоту неку животињу. Идефикс се без наше намере просто убацио у наше стрипове. Он се у њима први пут, онако узгред, појавио у епизоди „Око Француске“, и то пред једном месарском радњом и од тада никад више није напустио Астерикса и Обеликса.

Заробљеници времена

У тој епизоди наши јунаци стижу у Лутецију (Париз) и онако гладни одлазе до месарске радње да би купили шунку. Гошини је предложио да се пред њеним вратима – ништа природније – нађе у том тре-

Удерзо и његова супруга Ада у врту своје куће која се налази у једном селу 70 километара западно од Париза. Име свог села не одају. Кажу: „Не бисмо више имали ни тренутка мира“.

Удерзо воли брзину: сакупља црвене „ферије“ и већ их има читаво туце.

нутку мали пас. И то је било све. После тога требало је, по Гошинију, да пас нестане. Мени се, међутим, то није свидело. Питао сам Гошинија:

– Шта мислиш, како би било кад би пас наставио да трчка за њима иако они са њим уопште не разговарају.

Гошинију се то учинило сасвим О. К. После тога преправила нас је река писама с питањем како се зове мали слатки пас. Расписан је конкурс за његово име и на њему су победила три дечака и њихов предлог да се пас зове Идефикс. Тако смо постали заробљеници сопствене идеје.

Многе читаоце занима зашто су наши Гали заробљеници времена, зашто сваки наш албум почиње 50 година пре Христа, зашто никад не полазимо од неке друге, касније године. Одговор је једноставан: у том доследном остајању у истој години лежи велико преимућство за нас, очеве стрипа. Јунаци не старе и никад не остаје. То је за њих права срећа и на помисао да то није и наша судбина с тугом морам да уздахнем.

Астерикс има око тридесет година мада смо прошле године прославили 35-годишњицу његовог постојања, а можда ћемо дочекати да прослаavimo и педесету. Он ће увек бити у најбољим годинама за једног мушкарца. Уосталом, куда бисмо доспели када бисмо сваки пут окренули унапред точак времена? У 40. години пре Христа, у 30. години пре Христа. А онда би дошло и Христово рођење – што би за мене била права невоља.

Љубав и цензура

Читаоце голица и питање љубави. Обеликс се само једном заљубио а Астерикс је увек остајао мртав хладан. Да нису можда латентни хомосексуалци? Толико су мало хомосексуалци колико и ја, то могу да вам гарантујем. Када смо 1959. године измислили Астерикса, у Француској је владала цензура која није трпела да се слике или цртежи женских и мушких фигура нађу превише близу. То се, додуше, променило, али су пре те промене наше личности биле већ потпуно обликоване. Где бисмо, уосталом, стигли када би се они поженили па добили децу која би одрасла, па се потом заљубљивала и женила... не, не, то ми је сувише запетљано.

Није јасно читаоцима ни чему служе оне каменчине. Ни ја појма немам. Ни историја нам није то сасвим открила. Можда да видите

како и колико су Гали били луцкасти.

Не путујем радо и због тога су нас често питали где и како откривамо детаље о страним земљама. Рене Гошини и ја увек смо се служили клишеима без обзира да

ли су у питању Шпанци, Енглези или Царци. За то није потребно путовати. Када смо издали албум „Астерикс у Шпанији“, наслушали смо се многих критика. „Нисмо ми сви тамнопути и црнооки и не играмо фламенко по цели дан!“ То је сасвим тачно, али да смо обичне Шпанце нацртали светле косе и плавих очију и изоставили њихов поклич „оле!“, то се ником живом не би учинило смешним.

Албер Удерзо

Овог месеца изашла је прва епизода популарног стрипа о Астериксу у издању НП „Политика“ (још једно дете „Политикиног Забавника“).

„Астерикс галски јунак“, прва из велике приче популарних Астерикса и Обеликса и њихове догодовштине са римским освајачима. Из пера и оловке славних Гошинија и Удерза изашло је око 30 епизода које ће НП „Политика“ издавати једанпут месечно!

МА, НЕК' СЕ ПЛЕШЕ!

Док се спремате за дочек Нове године, на коме ћете одиграти неку игру, проверите колико знате о плесу.

1 Плес од памтивека има значајну улогу у животу човека. Тако су у старој Индији биле познате играчице у храмовима, одмалена посвећене служењу боговима, познате под једним „слатким“ називом. Звале су се:

- А – карамеле
- Б – бајадере
- В – пишкоте
- Г – наполитанке
- Д – пуслице

2 Једна од најпопуларнијих окретних игара свакако је полка. У Европи је постала омиљена средином прошлог века, а њена постојбина је:

- А – Немачка
- Б – Аустрија
- В – Чешка
- Г – Словенија
- Д – Италија

3 Један популарни плес добио је име по америчком лучком граду у коме је настао. Тај град се налази у Јужној Каролини, а зове се:

- А – Чарлстон
- Б – Слоуфокс
- В – Фокстрот
- Г – Пасодобле
- Д – Реггајм

4 Међу најпознатијим валцерима свакако је и „Минутни валцер“. Само име говори колико траје, а његов аутор је славни композитор:

- А – Франц Лист
- Б – Беджих Сметана
- В – Јан Сибелиус
- Г – Фредерик Шопен
- Д – Михаил Глинка

5 Коштанину игру и њен утицај на газда-Миткета описао је Борисав Станковић у свом познатом роману. То дело надахнуло је и једног нашег композитора да компоује истоимену оперу. Како је његово име?

- А – Петар Коњовић
- Б – Стеван Стојановић – Мокрањац
- В – Душан Радић
- Г – Милоје Милојевић
- Д – Корнелије Станковић

6 Легендарна сцена из филма „Неки то воле вруће“, у којој Џек Лемон, преобучен у жену, игра с милијардером, одвија се уз звуке познатог танга. То је:

- А – „Плави танго“
- Б – „Танго љубоморе“
- В – „Танго аргентино“
- Г – „Танго Марина“
- Д – „Ла Цумпарсита“

7 „Ако желиш брзо да научиш ову окретну игру, онда ради рукама као да бришеш леђа пешкиром, а ногом као да гасиш пикавац.“ Овако у једној популарној серији уче момка који не зна да игра...

- А – фокстрот
- Б – менует
- В – казачок
- Г – твист
- Д – тарантелу

8 Иако је постојбина танга Аргентина, чувени Карлос Гардел, који је овај плес прославио широм света, пореклом није био Аргентинац, већ:

- А – Шпанац
- Б – Француз
- В – Италијан
- Г – Рус
- Д – Немац

9 Када се, у другој половини прошлог века, појавио на париским позорницама, канкан је изазвао опште згражавање. То, ипак, није сметало да ноћни локали у којима се играо буду пуни посетилаца. Најпознатију мелодију канкана компоновао је познати француски композитор:

- А – Хектор Берлиоз
- Б – Морис Равел
- В – Жорж Бизе
- Г – Клод Дебиси
- Д – Жак Оффенбах

10 Поред кафе и фудбала, самба је синоним Бразила. Овај плес, који се преко САД раширио по читавом свету, познат је по особеном такту:

- А – 2/4
- Б – 3/4
- В – 4/4
- Г – 6/8
- Д – 7/8

11 Румба има исти такт као самба, али је многи погрешно сврставају у бразилске плесове мада је њена постојбина такође у Латинској Америци. Та држава која је, поред румбе, свету дала и ча-ча-ча зове се:

- А – Перу
- Б – Куба
- В – Мексико
- Г – Уругвај
- Д – Венецуела

12. „Клати се и котрљај“! Ако мислите да овако нешто никада не бисте играли, варате се, јер то је рокенрол („rock and roll“). Појавио се:

- А – 1933. године
- Б – 1943. године
- В – 1953. године
- Г – 1963. године
- Д – 1973. године

13. Једна од најмудријих, најлепших и најважнијих игара, када се радило о животу и смрти била је она коју је извела овчица Аска пред крволочним вуком. Који је наш књижевник овековечио ову победу добра над злом?

- А – Милош Црњански
- Б – Мирослав Антић
- В – Бранко Ћопић
- Г – Слободан Селенић
- Д – Иво Андрић

14. Нажалост, не пролазе све играчице тако добро. Једној од њих, Маргарети Гертруди Зеле, није помогла ни њена играчка вештина: француски војни суд осудио ју је на смрт због шпијунаже у корист Немачке у Првом светском рату. Под којим је именом позната ова шпијунка?

- А – Госпођица Доктор
- Б – Мачка
- В – Троструки Икс
- Г – Црни Анђео
- Д – Мата Хари

15. Средином овог века из Холивуда је изашло много филмова у којима су две велике звезде приказивале своје играчко умеће. Он се звао Фред Астер, а његова партнерка Вирџинија Кетрин Мекмат, познатија као:

- А – Џоан Крафорд
- Б – Џуди Гарланд
- В – Џинџер Роџерс
- Г – Керол Ломбард
- Д – Клодет Колбер

16. Филм „Прљави плес“, у коме девојка из добре куће учествује на плесном такмичењу са проблематичним младићем, постигао је велики успех. Главну женску улогу играла је Џенифер Греј, а њен партнер био је:

- А – Џон Траволта
- Б – Том Круз
- В – Роберт де Ниро
- Г – Харви Кајтел
- Д – Патрик Свејзи

17. Јунака који се претвара да је мртав Турци искушавају разним невољама: пале му ватру на грудима, стављају змију у недра, забијају клинче под нокте... Он све то јуначки подноси, али се одаје када му доводе девојке које играју око њега. Како се зове тај јунак наше народне поезије?

- А – Милош Војиновић
- Б – Краљевић Марко
- В – Павле Орловић
- Г – Мали Радојица
- Е – Бановић Страхиња

18. Убиство шведског краља Густава Васе 1792. године на балу под маскама подстакло је једног композитора да на-

пише истоимену оперу. Његово име је:

- А – Ђузепе Верди
- Б – Рихард Вагнер
- В – Ђакомо Пучини
- Г – Винченцо Белини
- Д – Беджих Сметана

19. А у једној опери насловну улогу игра управо – играчица. Која је то опера?

- А – „Тоска“
- Б – „Норма“
- В – „Кармен“
- Г – „Мадам Батерфлај“
- Д – „Аида“

20. У пару са Александром Горшковим била је непревазиђена у конкуренцији плесних клизачких парова. Како се звала ова велика клизачица, иначе примабалерина, из бившег СССР-а.

- А – Ирина Родњина
- Б – Јелена Водорезова
- В – Људмила Белоусова
- Г – Људмила Пахомова
- Д – Марина Климова

21. Од следећих пет славних дама четири су се прославили као балерине, а само једна као оперска певачица. Њено име је:

- А – Маргот Фонтејн
- Б – Ана Павлова
- В – Ашхен Атаљанц
- Г – Рената Тебалди
- Д – Маја Плисецкаја

22. Ако на лето намераваате да први пут одете у Грчку, будите опрезни: само један од ових појмова је познати плес који је код нас веома популаран. То је:

- А – бузуки
- Б – сузуки
- В – караисаки
- Г – малаки
- Д – сиртаки

23. Можда ћете на дочеку Нове године чути и познати шлагер „О, мадмоазел Лиз“ у којој певач каже: „Ма, нек' се плеше!“ Како се зове овај наш мајстор лепе песме?

- А – Душан Јакшић
- Б – Лео Мартин
- В – Боба Стефановић
- Г – Драган Стојнић
- Д – Мики Јевремовић

24. И на крају – једно коло. И то оно: „Коло, коло, наоколо, виловито, плаховито...“ Како се зове аутор ових стихова?

- А – Ђура Јакшић
 - Б – Петар Петровић Његош
 - В – Војислав Илић
 - Г – Бранко Радичевић
 - Д – Јован Јовановић Змај
- Томислав Мунишић

Решења:

1. Б, 2. В, 3. А, 4. Г, 5. А, 6. Д, 7. Г, 8. Б, 9. Д, 10. В, 11. Б, 12. В, 13. Д, 14. Д, 15. В, 16. Д, 17. Г, 18. А, 19. В, 20. Г, 21. Г, 22. Д, 23. Г, 24. Г.

Илустровао Душан Павлић

ПОЛИТИКНИ

ЗАБАВНИК

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

„Пожурите!”, викнула је Рут Фас и зауставила се на стази да сачека своју сестру Терезу и њиховог заједничког пријатеља Дуга Занга. Свог минијатурног јоркширског теријера Бјула носила је на грудима испод, закопчане виндјакне. „Због чега ли сам пристала да ме наговорите? Страшно ми је тежак ранац!”, вајкала се Тереза борећи се да се привикне на планински ваздух. Њен црни ротвајлер Гриц трчкао је испред ње.

У суботу 14. јуна 1992. ово троје младих људи пошло је на шестодневни излет кроз Дивљу област Индијанских врхова у Стеновитим планинама државе Колорада. Тридесетогодишња Рут и њен колега и вршњак Дуг, обоје адвокати из Њујорка, састали су се у Чикагу с тридесетосмогодишњом Терезом, физичарком запосленом у једној лабораторији у граду Батавији, у држави Илиноис.

Договор је био да иду на сплаварење у Минесоту, али су у последњем тренутку променили план и одвезли се Терезиним колима у Колорадо. Очекивали су да ће се лепо провести и освежити. О промени места излета нису обавестили никога.

Око четири по подне почели су до колена да упадају у снег, од чега су им се панталоне влажиле и ноге ледиле. „У Шумској управи су ми рекли да нема снега, питала сам их док сам попуњавала листић наше марш-руте”, рекла је Рут.

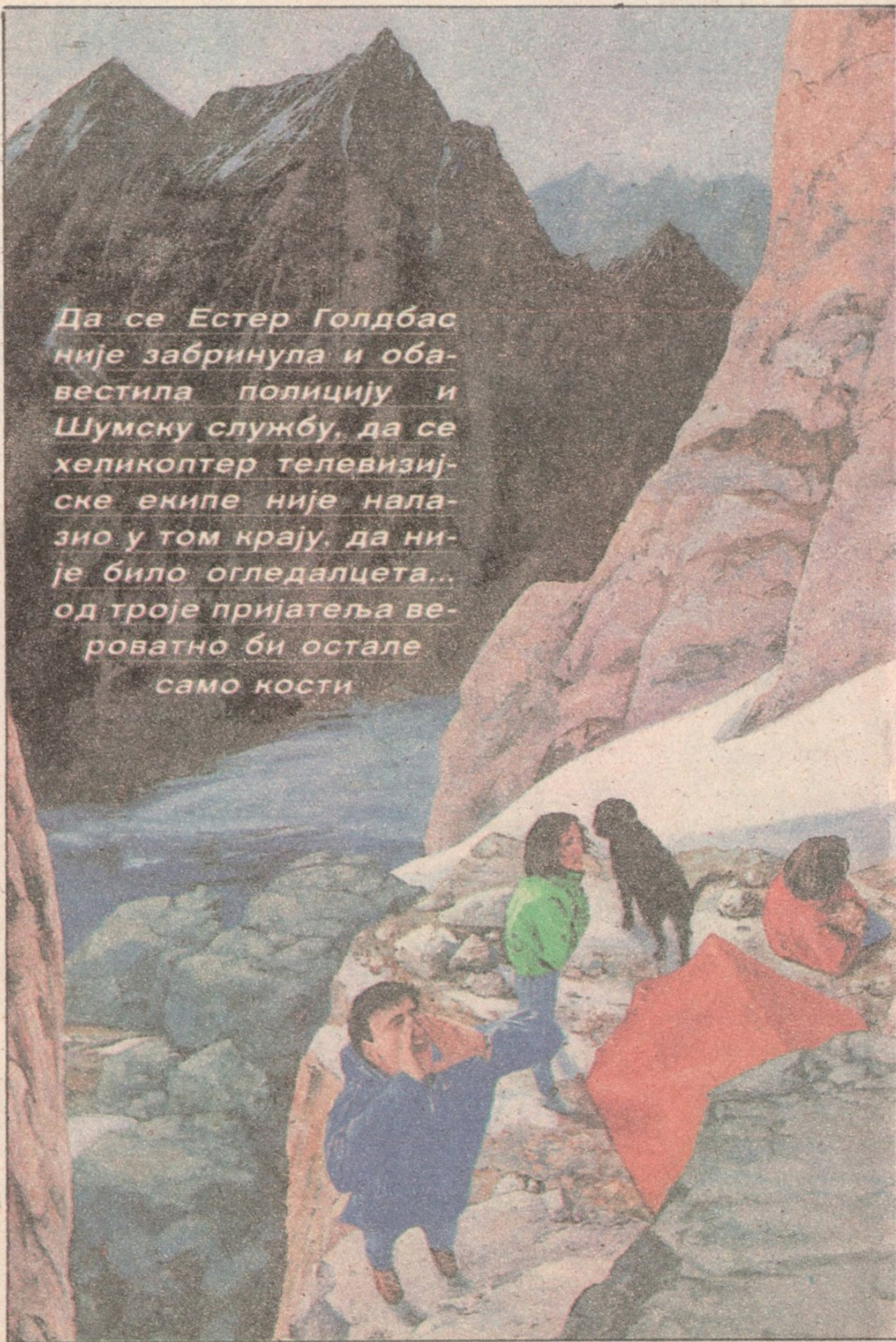
Увече су се улогорили покрај стазе; вечерали и легли да спавају. Сутрадан ујутру били су одморни, весели и пуни полета. Одлучили су да до вечери пређу превој Пуни. Лепо су напредовали све док стаза није постала стрма и стеновита. По њој се тешко ишло и због дубоког снега. До касног поподнева, пробијајући се кроз снег, скренули су са стазе и изгубили се, само тога још нису били свесни.

ТРИ

НЕСТАЛЕ

ОСОБЕ

Да се Естер Голдбас није забринула и обавестила полицију и Шумску службу, да се хеликоптер телевизијске екипе није налазио у том крају, да није било огледалцета... од троје пријатеља вероватно би остале само кости

ПОЛИТИКНИ

ЗАБАВНИК

Нешто пре сумрака нашли су се на врху неког гребена и погледали у долину која се пружала испод њих. „Претпостављам да је оно језеро Пуни“, рекла је Рут показујући на велику залеђену површину десно од гребена. Одмах су почели да се спуштају нагибом који је личио на нагиб уцртан на њиховој карти ове области. Само, нагиб је бивао све стрмији, велико камење и стење заменило је дотадашње жбуње и, најзад, указао се снег докле је поглед досезао.

После краћег оклевања Рут је села на снег. „Најбоље је да се клизамо, лакше је него да се спуштамо по дубоком снегу“, рекла и полако кренула низбрдо. Дуг је пошао одмах за њом. И Тереза је села и позвала Грица. Али, чим се одгурнула, почела је да клизи сувише брзо. „Успори!“,

Рут Фас са јоркширским теријером, Дуг Занг и Тереза Фас.

довикнула је Рут својој сестри док је ова летела поред ње. Грица је Рут успела да заустави ухвативши га за огрлицу.

Тереза се уплашила када је видела како се благи нагиб претвара у опасно стрму косину. Стеновити зидови сужавали су се са обе стране правећи канал који је веома личио на дубоко корито замрзнуте реке. Док је обилазила кривину, видела је, на мање од тридесет метара испред себе млаз воде како се распрскава високо у ваздуху. Била је то ивица водопада који се рушио у дубину на стотине метара испод ње. Клизајући се право у провалију, Тереза је вриснула.

Рут је, горе изнад клисуре, чула врисак своје сестре, али сада су се и она и Дуг неконтролисано клизали низ падину. Рут на врећа за спавање испала је из ранца и нестала у бездану. А онда је Рут угледала Терезу која је, код саме ивице понора, успела да се заустави забивши пете у снег.

Гриц јој је прилетео радосно лајући. Неколико секунди потом и Рут и Дуг успели су да закаче на непуних десет метара од ивице водопада и опрезно су, преко снега, дошли до Терезе. „Испао ми је шатор“, рекао је Дуг.

Смркавало се и на висини од 3600 метара, мада излетници нису имали појма да се налазе тако високо, температура се нагло спуштала. Једини шатор који им је преостало поставили су у заветрину код ивице стене изнад провалије и, заједно с псима, увукли се дубоко у њега и шћућурили једно уз друго да би им било топлије.

„Шта ћемо сад?“, питала се Рут. Очајање у њеном гласу тргло је Терезу. „Како шта ћемо?“, одговорила је. „Чим сване, везаћемо наше рубље и марамике и направити заставу, а онда ћемо викати и неко ће нас већ чути или видети. Нисмо ми овде једини излетници!“ Упркос овим умирујућим речима, све троје провели су бесану ноћ.

Следећег јутра Дуг је, на нешто вишој стени од њихове, приметио већу и безбеднију површину од оне на којој су се улогорили и закључио да је то сигурније место за чекање спасилаца. Помогао је Терези и Рут да се на њу узверу. Девојке су зинуле од чуда када су на светлости дана, далеко доле виделе долину под снегом и залеђено језеро.

Погледале су карту и одмах им је било јасно да се уопште не налазе изнад језера Пуни, како су мислили, већ изнад Кратер-

ског језера. Још на самом почетку погрешно су протумачили мапу.

У адвокатској фирми на Менхетну у срцу Њујорка, где је Рут радила, њена колегиница Естер Голдбас била је забринута. Био је радни дан, понедељак, 22. јун, а Рут се није појавила на послу где су је очекивали. Естер је сутрадан позвала канцеларију Дуга Зенга. „Господин Зенг се још није вратио са сплаварења у Минесоти“, обавестили су је.

Некој озбиљној бризи није било места, али је Естер ипак позвала и лабораторију у Батавији. „Тереза није стигла, мада је очекујемо још од понедељка“, одговорила је њена колегиница. „Они нису отишли на сплаварење већ у планине. Помињали су Колорадо“.

Ово је већ била веома узнемирујућа вест и Естер је замолила Терезину колегиницу Брени Флор да о нестанку Терезе Фас обавести полицију у Батавији. Полицији није било тешко да дође до регистарског броја Терезиног аутомобила којим су Тереза, Дуг и Рут отпутовали.

У два по подне 23. јуна Естер Голдбас је позвала канцеларију Шумске службе у Болдеру. „Моји пријатељи су нестали и претпостављам да би могли бити негде у вашем округу“, рекла је дежурном чиновнику Рахелу Моралесу. Овај је за час прегледао све листове с попуњеним марш-рутама и нашао је лист с Терезиним потписом. Према унесеној марш-рути, излетници су одавно морали прећи Индијанске врхове и напустити предео.

Моралес је обавестио и шумаре и полицију. Терезина кола лако су нађена паркирана у близини језера Брејнард код главне стазе за кретање излетника. Добровољни спасилац Стеновитих планина Чак Демарест пролазио је аутомобилом близу Дивље области Индијанских врхова када се огласио његов пејџер. „Три излетника нису стигла у област језера Брејнард“, јављао му је диспечер. „Шерифов помоћник чека вас код улаза језера Ред Рок“. И Демарест је пожурио на састанак.

Педесетак километара од језера Брејнард пилот хеликоптера информативног телевизијског Канала 4 Мајк Силва и фоторепортер Дејвид Грег летели су изнад планина у нади да ће успети да сниме неку велику олују. Силва је проучавао облаци када је у слушалицама чуо поруку: „Спасилачкој екипи Стено-

витих планина потребно ваздушно изви-
ђање. Три особе нестале!"

Силва је окренуо летелицу, спустио се код језера Брејнارد и у хеликоптер примио Чака Демареста. Затим су похитали следивши у листић унесу марш-руту изгубљених излетника. Пошто су у ниском лету прешли целу стазу без икаквог успеха, а почело је да им понес-таје и горива, одлучили су да се врате. „Док ми напунимо резервоар, пашће мрак. Мислим да не вреди покушавати поново“, рекао је Силва Демаресту који је излазио из хеликоптера.

Високо на планинском гребену Тереза, Рут и Дуг трудили су се да једно од дру-гога сакрију очајање. Током осам дана проведених на стени јели су храну из кон-зерви и морали су да је штеде не знајући колико ће времена ту провести. А били су и свесни да се лако може десити да их не нађу, чак и да их не траже. И, када су се готово помирили са чињеницом да ће на тој стени умрети од глади и зиме, тргао их је звук хеликоптера. „Хеј! Овде смо!“ по-викали су скочивши и машући „заставом“ од марамица. Још су викали и призивали када се хеликоптер окренуо и удаљио а да их уопште није приметио.

Пошто су резервоар хеликоптера на-пунили горивом, Силва и Грег одлучили су да покушају још једном мада се спуштао мрак. Око осам увече опет су летели изнад стазе широм отворених очију не би ли спазили бар неки траг из-губљених. Сенке на врховима покриве-них снегом постајале су све дуже. „Ус-коро ћемо морати да се вратимо, суви-ше је опасно врзмати се овуда по мра-ку“, рекао је Силва.

Грег је потврдио. Како на тренутак од дрвећа није могао да види ништа, окре-нуо је главу према супротном прозору, далеко од стазе за излетнике, и крајич-ном ока ухватио слабашну светлост.

Који минут раније Рут, Дуг и Тереза чули су хеликоптер који се вратио да их тражи, али неколико километара од места где су се налазили. „Они нас траже на погреш-ном месту!“, узвикнуо је Дуг заборављају-ћи да су се они, а не хеликоптер, налази-ли на погрешном месту.

Тереза је истог часа из џепа извукла ог-ледалце и уперила га према залазећем сунцу. „Не вреди, нема довољно светлос-ти!“, рекла је разочарано. У том часу, као неким чудом, сунце се пробилло кроз об-лаке и зрак се одбио о огледалце. То је била светлост коју је видео Грег.

Силва и Грег заурлали су као луди када су приметили три сићушне прилике како им машу са ивице удаљене стене. „Има-мо их!“, рекао је Силва и махнуо им у знак да су их приметили. Затим се хели-коптер вратио по спасиоца Чака Дема-реста.

Пошто је било сувише мрачно да би се излетници увлачили у хеликоптер, Дема-рест је тражио да га, са храном коју је по-нео, спусте на стену да би са настрадали-ма провео ноћ. Приближавајући се водо-паду, он их је дозивао и ослушкивао да ли му одговарају. Најзад је чуо гласове и по-пео се до шатора на ивици стене.

Пошто су их сутрадан Мајк Силва и спа-сиоци увукли у хеликоптер и пребацили до хотела, Тереза, Рут и Дуг су их, чим су се освежили и испавали, позвали на вече-ру. Тек тада су сазнали о низу догађаја и случајности захваљујући којима су их уоп-ште тражили и, најзад, спасли, о низу „шта би било да није...“

Бојана Дожић

ЈЕДИНИ АМЕРИЧКИ МОНАРХ

ЈА, КРАЉ САД

**Џемс Стренг ус-
пешно је вла-
дао шест годи-
на. То су чиње-
нице. А то што
мало ко од ис-
торичара зна за
тај период,
друга је прича**

П ојавио се у црвеној одори, огрнут херме-лином. Када је сео на уздигнути трон, један од великодостојника ставио му је круну на главу. Салом се проломио гро-мгласан аплауз. Око 400 при-сутних поданика узвикивало је: – Живео краљ!

Био је 8. јули 1850. године, дан када је Џемс Стренг про-глашен за краља САД.

Додуше, црвена одора ви-ше је личила на ноћну кошу-љу, а оно што је требало да делује као хермелин био је, у ствари, огртач од белог фла-нела са црним нашивеним „тачкама“. Круну од жице ук-рашавали су драгуљи, али лажни. А трон? Обична дрве-на столица прекривена махо-вином.

Призор крунисања подсе-ћао је на тада популарну представу „Ричард III“. Нима-ло случајно, јер је у постав-љању тог позоришног комада учествовао Џорџ Адамс, исти човек који је припремио и крунисање Џемса Стренга.

Зар су Сједињене Америч-ке Државе икада имале кра-ља? Одговор је: И да и не. Званично никада, док ће у ис-торијским хроникама остати забележено да је Џемс Стренг владао, додуше не-званично, пуних шест година и то само малим делом аме-ричке територије.

**Освојити срце краљице
Викторије**

Рођен 1813. на неком посе-ду у југозападном делу држа-ве Њујорк, Џемс Стренг није

ПОЛИТИКИ

18

ЗАБАВНИК

имао плаву крв, али узаврелу сасвим сигурно јесте. Док су његови вршњаци радили у пољу, бавили се уобичајеним пословима на имању, Џемс се није одвајао од књиге. Већ са 18 година постао је сеоски учитељ и ватрени говорник чије су се беседе препрличавале међу локалним становништвом.

Када је напунио 23 године, Стренг је стизао да ради и као правни саветник, предузетник, али и да пише за разне новине. Све то га ипак није задовољавало, па је своје неостварене жеље поверавао дневнику.

„Ништа ми не значи што ме сматрају успешним и способним кад моје мисли обузима само један сан: да постанем

владар. Проводим бесане ноћи смишљајући како да се приближим енглеској круни.”

Мада вечно у облацима, Стренг одустаје од помисли да освоји срце енглеске краљице Викторије. Решава да промени нешто у свом животу, па се одриче распусног живота и посвећује породици. Жени се сетром Бенџамина Пирса, свог најбољег друга. Током наредне деценије Мери и Џемс Стренг добијају четворо деце.

Крајем 1843. Стренгови се селе у Берлингтон, гадић на југу Висконсина. Ту се срећу и са мормонима, следбеницима Џозефа Смита, оснивача Цркве Исуса Христа светаца последњих дана.

Када је 1844. Џозеф Смит убијен, Стренг је покушао да се прогласи Смитовим наследником. Пошто му то није пошло за руком, јер је Смит наследио Брајам Јанг, Стренг је одлучио да проповеда мормонизам, али на свој начин.

Обећана земља

Пред групом од око 400 верника, септембра 1845, објавио је да га је Бог одредио за вођу „одабраних”. Наводно, Божији изасланик открио је Стренгу где да откопа најпре три а потом још 15 месинганих плоча чији су текстови касније послужили као основ за Стренгово свето писмо.

Наравно да Стренгови следбеници нису сумњали у веродостојност откривених плоча, али зато готово сви истраживачи тврде да се радило о великој подвали. Међу неверним Томама била је и Стренгова праунука Хејзел Мекардел која је тврдила да је једном приликом питала прабаку да ли је прадеда био образован и паметан човек.

— Наравно да јесте — прабака је наводно одговорила Хејзел. — Како иначе мислиш да је могао да испише тако уверљив текст на тим чувеним плочама?

Обузет величином, Џемс Стренг није више себе сматрао обичним смртником. Причао је о визијама које му се јављају а у којима му, ко други него Бог лично, поручује да треба да оснује краљевство којим ће праведно владати.

Током 1849. Џемс Стренг, са још 300 следбеника, полази на острво Биг Бивер, у малом архипелагу у северном делу језера Мичиген, по његовом мишљењу на савршено место за оснивање мини краљевства.

Стогодишња стабла борова била су одлична за потпалу ватре и покретање пароброда, плодна земља осигурала је миран и безбедан живот досељеницима, малобројни становници нису се успротивили навали Стренгових следбеника. Уз све то, само острво удаљено од копна четрдесетак километара, било је довољно далеко од спољашњих утицаја „тог неразумног света који није имао слуха за Стренгове божанске визије”.

Исте године, по доласку Џемс Стренг је, са својим истомишљеницима, у луци острва Бивер, основао град Сент Џемс. Већ наредне године, у граду коме је дао своје име, Џемс Стренг прогласио се и за краља. Током шестогодишње владавине управљао је краљевством које је имало 2500 поданика.

Прича о обећаној земљи брзо се ширила, па је на острво Бивер похрлио силан свет. А да ли су сви заиста веровали у Стренга као божјег изасланика тешко је рећи. Људима је било важно да су бесплатно добили земљу, а самим тим и могућност да безбедно живе. Готови сви су беспоговорно прихватили законе које је Џемс Стренг установио.

А Стренг се трудио да својим поданицима пружи што удобнији живот. Имали су његову дозволу за сечење шума и продају дрва, обрађивали су земљу. Једина обавеза била им је да се у време празника и светковина окупљају у импровизованој цркви и да се понашају у складу са свetim писмом које је Стренг прогласио јединим законом у свом краљевству.

Више жена — да, панталоне — не

Иако је Џемс Стренг, наравно опет личним указом, архипелаг Бивер прогласио одвојеним од остатка територије САД, ушао је у трку за државна, законодавна тела. Жељу да се као краљ бави обичним, државничким пословима образложио је тиме што, како је рекао свом брату Давиду, „намеравам да владам читавом територијом Америке”.

Пошто је 1854. године архипелаг Бивер, са тачно 2.608 становника, био најгушће насељено подручје у том делу САД, нико од званичних органа није се много бунуо што се неки чудак прогласио краљем. Ни председник Милард Филмор, а ни чланови владе, ни Конгреса нису у Џемсу

Стренгу видели опасност. Ако је економија Стренговог краљевства била тако успешна (од извоза дрвета, рибе и парадајза са Бивера је убирано годишње 325.000 долара, значајна сума за то време), од тога је и сама држава имала користи.

Проповедајући мормонизам, који је допуштао и многоженство, Стренг је имао четири брака. Чак ни то није сметало Стренговим следбеницима. Копља су се сломила око, наизглед, безначајне ствари.

Краљ Џемс Стренг волео је да има увид у све што раде његови поданици, па је чак прописивао и како да се одевају. Да би се жене осећале комотније, донео је (краљевски) указ да се и припаднице лепшег пола облаче слично мушкарцима. Супруге двојице „стренгиста” одбиле су да шетају у панталонама. Биле су то жене извесног Томаса Бедфорда и Александра Вентворта.

Пошто је краљ Стренг поданике кажњавао јавним шибањем, за госпође Бедфорд и Вентворт било је заказано „тридесет по туру”. Њихови мужеве нису могли да допусте такву срамоту, па су решили да се освете свом краљу. И — чекали су Џемса Стренга у заседи...

Стренга су погодила три пушчана метка. Умро је недељу дана касније, тачно један дан након шестогодишњице проглашења за краља САД.

Краљ је мртав, поданици су остали обезглављени. Званичне власти одлучиле су да испитају власништво Стренгових следбеника. Испоставило се да је мало ко од досељеника имао уредне папире о поседовању земље, па је већина морала да напусти архипелаг. Оног тренутка кад су остали без вође, није се нашао нико ко би га заменио и верне „поданике” узео под заштиту.

А данас? Ко се још сећа Џемса Стренга?

Распарчани у шест група, у САД постоји око 350 стренгиста. И даље верују у веродостојност оних ископаних плоча које су послужиле за исписивање Стренговог светог писма. Надају се да ће доћи дан када ће се појавити нови божији изасланик.

На Биг Биверу и осталим острвцима сада живи око 450 становника. Тај архипелаг занимљив је још само за туристе жељне нетакнуте природе, али и оне који понекад пожеље да се осећају — краљевски.

Припремила: В. Софреновић

Илустровао Бобан Савић

ОДГОНЕТНУТО ПИСМО старих МАЈА

ШТА ЈЕ РАДИО КОТИНГА

Припремила: Вера Милићевећ

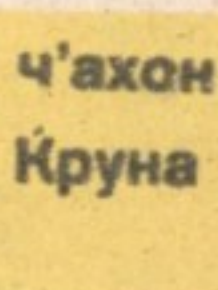
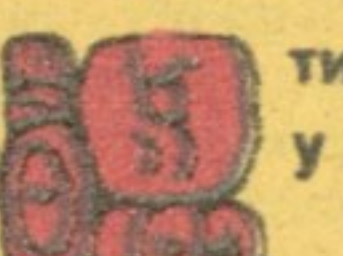
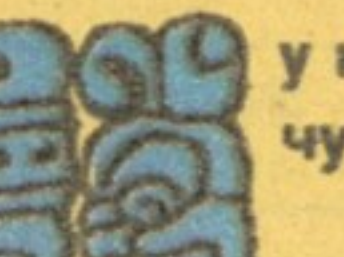
Све донедавно најразвијеније индијанско писмо било је за научнике закључана брава. Више није. Генијални „бравар“ зове се Мишел Даву, а до решења је дошао после 20 година зурења у ове тајанствене знаке

Цилизација древних Маја једна је од најразвијенијих које су икад постојале, али можда и најнепризнатија. Разлог: језик њених споменика нико није успео да одгонетне пуна четири века, од првих шпанских освајача до истраживача најпознатијих светских института за проучавање претколумбовске Америке. А онда је недавно...

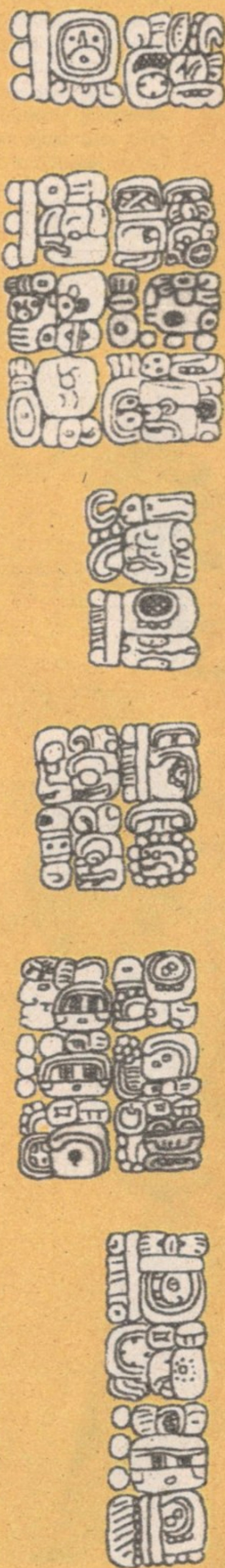
Шта пише? Шта пише?

Да, недавно откриће гробнице оснивача једне од најдужих династија (владала је више од четири века) и стећака с надгробном плочом његовог сина пружало је могућност да се сазна много више о историји овог народа. И проналазак 15 каменних „постера“ краљева ове династије, у подножју једног олтара града Копана, издашно је поткрепљи-

Мали „мајско-српски“ речник

	ваксак ахав 8 „ахав“ (дан)		чахнин Блештаво Сунце		ч'ахон Круна	
	Ваксак цуц 8 „цуц“ (месец)		нај први хо'тун пет година			
	= 	= 	укс калтун трећи период од двадесет година			
	У бах он креће		акот играти		ти ахав-ал као и господар	
	ти кси'м с куку - рузом		микс нал место без живота		ти (?) у (?)	
	Јаксун Балам Птица Котинга Јагуар		кин Мо'ахав Господар Сунчани Ара			
	= 	у кан чувар		ах ук јелен		ч'а мл
	у мохол (холм?) Кићена глава		ахав господар		ах виник двадесет заробљен	
	= 	ч'ул ахав божански господар		ах ца' „Тужакало“		
	цахал вазал		ках град		Јах Чан небеска Фе	

Загонетка

ЈАГУАР 12. АПРИЛА 756?

вало оно што је нађено у претходна два гроба. Али, да би се сазнала имена принчева, краљева и царева, као и њихове титуле и догађаји који су обележили њихову владавину кључ је био – разумети загонетно сликовно писмо. А кључа није било, мада су многи покушавали да га нађу.

У ствари, још до 16. века Европа је знала за неке значајне елементе културе Маја, посебно за њихов астрономски тачан календар или бројни систем помоћу чворова, највише захваљујући другом по реду бискупу Јукатана по имену Дијео де Ланда. Али, са дешифровањем текстова урезаних на надгробне стубове, споменике и друге камене грађевине или исписаних у такозваним кодексима (дугачке траке од биљних влакана превучене кречом и савијене у хармонику) ишло је врло тешко. Страствени истраживачи нису имали среће као француски египтолог Жан Шамполион који је, откривши чувени „росетски камен“ са истоветним натписима хијероглифским, демотским и грчким писмом, могао 1922. године да одгонетне египатске хијероглифе и широм отвори пут историчарима да сазнају много више о древној цивилизацији. Нажалост, таквог камена који би, рецимо, донео три верзије истог текста на знацима старих Маја, на језику њихових данашњих потомака и шпанском – није било. Преостајао је само упоран истраживачки рад који је, ето, потрајао пуна четири века. И тек ових дана екипа стручњака за претколумбовску Америку CNRS-а (Националног института за научна истраживања), предвођена Мишелом Давуом, успела је да састави прву „азбуку“ која је сваком знаку давала гласовну вредност и направи граматику језика Маја. Читаоци „Забавника“ имају ту привилегију да сазнају тајну древног индијанског народа непосредно после излагања из штампе књиге Мишела Давуа „Писмо Маја и његово дешифровање“ и чак учествују и сами у одгонетању једног текста. Зато читајте пажљиво!

Само за најупорније

Писани знаци древног народа сачувани су углавном на кодексима јер је ова цивилизација, која је цветала пуних седам векова, негде око 1000. године нагло пропала,

градови заједно с палатама и споменицима порушени су а нови нису дизани. Но, било да су знаци уклесани на храмовима или су исписани бојом у кодексима, систем писма је увек исти: врло сложен. Па

ци за титуле које опевају субјектове необичне квалитете или јуначка дела. У сложеним реченицама између глагола и субјекатске групе убацују се додаци који ближе одређују радњу.

Као и египатско, хетитско

Будите Шамполион

ОТКРИЈЕТЕ ТАЈНУ СТАРИХ МАЈА

Уз помоћ књиге Мишела Давуа, човека који је двадесет година свог живота посветио тражењу кључа за језик старих Маја, „Забавник“ вам представља малу игру, неку врсту слагалице. Текст који вам нудимо да одгонетнете прати сцену урезану изнад врата храма у Јаксчилану.

На следећој страници, лево, поређани су вам редом употребљени знаци, и како се читају и шта значе. Бојом смо одвојили групе које имају различиту улогу у реченици која код Маја увек почиње датумом (наранџаста боја), затим следи глаголска група (зелена) усред које може да упадне нека одредба (без боје). Следе глаголске одредбе (објекат – сив, додатак за место – црвени) и, најзад, најважнија субјекатска група. У њој разликујемо властито име, субјекат, (жут) од читаве серије титула (у плавом), употпуњене његовим годинама (наранџасте боје као и датуми) и местима чији је господар (љубичасто). Исти принцип, само у мањем обиму, важи и за друге мање важне личности.

У нашем малом речнику наћи ћете значење сваког знака. Сложите прво сваку коцкицу, а онда и целину. Кад завршите шамполионски посао, окрените страницу и упоредите свој превод са решењем. Јер, задатак није лак.

Нека вам је Квезалкоатл на помоћ!

ипак, покушаћемо да вам дамо укратко основна начела, а онда и део једног текста урезаног на довртку храма у Јаксчилану: ваш задатак биће да протумачите сваку коцкицу слагалице да бисте на крају открили њена значења у целини. А писмо старих Маја састављено је од знакова који су се и буквално урезивали у облику коцкица, односно четвртастих блокова. Сваки знак састоји се од основног дела окруженог помоћним који се, према месту на коме се налазе, зову префикси (испред главног), суфикси (иза), постфикси (испод) и суперфикси (изнад).

Постоје три различита начина да се представи сваки саставни елеменат: помоћу симбола, у облику људске главе (у ствари, нечега што личи на њу) или целом фигуром. Знаци могу да чине реченицу и тада се читају у групама од по два, слева надесно, одозго надолу. Реченица увек почиње датумом, често праћеним „знаком важног догађаја“. Следи глагол, затим субјекат. Уз субјекат који означава личност обично се припајају зна-

или клинасто писмо и писмо Маја, које има 900–1200 знакова, спада у „логосилабичко“, што значи да оно користи и логограме – знаке који су истовремено носиоци значења, а имају и фонетску вредност (изговор) као и силабограме – слоогограме – с искључиво фонетском, гласовном вредношћу. Тако се, рецимо, логограм, знак у облику цвета са четири латице, изговара „кин“, а значи и сунце, и дан, и време, и сезону... Логограми се углавном састоје од два консонанта (сугласника) који окружују један вокал (самогласник) – КВК, као што је случај у моделу „кин“.

Искључиво за нај-нај-упорније

Силабограми су, пак, састављени од једног консонанта и једног вокала (КВ или ВК) и из њих се изводе логограми (КВК) у којима је други консонант слаб (х, в, ј...) Тако слоогограм „чи“ даје логограм „чих“ (јелен), а „ка“ – „кај“ (риба)... Најзад, уз ова два типа знакова треба поменути и

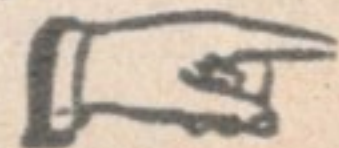
такозване афиксе – додатке, често на месту постфикса или суфикса, који имају додатну фонетску улогу. Они, заправо, одређују изговор. Тако је „ни“ (представљено у облику репа) фонетска допуна која указује на крајњи сугласник, као у логограмима „кин“ (сунце) или „тун“ (година од 360 дана код Маја).

И тако, сад знате све о писму Маја. Тако рећи све. Јер, систем од три типа елемената (логограм, слоогограм и додатак за изговор) још се више усложњава чињеницом да писмо Маја има мноштво алогографа – то јест различитих знакова који имају исти изговор или значење. На пример, слоогограм „ка“ може бити написан помоћу девет различитих знакова! То потиче од различитих наречја у разним областима, од врсте подлоге (споменици, вазе, кости, жад, кодекси или зидне фреске) или још од измена које су знаци трпели током времена. У својој књизи Мишел Даву набраја 83 слога, који се пишу са 423 различита знака!!!

Хоћете ли покушати да одгонетнете тајну писма Маја? Решење вам је дато на цртежу поред. Ево шта укратко каже текст старих Маја.

Дана 8. ахава (име дана посвећеног божанству Круна Блештавог Сунца), 8. цуца (назив месеца), на пету годишњицу свог ступања на власт (или 12. априла 756. године по хришћанском календару), властелин „Птица Котинга Јагуар“ који се прославио по томе што је заробио 20 непријатеља, међу њима и оне по имену „Јелен“ и „Кићена глава“, почео је са својим вазалом „Господаром Сунчаног Аре“, званом „Тужакало“, плес кукуруза у непознатом месту (још није разјашњен тај знак) уз који стоји одредница „место без живота“. Обојица су у свом трећем катуну (један катун означава период од 20 година од по 360 дана), тј. имају између 40 и 60 година. „Птица Котунга Јагуар“ носио је титулу божанског господара града и божанског господара небеске Фенте (можда, име града о коме је реч?).

Мишел Даву мисли да се ради о свечаности коју „Птица Котинга Јагуар“ слави сваке године поводом преузимања власти. Јер, код Маја је, као и код других народа, писани текст служио као сваки прави медиј, пре свега да се изрази моћ световних и црквених поглавара.

Решење

8. ахава, дана Круне Блештавог
Сунца

месеца 8. цуца, на пету годиш-
њицу, он иде

као господар, да игра са кукуру-
зом

у (име места није утврђено),
месту без живота

Птица Котинга Јагуар,

који има двадесет заробљеника,

чувар „Јелена”,

чувар „Кићене главе”,

у трећем периоду од двадесет
година, господар,

у трећем периоду од двадесет
година, млађи,

божански господар града, бо-
жански господар небеске Фе-
те,

„Тужакало”,

господар „Сунчани Ара”

у трећем периоду од двадесет
година

вазал

ОВО НИСТЕ
ЗНАЛИ

Хормон и живота и смрти:
HCG штити зачетак али и
ћелије рака

ЈОШ
ЈЕДНА
ТАЈНА
РАКА

Да би ћелије рака могле неконтролисано да бујају и развију се у канцерозни тумор, оне морају да нађу начин за слабљење имунолошког система нападнутог организма. Амерички научници открили су један од таквих начина. Ћелије рака луче хормон HCG (скраћеница од Human Chorionic Gonadotropin – гонадотропин човечјег зачетка). На тај начин ћелије рака користе оружје слично оном

којима се користи зачетак у материци. Зачетак, наиме, такође мора да отера мајчине имуно-ћелије које нападају беланчевине наслеђене од оца. HCG је досад био познат као хормон трудноће. Иако деловање HCG-а код болесника од рака није још сасвим јасно, један калифорнијски институт за имунотерапију планира опсежно проучавање ове појаве. Његови сарадници намеравају да цепањем одстране HCG.

Нова теорија: када ћелије настану, оне почињу да производе HCG.

У дуелима леворуке је тешко победити

ЛЕВАЦИ ПОБЕЂУЈУ

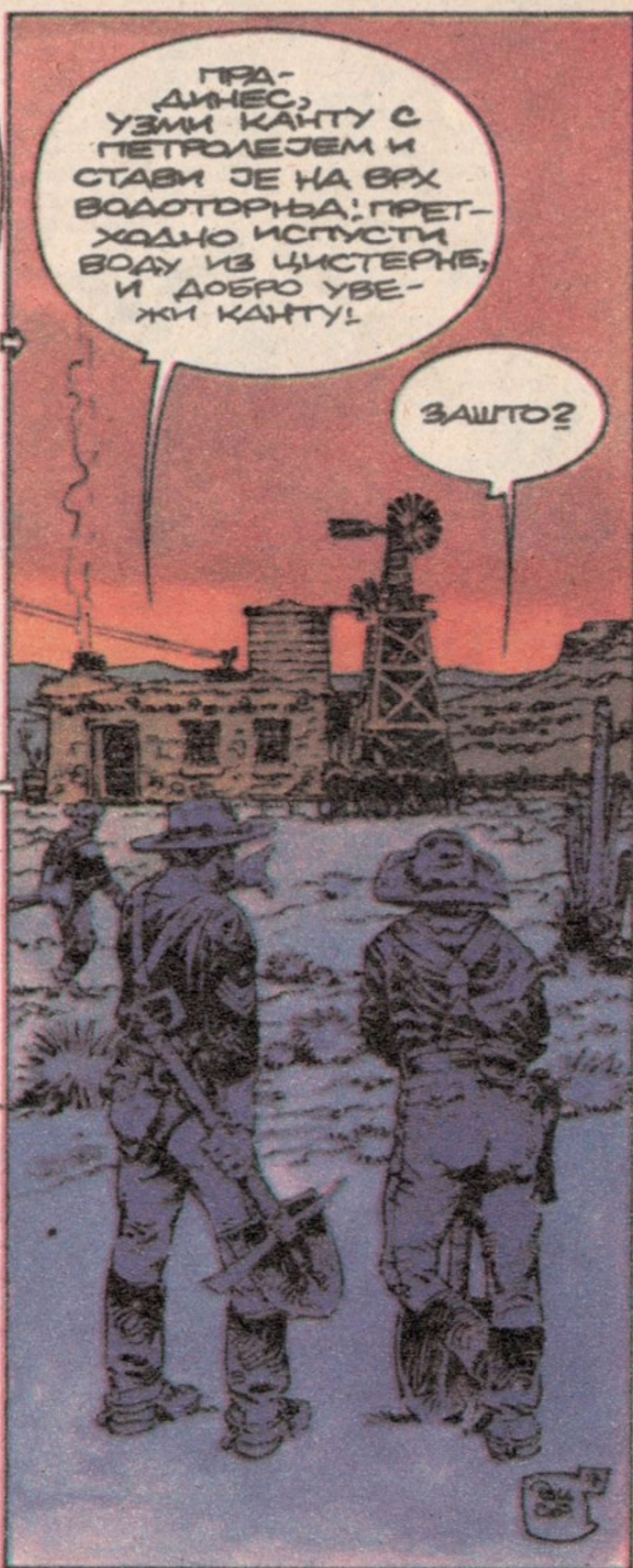
У двобојима, спортским или витешким, особе које се претежно служе левом руком имају веће изгледе на победу. То тврди француски биолог Мишел Рејмон и то на основу резултата са светских такмичења. Међу успешним пливачима и тркачима удео леворуких није ништа већи него код обичног становништва (13 одсто међу мушкарцима и 10,7 међу женама). У дуелима, међутим, кад се такмичари нађу лицем у лице, леваци су у знатном преимућству. Половина свих мушараца и трећина свих жена међу мачеваоцима који су на светским такмичењима између 1979. и 1993. године стигли до четвртфинала, борили су се левом руком.

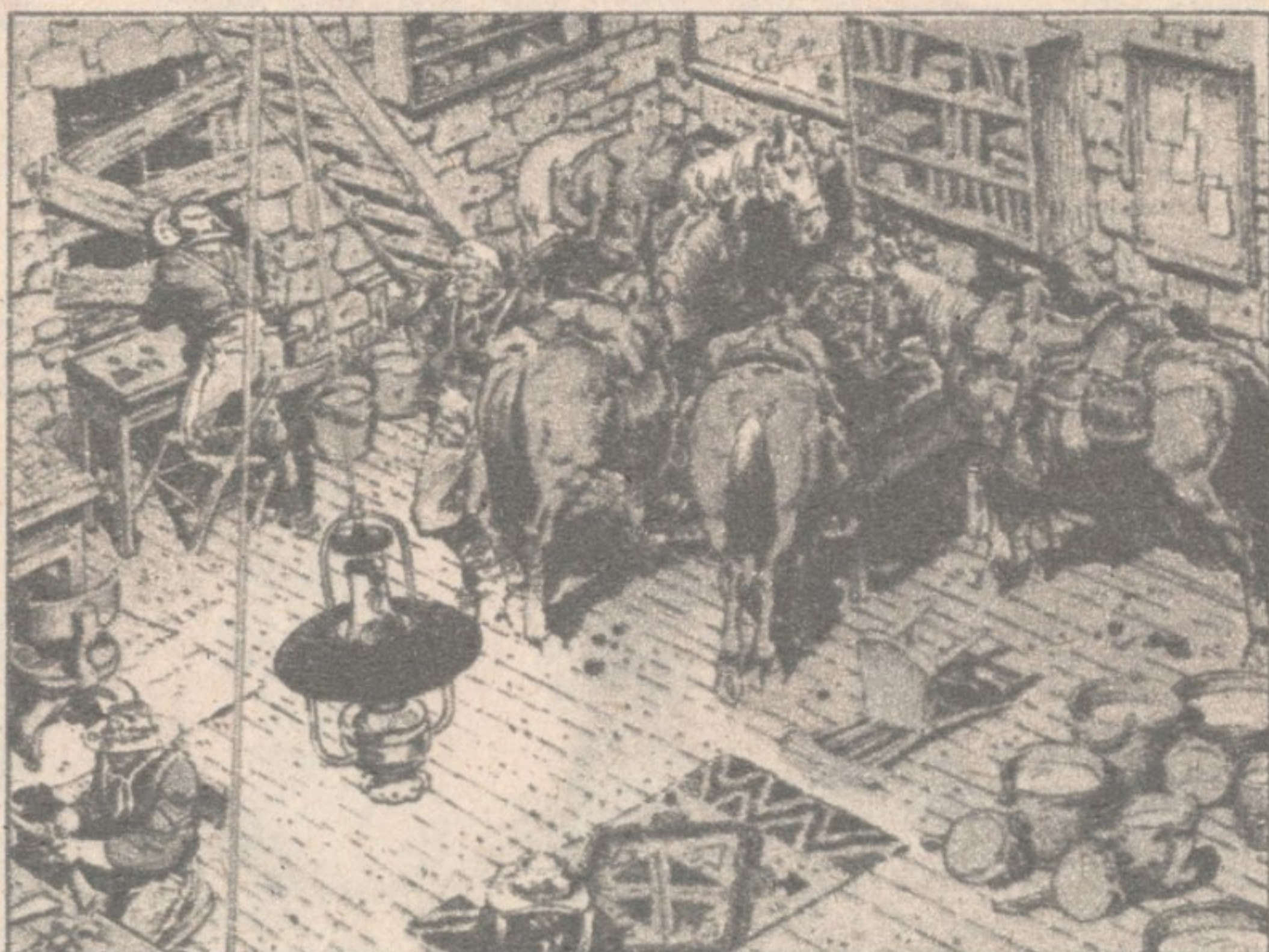
Мек
и Кид

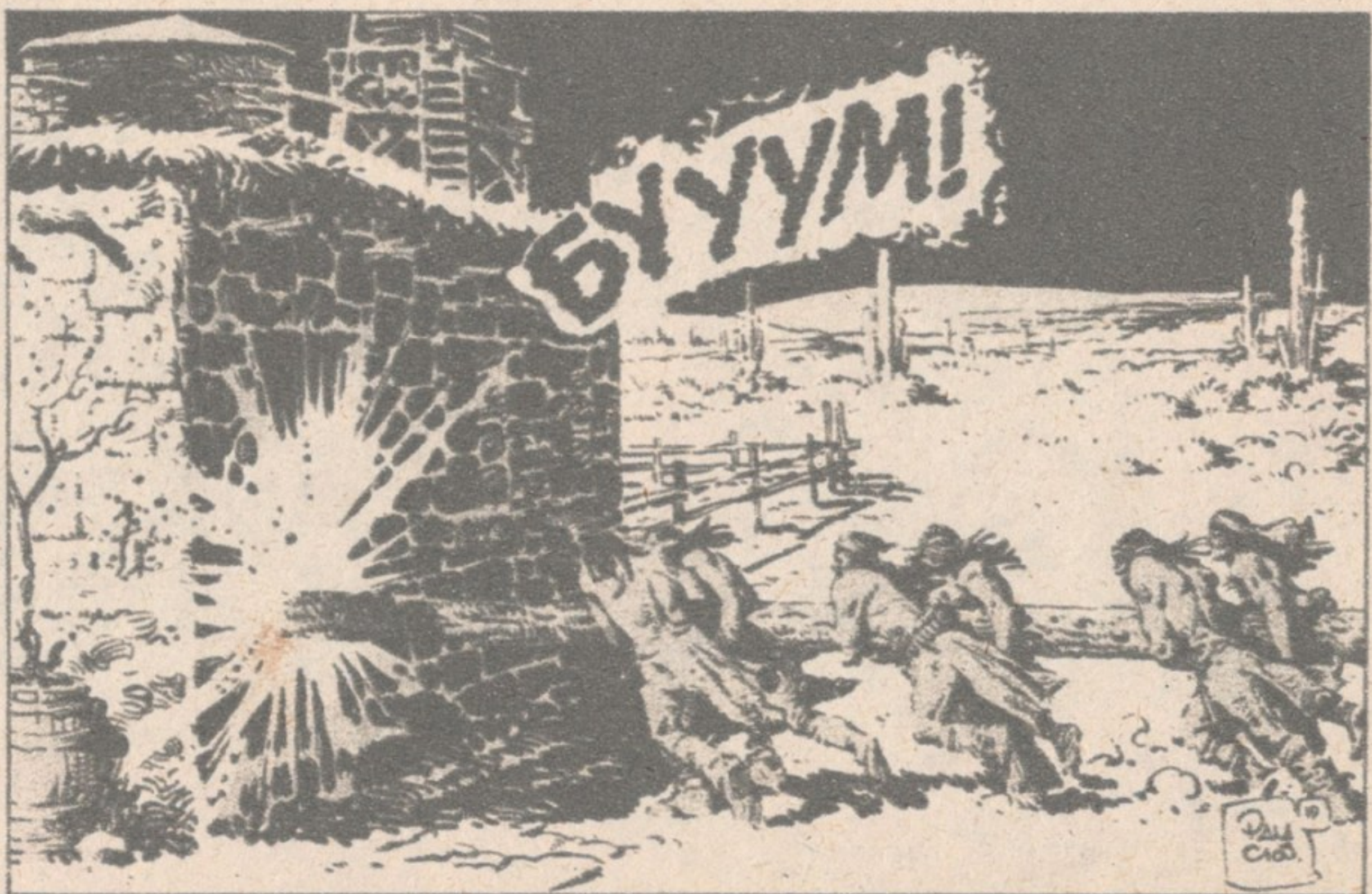
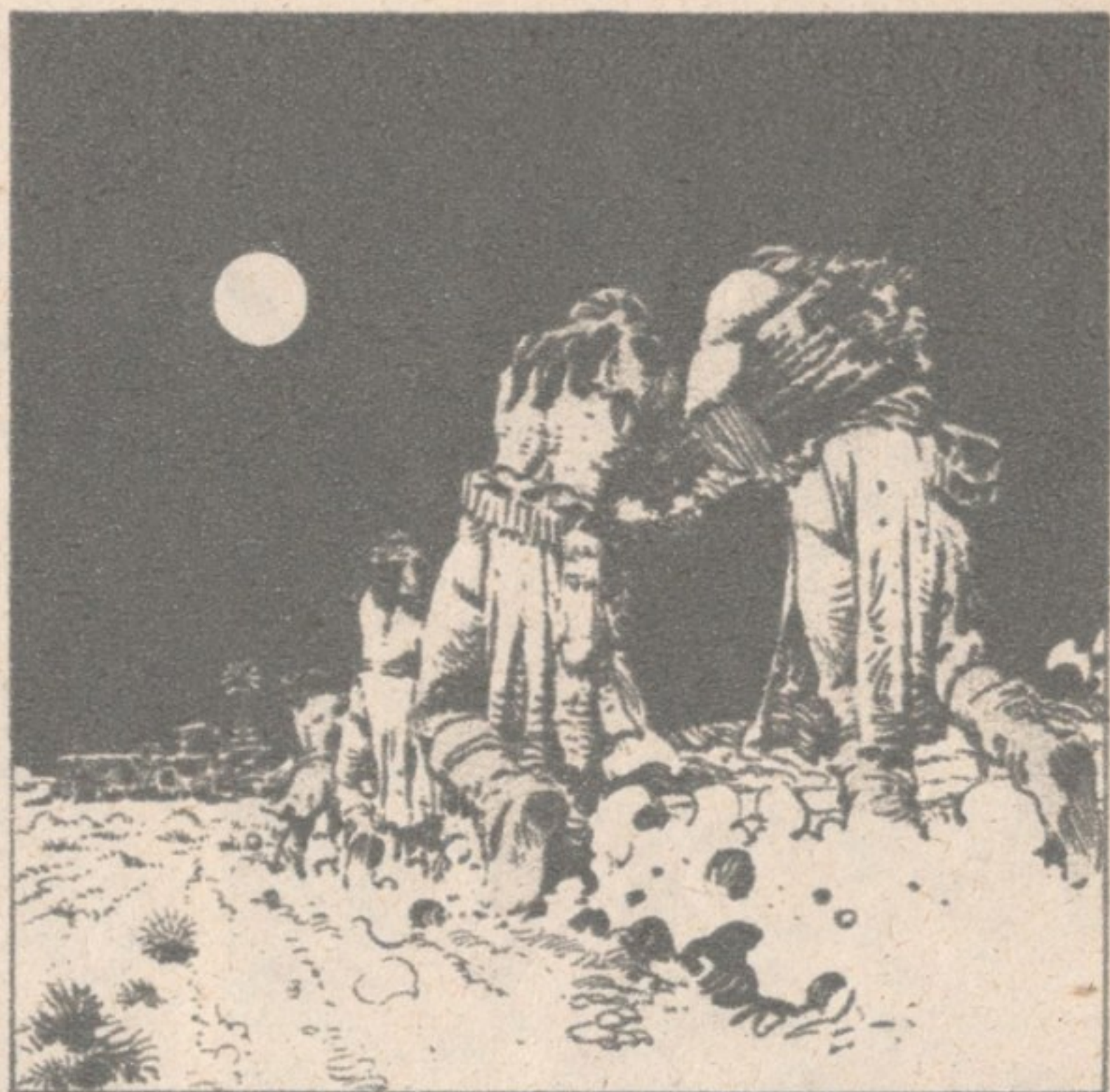
Заволов Теснац

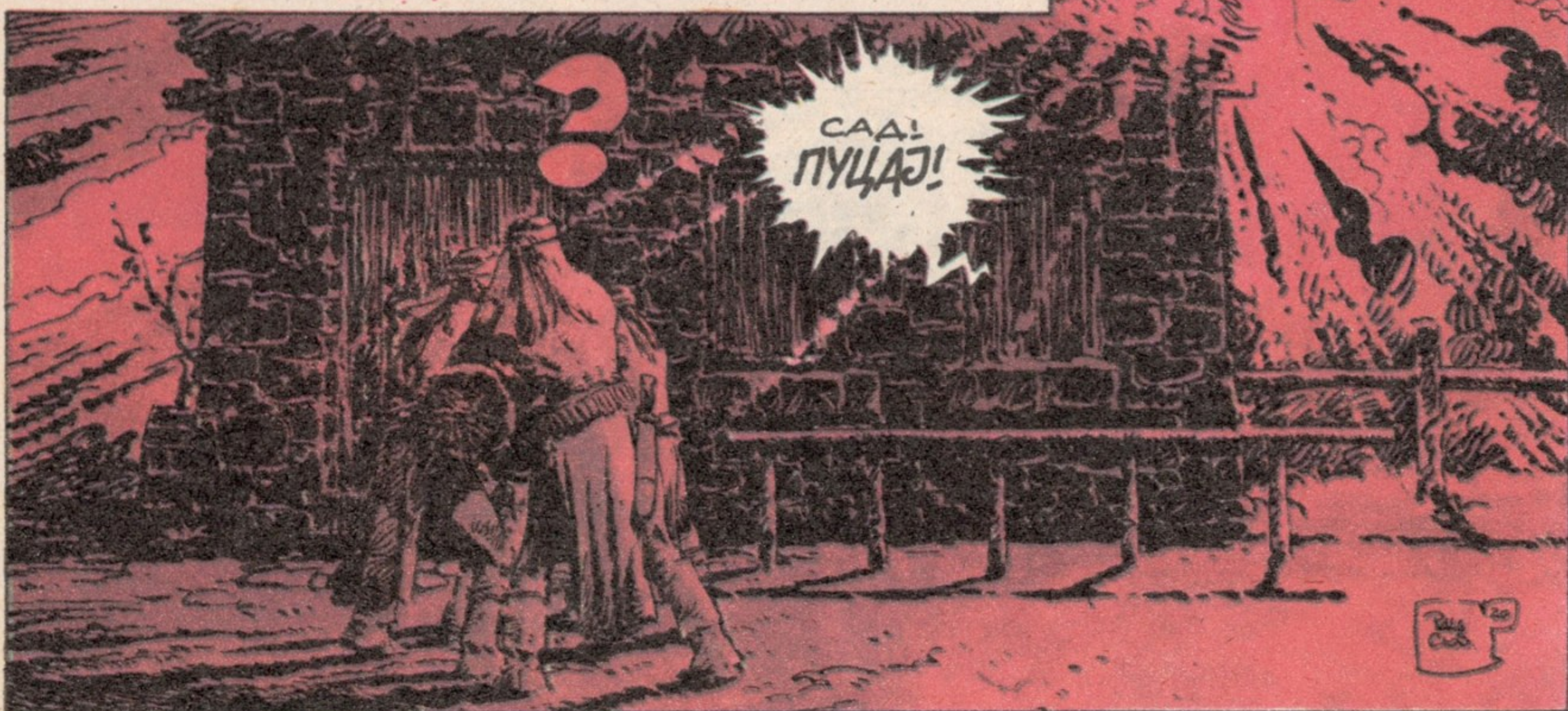
II
ДЕО

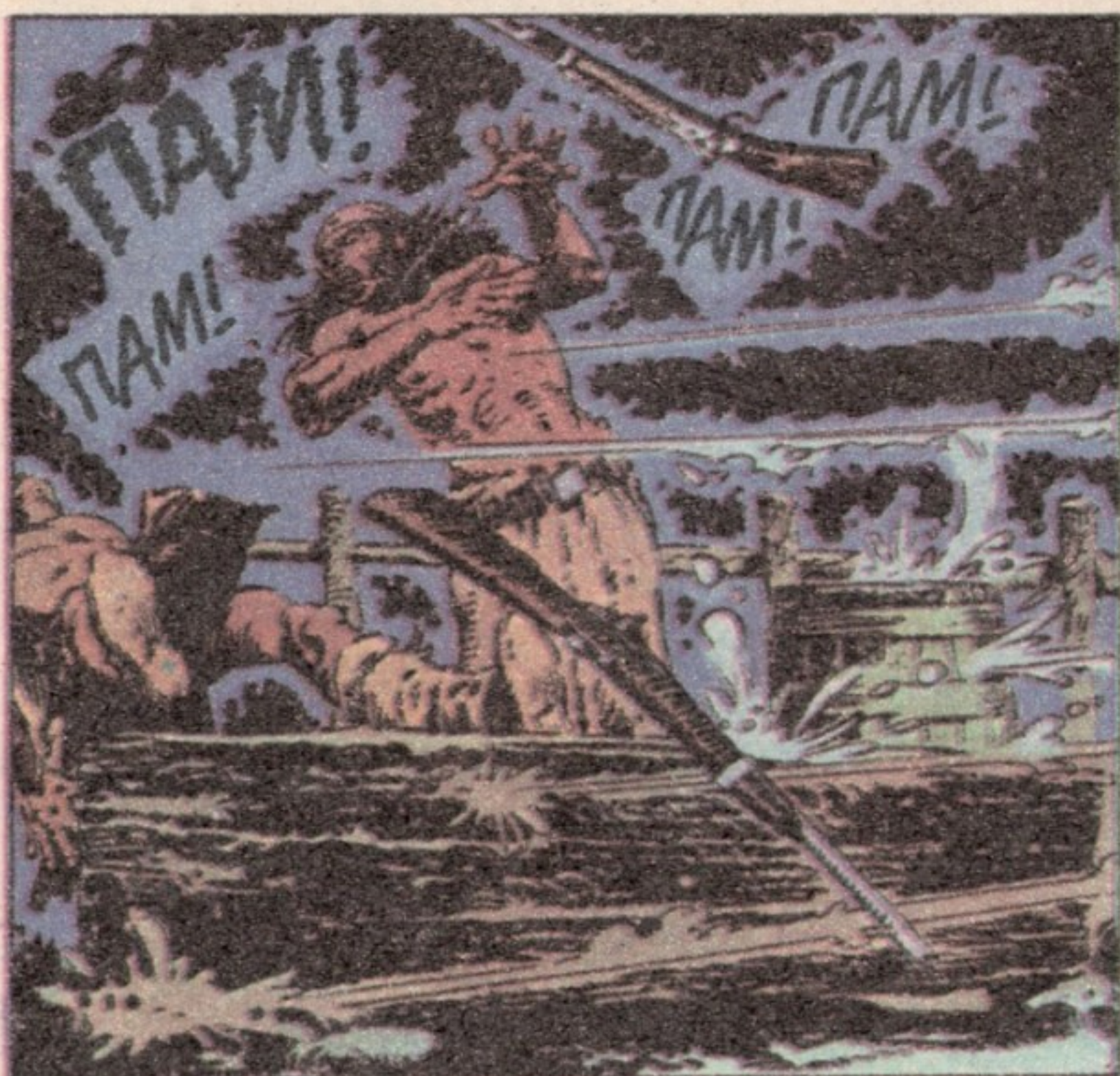
ЦРТА: ПАЛАСИО ПИШЕ: ГУРМАН

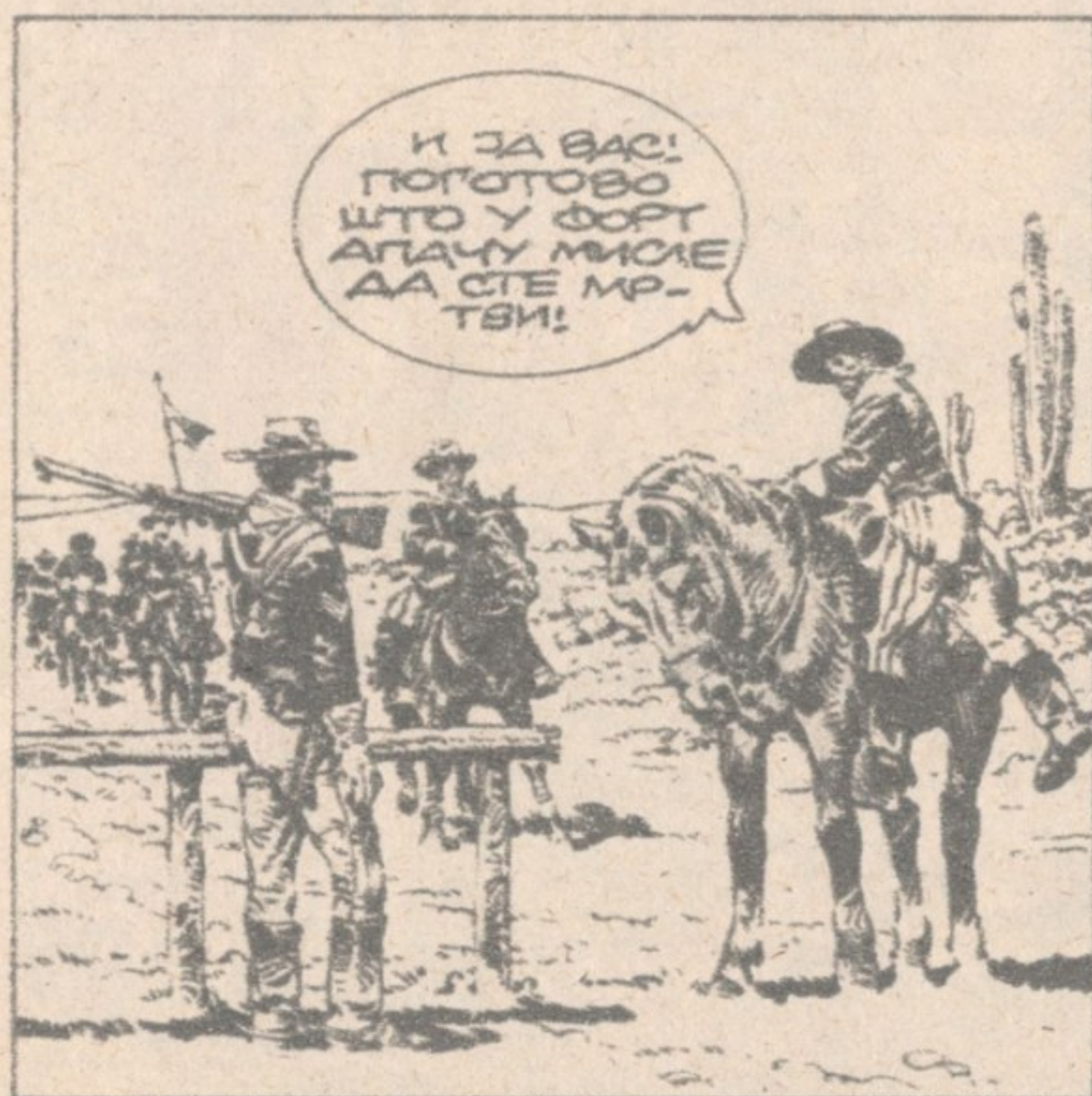
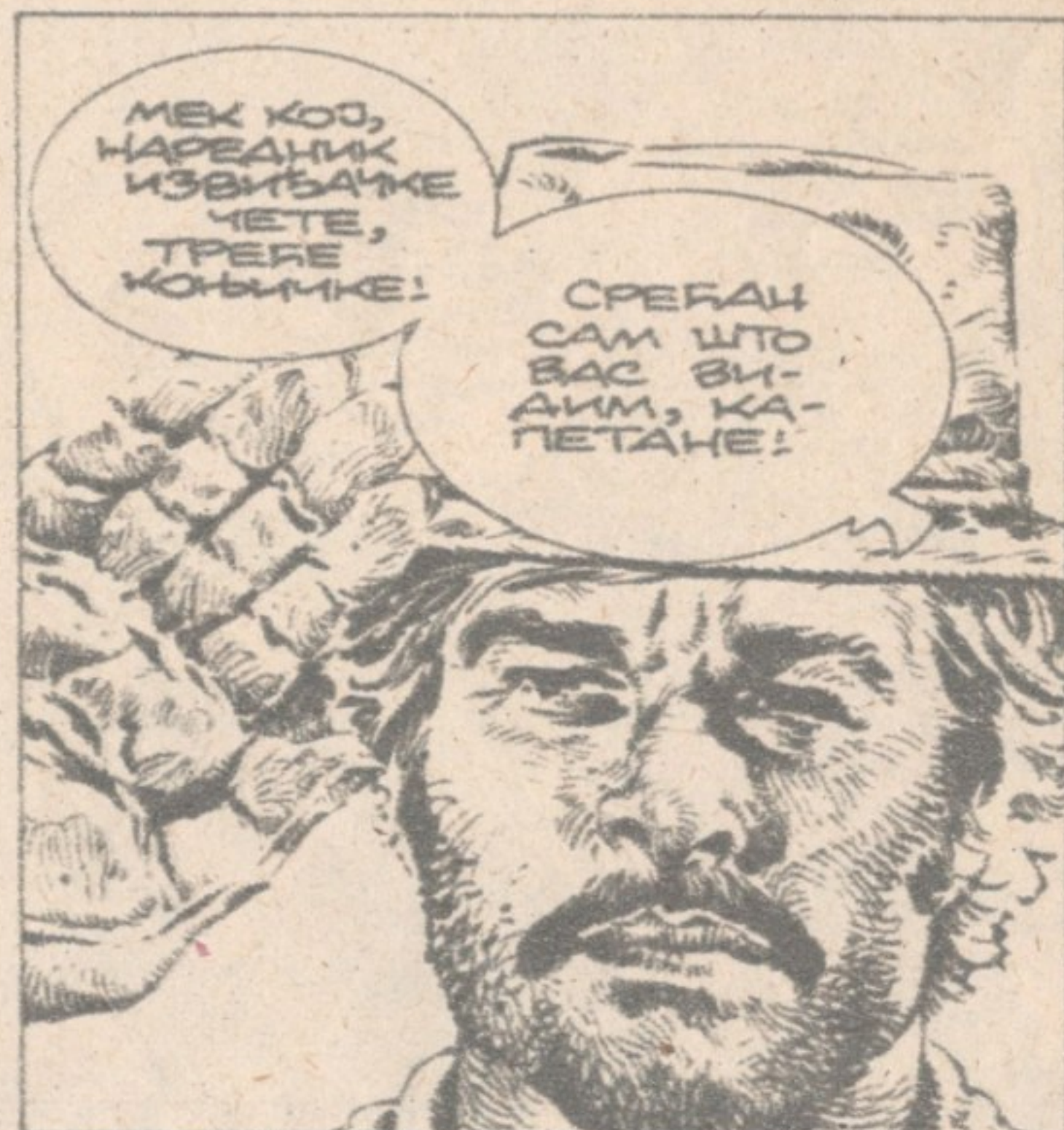

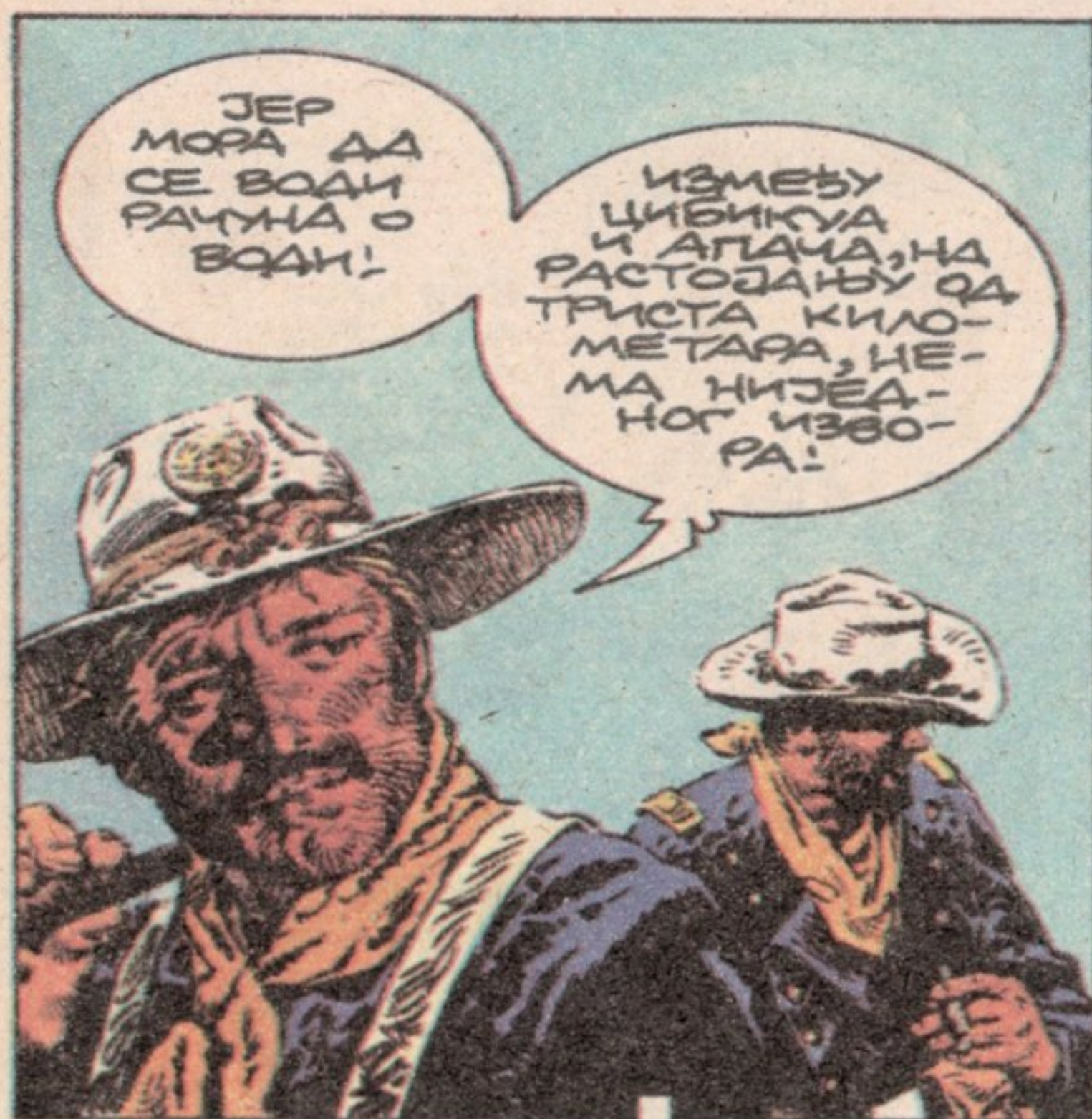

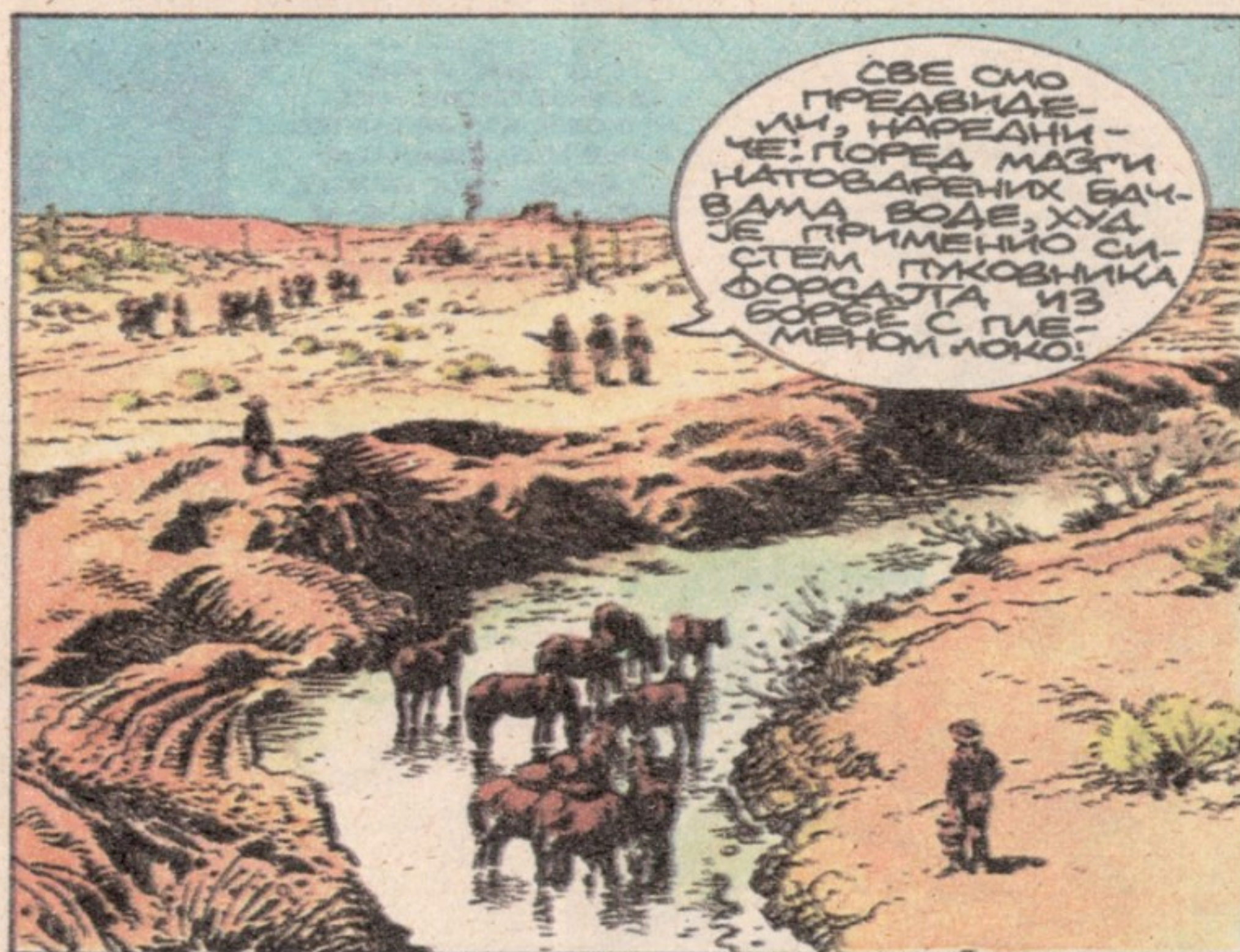
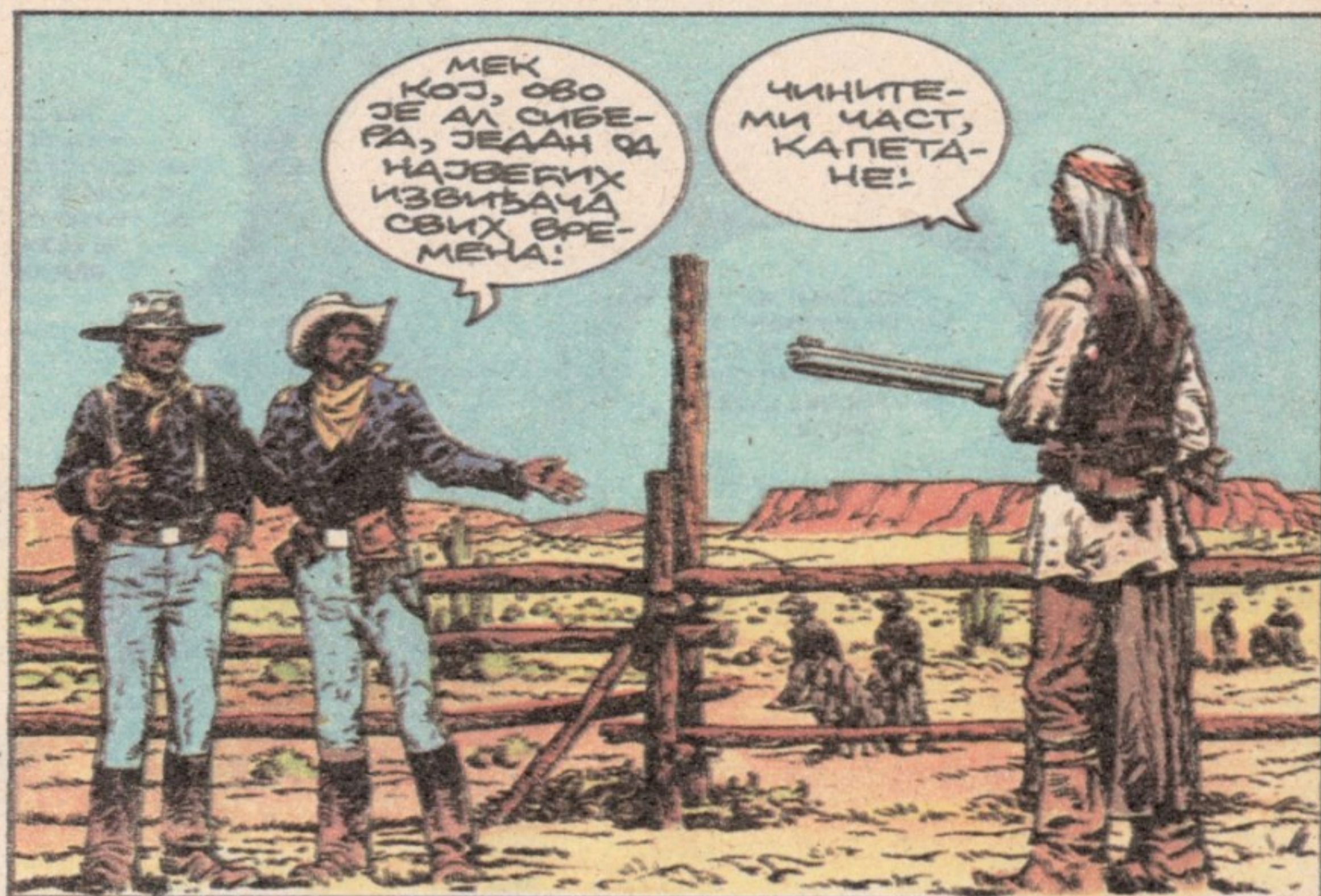

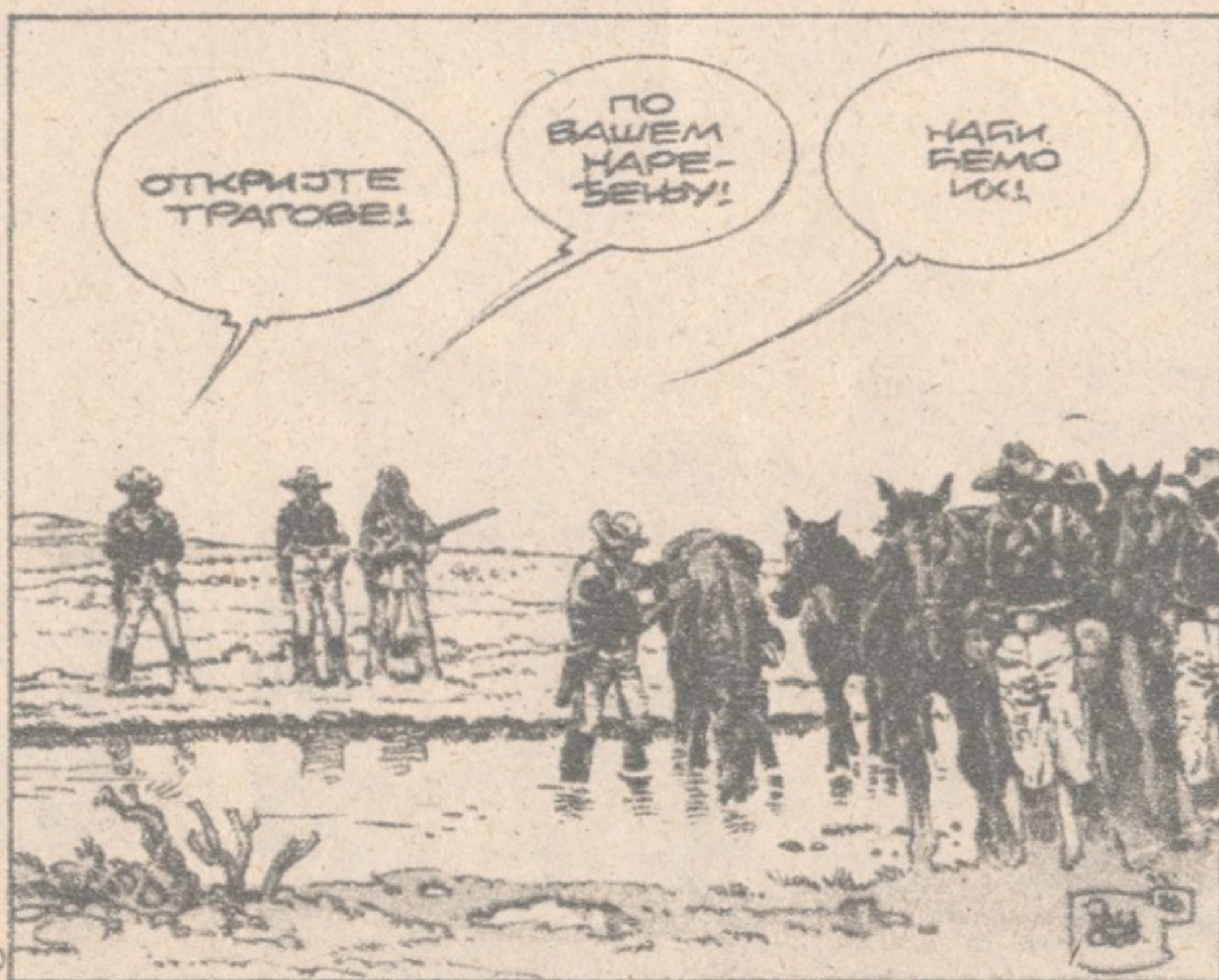
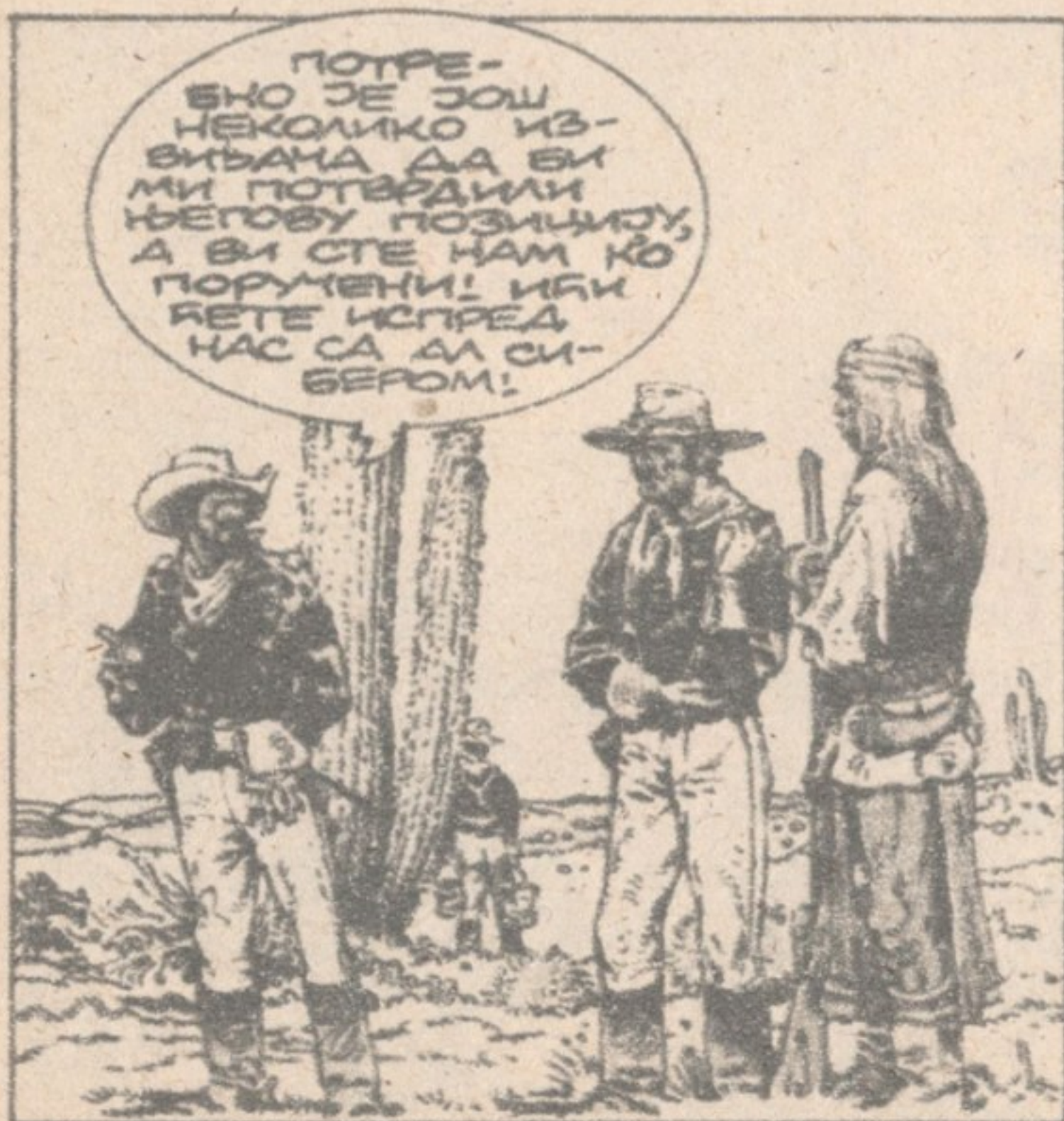
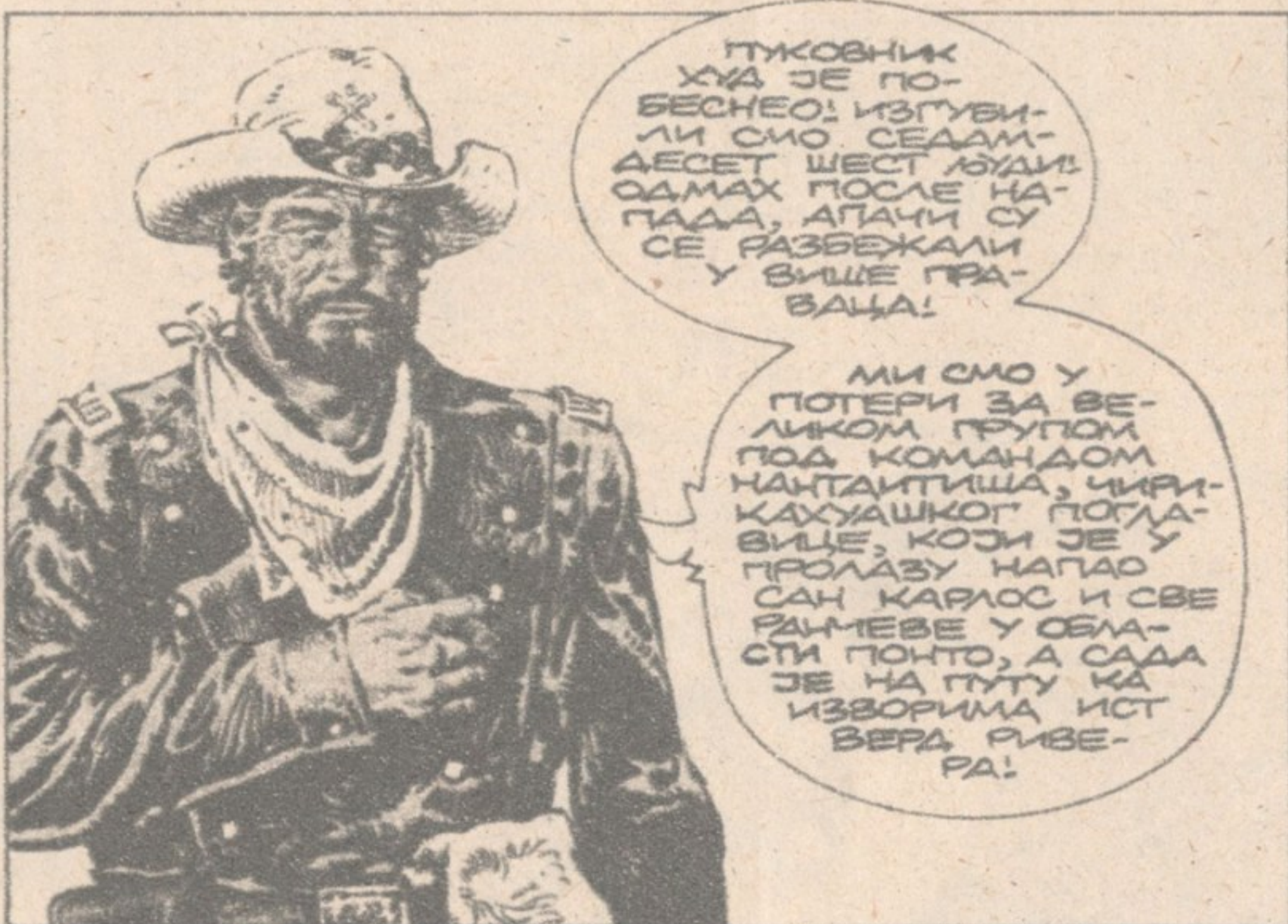
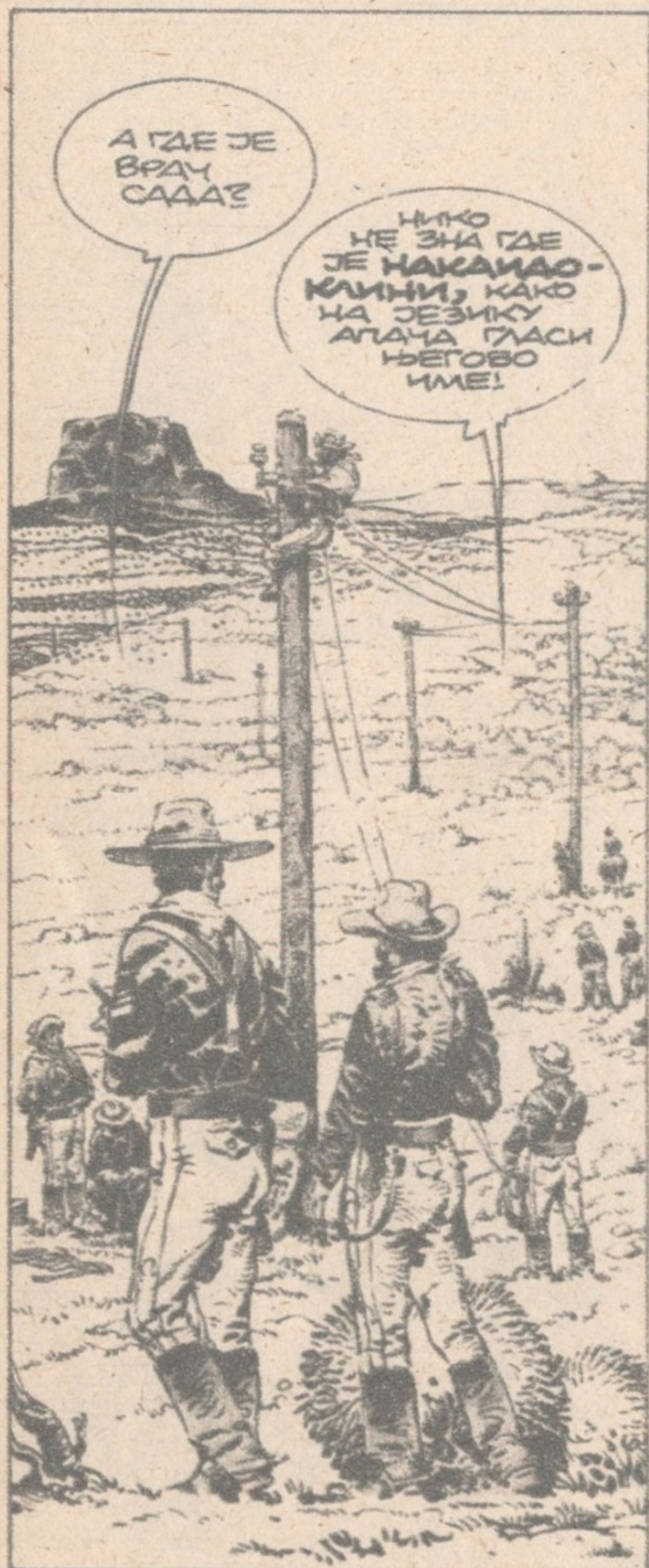

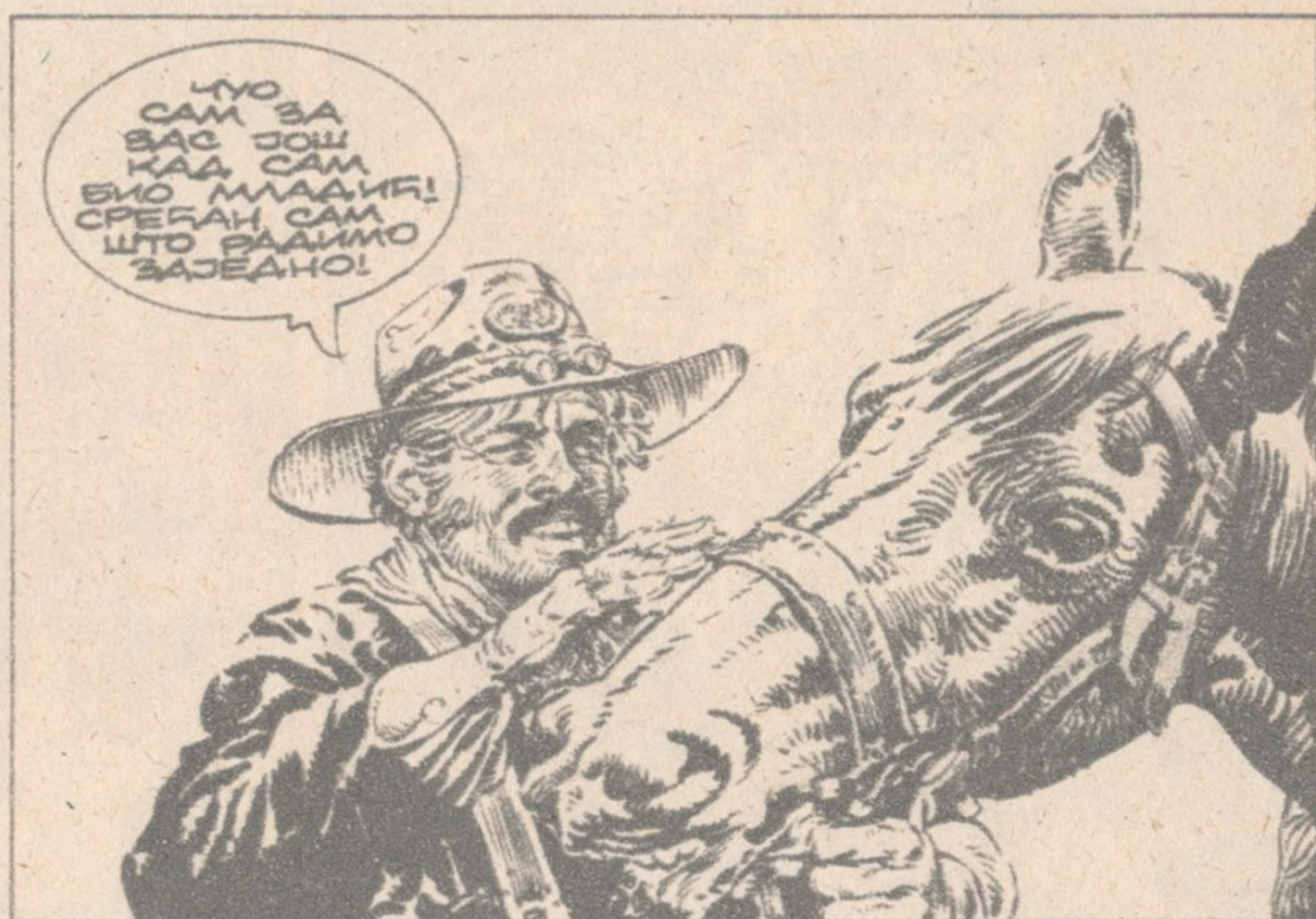

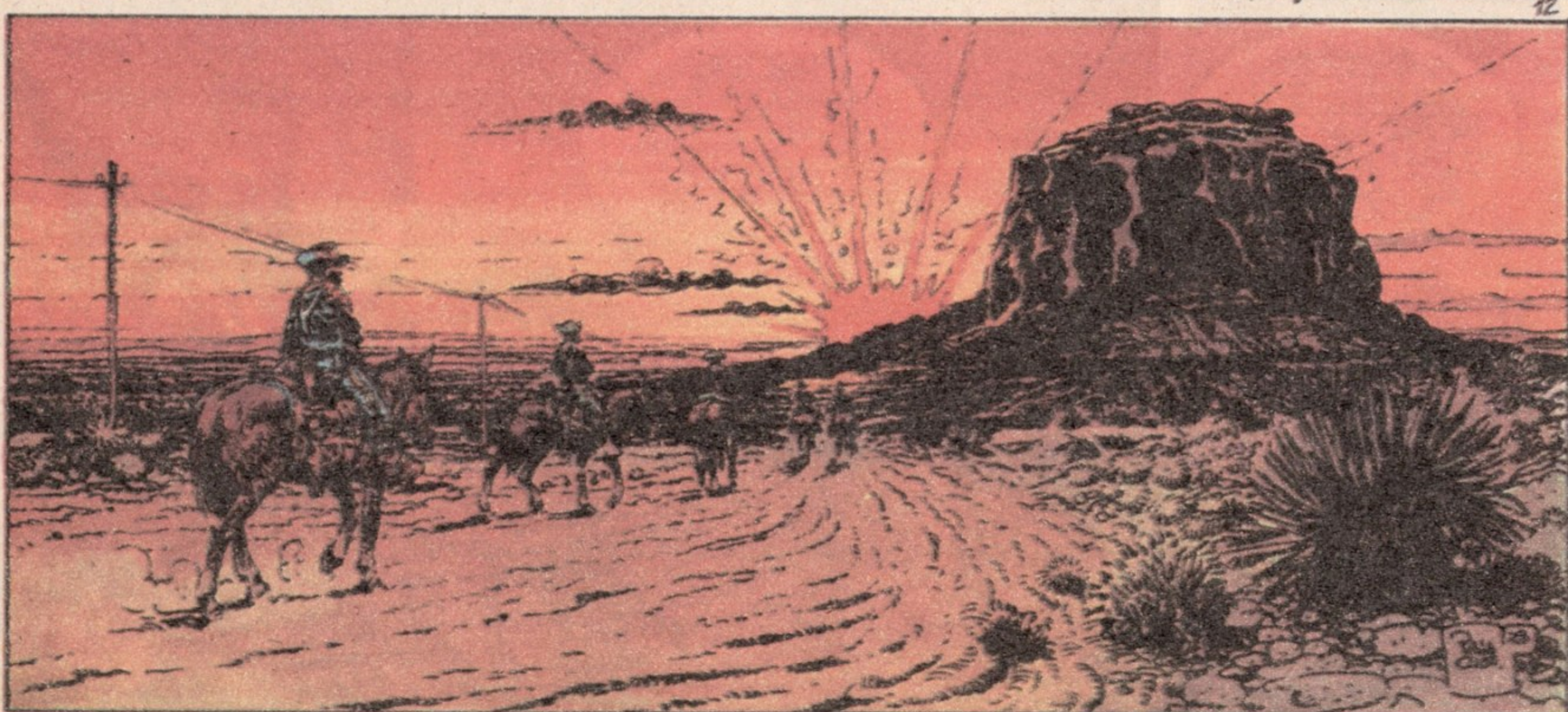

ТОГ ДАНА, У СУ-
МРАК, АЛ СИБЕР, МЕК
КОЗ И ОСТАЛИ ПРЕШ-
ЛИ СУ РЕКУ И ГАЛО-
ПОМ ПРОШАИ КРОЗ
ПОЈЕ КАКТУСА ЖУ-
РЕГИ КА ИЗВОРУ
УДОЛИНА
ПОИНТ!!!

СТИГЛИ
СМО! СAKPI-
БЕМО КОЊЕ
ИЗА СТЕНА
И ЧЕКА-
ТИ!

ОКЕЈ!
ДАРУ
УПУТСТВА
УОДИ-
МА!

ЕЈ, СИБЕР,
ШТА РЕ
ТИ ТОЛИКА
ПУШКА?

ИМА
МНОГО ВЕРИ
ДОМЕТ НЕГО
НАЈСАВРЕМЕНИ-
ЈА ПУШКА, А КА-
ЛИБАР ЈОЈ ЈЕ ТАКО
ВЕЛИКИ ДА ЕН ЗА-
УСТАВИО И СЛО-
НА У ТРКУ! А
ТЕК АПАЧЕ!

ПУЊЕЊЕ
НЕШТО ДУЖЕ
ТРАЈЕ, ПА У
ХИТНИМ СЛУЧА-
ЈЕВИМА КО-
РИСТИМ ВИН-
ЧЕСТЕР-
КУ!

АЛИ
ОБУ
МНОГО
ВИШЕ
ВОЛИМ!

ЛЕПА
ЈЕ!

ТО
ШТО САМ
ЈОШ ЖИВ,
МОГУ ЈОЈ
ДА ЗАХВА-
ЛИМ!

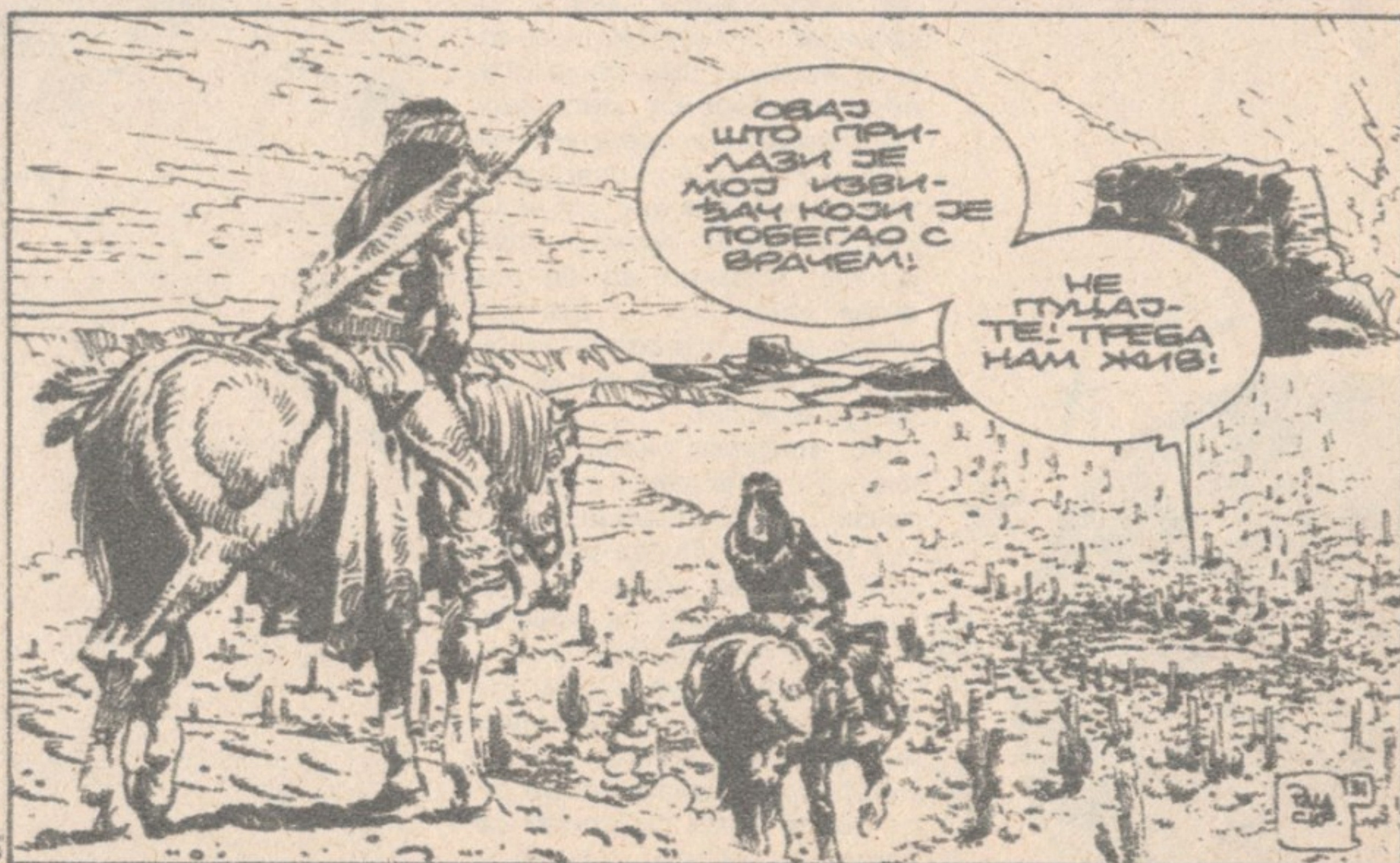

СТРА-
ЖАРИЋУ
ПРВИ! БУ-
ДИМ ТЕ
ЗА ДВА
САТА!

ВАЖИ!
САМО, ДОБРО
ПАЗИ! АПАЧ
РЕ ДОЈИ
У ЦИК
ЗОРЕ!

НЕ
БРИНИ,
ПОЗНАЈЕМ
ЈА АПАЧЕ!

КРАЈ У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

Случај ескимске пензије

По занимању сам новинар-репортер и управо сам тражио добру причу за репортажу када сам упознао Џина Рома, шефа за социјално осигурање за канадску северозападну територију. Упознали смо се на једној кућној забави у Јелоунајфу 1964. године. Када је чуо да трагам за добром новинском причом, позвао ме је да сут-

тачно било, нико није могао да каже.

Ром је сматрао да сваки човек који је живео у овим суровим крајевима а има приближно 65 година, заслужује старосну пензију. Али, бирократи су захтевали доказ о Углијаковим годинама – ако не праву крштеницу, а оно бар потврду коју би издала трочлана комисија. Два члана комисије морали су бити

државни службеници, док трећи члан, пак, није смео бити неко ко је у служби владе. Ради објективности.

– Такви сте управо ви – изјавио је Том – и ја вас именујем за председника Углијакове комисије.

Кад је наш авион, грмећи, надлетео станиште које се састојало од четири или пет иглоа, Ескимски су упрегли псе у своје саонице и похитали

СЕДОБРАДИ КАПЕ

Углијак је стекао право на старосну пензију јер је за њу редовно уплаћивао, али је, да би је добио, морао да поднесе доказ да има 65 година. Како кад у леденој пустињи Арктика нико није водио књиге рођених?

радан одлетим с њим чартер-авионом у Копермајн.

Наш пилот био је Џо Мекгилврей који је имао велико искуство у арктичким летовима. Сигурном руком довео нас је до Копермајна, али тек што смо стигли дигла се таква олуја да недељу дана никуд даље нисмо могли. На тим географским ширинама ништа необично.

Кад се невреме најзад стисало, Ром ме је запитио:

– Јесте ли икад били у Худ Риверу?

Иза Божијих леђа

Одговорио сам одречно. Уосталом, како бих, кад и зашто одлазио у то место иза Божијих леђа! То, заправо, и није било неко место, чак ни насеобина, већ само ловачко станиште недалеко од Залива крунисања с четири или пет породица ескимских ловаца на карибуе.

У том станишту требало је да живи један ловац на крзнаше по имену Углијак који је измирио све своје обавезе из старосног осигурања. Тај старац, највероватније, није ни знао шта је то осигурање за старост, али кад му је један чиновник територијалне управе објаснио да би под старе дане, ако се осигура, могао да добија сваког месеца одређену своту новца, одмах је пристао.

Ко, међутим, жели да почне да прима такву старосну пензију, мора да докаже да је већ навршио 65 година. Нико жив није знао колико Углијак има тачно година, најмање он сам. Кад су га о томе питали, он се сетио да је једном чуо да се родио оне године када је уз реку Худ допловио један брод чији је капетан имао седу браду и пса са једном сакатом ногом, али када је то

према месту, километар удаљеном од Худ Ривера, које је пилот одабрао за слетање. Они су нам испричали да је Углијак два или три дана путовања далеко од своје куће јер је отишао према истоку, у лов на сребрне лисице, и да се скоро неће вратити.

Ром се у насељу распитивао о Углијаковим годинама и одмах се могло приметити да сви знају због чега га то зани-

ма. Прича се поновила. Једна старица му је казала како јој је њена мајка причала да је он рођен оне године када се на њиховој реци неколико дана задржао брод чији је капетан имао седу браду и пса са сакатом ногом, али да она, а нити ико други, не зна када је то било.

А онда се Ану, Ескимка која је живела са Углијаком у истом иглоу, присетила да

има негде нешто записано. Дуго је претурала по гомили животињских кожа да би најзад нашла једну металну кантицу и из ње извукла неко много пута испресавијано и прљаво писмо.

Писмо је потицало из пера неког мисионара из Кејп Пила, на острву Викторија. Позивајући се на дневник једног свог сабрата по вери и позиву, који је 1898. и 1899. био

ким. Мора да има бар 65 година.

Наш пилот је одбио да слети да бисмо ми, комисија, могли да се уверимо у Ескимову старост. По тако мутном времену, објасно нам је, могао би да превиди неки смет или неравнину под снегом и уништи скије које авионима на Арктику служе уместо точкова.

— Направимо још један круг

ТАН И САКАТИ ПАС

мисионар у тој области, он је у писму извештавао како се у једној од тих година ту нашао брод чији је капетан имао седу браду и сакатог пса. Ескимски пси су, писао је, напали капетановог пса, растргли га и појели и због тога се капетан жалио мисионару.

То је, по мени, био сасвим довољан доказ, али је Ром ипак сматрао да ми бар једном треба лично да видимо Углијака и проценимо његову старост. Одлучили смо да га потражимо на путу за залив Кембриџ који је следећа станица на нашем путовању. Ескимима су нам, међутим, казали да се у том крају налазе још два ловца на крзнаше. Као ближу ознаку напоменули су да Углијак има запрегу са пет паса.

После полчасовног лета угледали смо једног Ескимка с псима, али наш пилот није могао да нађе место за слетање. Облетели смо ловца неколико пута, а он је најзад зауставио своје санке и махнуо нам руком. Поштено говорећи, ми смо од њега видели само његову широку крзнену одећу и капу навучену све до очију. И видели смо само три пса.

— Људи су нам казали да је Углијак повео пет паса — сетио се Ром, али је одмах додао како у овој непрегледној снежној пустињи и псима могу да се догоде различите несреће. Можда су два Углијакова пса настрадала.

Јаки докази

Схватио сам шта ће се сад од мене, као председника комисије, захтевати, па сам унапред рекао:

— Ја сам чврсто уверен да је оно доле веома стар Ес-

— предложио је Ром, а пилота није требало дуго молити.

— Зар не мислите да тог Ескимка већ сасвим добро знамо — питао је Ром после тог круга.

Одговорио сам да ми тај старац већ дође као добар, стари познаник, готово и да сам уверен како има преко 65 година.

Марфи, шеф обласног социјалног осигурања и трећи члан комисије, изјавио је да и он некако тако осећа.

На то сам ја додао да млађи још неискусни Еским, рецимо неки испод 65 година, не би могао тако добро да држи у послушности псе кад изнад њих кружи авион који прави толику буку.

Ром је убедио пилота да још једном надлети Ескимка.

— Погледајте само како тамо стоји, повијен и кривоног. Он је заиста веома стар.

— По мом мишљењу — јавио се и пилот — то једино може да буде човек рођен, као што су нам причали, 1898. или 1899. оне године када је се-добради капетан... и тако даље, да не понављамо целу причу. А сада, најбоље ће бити да више не кружимо изнад њега јер иначе нећемо пре мрака стићи у залив Кембриџ.

Тиме је случај био окончан. Ром је испунио потребне формуларе, а Марфи, трећи члан комисије, и ја смо их потписали. Никад нисам добио потврду и признање за своју почасну улогу председника комисије, као што ми је било обећано. Не жалим се због тога. Годинама после тога радовало ме је сећање на тај случај и помисао да мој стари пријатељ Углијак може себи да дозволи да не иде у лов по цичи зими од минус 40 степени, већ да мирно остане и дрема у свом иглоу.

Ед Огли

ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ

ПОНОВО
„ДИРЕКТОРИ“

Услови у којима раде данашње групе све чешће подсећају на време раних седамдесетих година када је било врло тешко доћи до плоче. Тако су београдски „Директори“ после првог албума доста лутали у потрази

за поузданим издавачем док се нису скрасили у фирми „LVO“. Свој други албум „Лесли се враћа кући“ понудили су публици у виду плоче и касете. У међувремену су се појавила и пиратска изда-

ња овог материјала, што говори о занимању публике за њихове песме. Дугу паузу између две плоче „Директори“ су попунили редовним концертима, а о плановима говори њихов бас-гитариста Срђан Марић.

– Не остаје нам ништа друго него да што чешће свирамо. Нажалост, таквих простора ван Београда нема превише. Највероватније ћемо после Нове године објавити живу плочу на којој ће се наћи снимци са нашег наступа у Дому омладине, а снимити ћемо још један концерт у Клубу студената технике, месту које има одличну атмосферу и где смо до сада често свирали.

ТРАЖИЛИ
СТЕ
ПЕСМУ

ЧИКАГО

Возио се Јура Стублић на ракети кроз Чикаго
У Чикагу су гангстери опљачкали народ цијели
Ој, гангстери из Чикага! – Јура Стублић проговара:
Врати „BMW“ и „мерцедес“, врати вилу и три стана,
Врати торањ од црквице, плати своје љубавнице,
Врати друга добровољцу, дај споменик палом борцу!

- Текст: Јура Стублић
- Музика: обрада традиционала „У тунелу усред мрака“
- Изводи: Јура Стублић и група „Фили“

**"ROLLING
STONES"**

пред
ВЕЛИКИМ
ИЗАЗОВОМ

КАМЕЊЕ

СЕ

МЕЊА

Сасвим неочекивано за већи део публике „Rolling Stones“ су 14. новембра објавили албум „Stripped“ на коме се налази 14 снимака насталих током њихове „Voodoo Lounge“ светске турнеје. Реч је о њиховим старим песмама као и обрадама других аутора. Све песме изведене су на акустичним инстру-

ментима, а део снимака је са њихових клупских наступа у Паризу и Амстердаму. Остатак материјала снимљен је током проба у Токију и Лисабону. Као први сингл са албума објављена је обрада песме Боба Дилана „Like a Rolling Stone“ коју су често изводили током последње турнеје. На крају песме чује се гитариста Кит Ричардс који каже: „Хвала ти, Бобе.“

— Морао сам то да кажем — објашњава Ричардс. — Требало нам је много времена да бисмо сакупили храброст и направили ову обраду, али да смо то урадили пре 10 или 15 година, можда не би имало смисла. На концерту у Монпељеу, у Француској, Дилан нам се придружио на сцени. Онда је питао нашег гитаристу Рона Вуда како изводимо рефрен, а овај му је одговорио да рефрен препуштамо публици. Овом плочом желели смо да понудимо нешто сасвим другачије од наших претходних пет концертних албума. У дискографској кући рекли су нам да не желе од нас концертну, већ unplugged плочу. Међутим, сви unplugged албуми снимљени су на концертима. Затим смо се сложили око термина акустична музика, мада ја сматрам да оног тренутка када се пред гитару стави микрофон то више није акустични звук. У сваком случају, на крају сам схватио да су они желели плочу која би имала посебну атмосферу.

Истовремено са појавом ове плоче публика је добила могућност да купи CD ROM, први који су „Стонси“ до тада направили. Поред снимака са проба, атмосфере пре и после концерта, на овом CD ROM-у концерт може да се прати и из угла једног од учесника. Наиме, мала камера била је закачена на наочари Рона Вуда, тако да је концерт сниман и непосредно

на сцени. Сем Мика Џегера, кога веома занима нова технологија, остали чланови групе били су прилично сумњичави.

— У почетку сам мислио да је то још један од трикова високе технологије — каже Ричардс. — Али, што сам се више упознавао са могућностима CD ROM-а, све више сам био за то. На пример, зидови тог замишљеног Вуду предворја прекривени су сликама великих блуз и соул музичара и ту се могу наћи њихови биографски подаци. На тренутак сам помислио како ме воде у библиотеку. И допало ми се што наш CD ROM има тај образовни део. У сваком случају, то је много занимљивије него „Британска енциклопедија“.

— То је била уобичајена реакција музичара на технолошке новитете — додаје Мик Џегер. — У почетку су осећали одбојност, али онда су ту открили нове просторе за себе. Мени је то било веома занимљиво и провео сам много времена са стручњацима радећи на овом CD ROM-у. Волим тај осећај када се нешто ради први пут, то је као када смо први пут снимали плочу или видео-спот. А што се тиче нове плоче, један број песама нашао се на њој захваљујући предлозима публике и ја зато и волим наступе по клубовима, то је боља и непосреднија веза. Током турнеје по Америци нисмо свирали по клубовима јер смо били презаузети, али у Европи смо имали неколико клупских наступа, због забаве и да бисмо се опустили после великих и до детаља режираних концерата. То је био додатни напор, али добра страна свирања по клубовима је у томе што уопште није важно ако се нешто погрешно одсвира или отпева.

Ој, гангстери из Чикага! — Јура Стублић проговара:

Или ћете се предати или ћу вам зајевати!

А гангстери попадаше и овако повикаше: Немој пјеват, Јуре драги, вратит ћемо што смо крали

Узми „BMW“ и „мердецес“, узми вилу с пет чувара

Узми фирме и творнице, љуби наше љубавнице,

Али шути, Јуре мали, да те не би упуцали.

Ово је демократска земља и у њој нема цензуре

Ово је 15 секунди моје добровољне аутоцензуре

И од тада Јуре шути, а гангстери нису љути

И од тада љубав влада улицама мог Чикага

Улицама мог Чикага све од тада љубав влада

ЖИЛ ВЕРН:
сценарио за
лет „Апола 11“

Пре сто тридесет година маштовити француски књижевник задивљујућом тачношћу описао је како ће амерички свемирски брод с посадом полетети с Флориде, стићи на Месец и вратити се на Земљу

Лансирање у Флориди било је успешно: свемирски брод летео је према Месецу. Смели „ваздушни бродари“ устали су са својих дивана да би прославили тај догађај. Један од њих извукао је однекуд, као чаролијом, боцу старог „бургундца“ и сви су се куцнули и наздравили „успостављању везе између Земље и њеног трабанта“.

Пре првог авиона

Описани догађај није се збио у лето 1969. године када је полетео „Аполо 11“, већ пре 130 година у машти Жила Верна (1829–1905). Оно што је француски књижевник још 1865 – много пре првог лета авиона с мотором 1903 – описао у своја два „романа будућности“ – „Са Земље на Месец“ и „Путовање око Месеца“ – задивљујуће је слично великом подвигу тројице америчких космонаута изведеном 1969. године.

У Верновој свемирској капсули на Месец су полетела три астронаута – два Американца и један Француз. Размере његове капсуле зачуђујуће се подударају с размерама „Апола 11“. Код Жила Верна свемирски брод – на једном крају купасто сужен алуминијумски цилиндар – био је висок 4,55 метара, имао је у пречнику 2,75 метара; командни део „Апола 11“ био је висок 3,20 и широк 3,90 метара.

И положај места са кога су полетели Вернов свемирски брод и „Аполо 11“ једва да се разликују. Верн је изабрао

једно место на 27. степену географске ширине у Флориди, које се налази свега 225 километара западно од Кејп Кенедија са кога је лансиран „Аполо 11“. У његовом роману Тексас се до последњег тренутка бори за част да буде место лансирања. У случају „Апола“, контролни центар налазио се у Тексасу.

Верн је израчунао да почетна брзина потребна за полета-

ње његовог свемирског брода намењеног лету на Месец треба да износи тачно 11.000 метара у секунди. Брзина „Апола 11“ износила је после активирања трећег степена ракете 10.830 метара.

Код Верна је свемирски брод стигао до Месеца после 97 сати, 13 минута и 20 секунди. „Аполу“ су била потребна 103 сата и 30 минута.

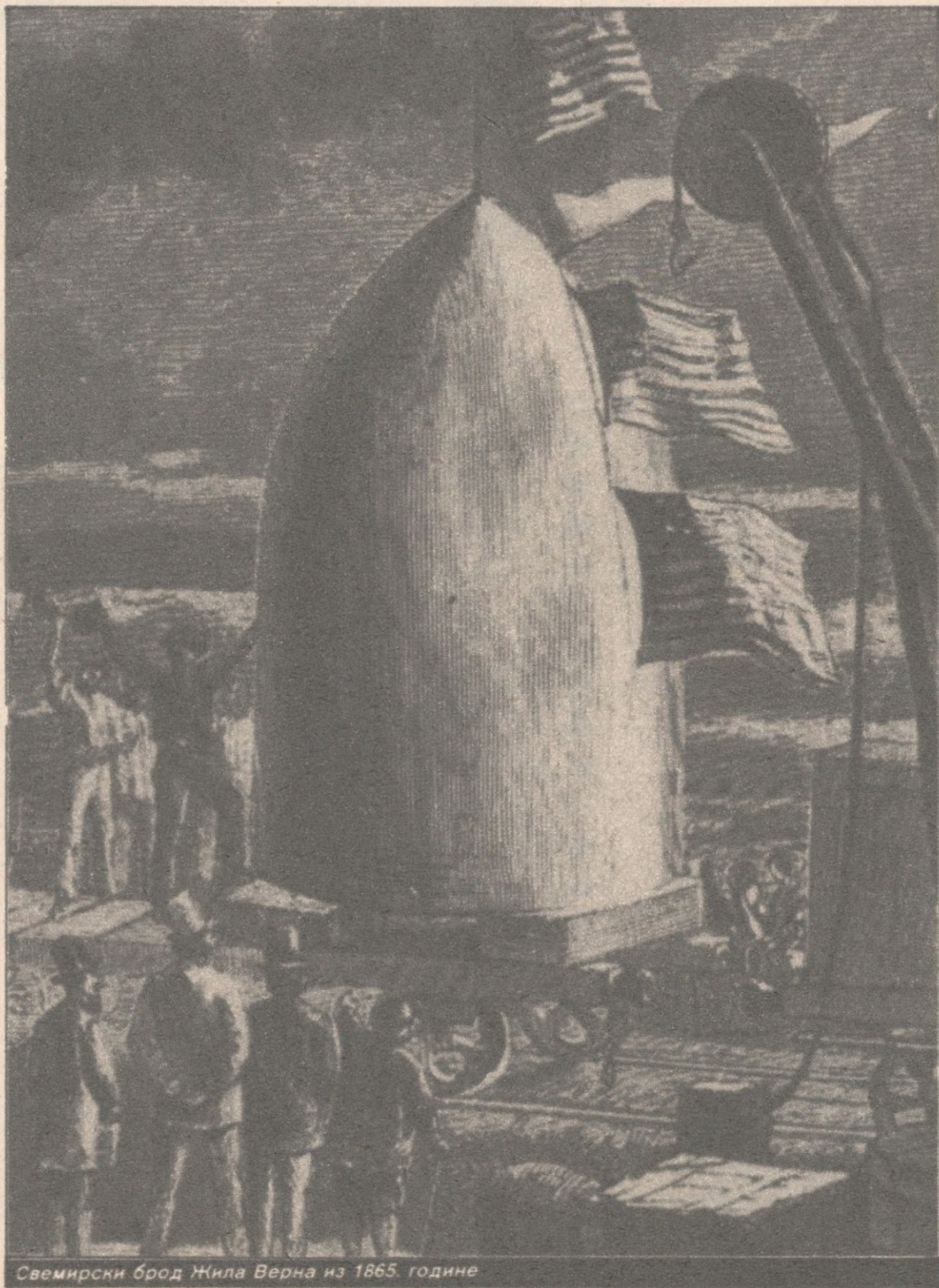
Вернова капсула облетела

је Месец неколико пута, понекад готово на истој висини на којој је кружила командна капсула „Апола 11“ у којој је астронаут Колинс чекао своја два друга, Армстронга и Олдрина, да се врате са површине Месеца.

Море тишине

И приликом замишљеног Верновог лета, као и код

ВИНО И ПЕЧЕЊЕ НА МЕСЕЦУ

Свемирски брод Жила Верна из 1865. године

стварног „Апола 11“, свемирски путници доживљавали су бестежинско стање. Јунаци Верновог романа као и стварни јунаци из „Апола 11“ вршили су многа и различита мерења и записивали резултате својих осматрања. Верн је чак „омогућио“ својим свемирским путницима да картографски обраде један Месечев предео – Море тишине – а баш су тамо Армстронг и Олдрин начинили своје прве кораке на Месецу. Зачуђујућа је и сличност повратка на Земљу. И једна и друга капсула пале су у Тихи океан, а повратнике из свемира, у оба случаја, из мора је извукла „посада једног америчког ратног брода и пребацила их

у Америку где су одушевљено поздрављени“.

Жил Верн није био ни пророк ни видовњак. Он је био мајстор такозваних „романа будућности“ који су подстицали машту научника. У његово време, учени, отворени и за техничке науке пријемчиви духови су, првенствено подстакнути проналаском парне машине (1769) и осталим достигнућима тадашње науке, осећали и знали да се човечанство налази пред правом научном и техничком револуцијом. Међу такве духове спадао је и Жил Верн. Своја предвиђања о техничком напретку он је излагао у облику авантуристичких романа. Када је проналазак подморнице

тек био у својим прапочецима, он је написао роман „Двадесет хиљада миља под морем“ у коме је готово до најситнијих појединости описао једну праву подморницу. У свом делу „Путовање око Земље за 80 дана“ Верн је показао, могло би се рећи пророчки, каквом ће се брзином развијати саобраћајна средства која ће омогућити једно такво путовање.

Вернови прорачуни за лет на Месец били су толико поуздани стога што се ослањао на законе физике и основна знања из астрономије, најстарије од свих наука. „Аполо 11“ добио је погонску силу потребну да савлада снагу Земљине теже захваљујући

результатима високоразвијене технике нашег времена. Жил Верн је за то позвао у помоћ своју машту која се ослањала на техничка знања тог доба.

Колумбијада и Колумбија

Верн је својој капсули одредио правац и усмерио је према једној тачки у свемиру где би у тренутку њеног доласка морао да се налази Месец – баш као што се догодило и са „Аполом 11“. Само, Вернова капсула није лансирана помоћу ракете већ топа, дугачког 275 метара и напуњеног са 400.000 фунти (200.000 килограма) памучног барута (нитроцелулозе). Топ је носио име „Колумбијада“ – командна капсула „Апола 11“ звала се „Колумбија“. И нико од сведока лансирања „Апола 11“ није имао баш ништа да дода нити да приговори Верновом опису из 1865. године:

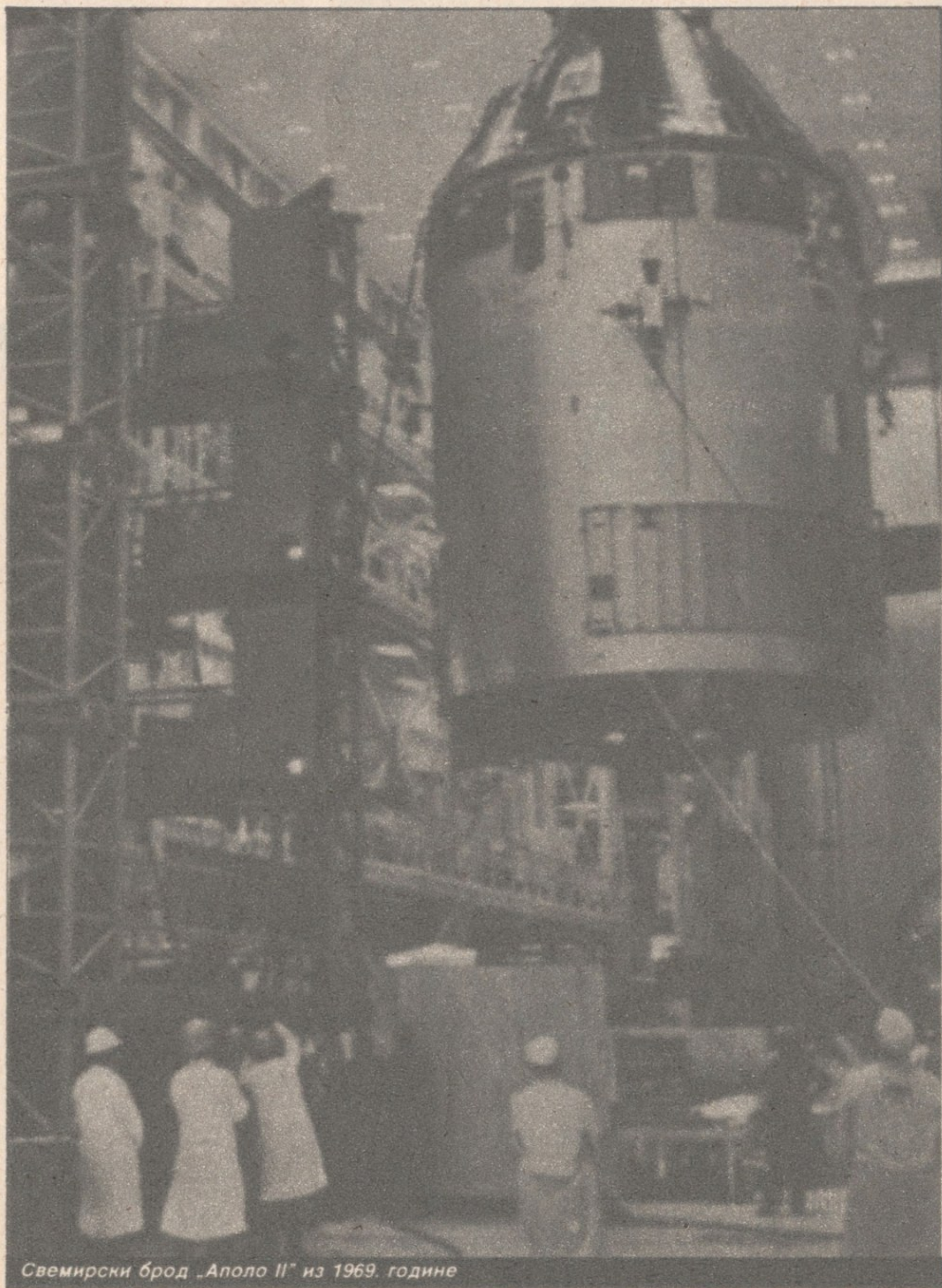
„Одмах је одјекнуо страховит, дотад никад доживљени, као грмљавина страхан прасак праћен севањем и треском који превазилази сва људска искуства. До неба висок пламени стуб сукнуо је с површине земље као из каквог кратера. Земља је задрхтала; поједини посматрачи могли су за тренутак да виде пројектил како се усред пламена победоносно диже и узлеће у бескрај.“

Брига о будућности

Астронаути у свемирском броду Жила Верна могли су да се башкаре на солидним и удобним диванима. Своје оброке кували су на гасној плоти. Са собом су имали два пса и шест кокошака, а за будући виноград на Месецу неколико садница винове лозе, и то од најбоље врсте грожда, да би касније, уз пилеће печење, имали и одговарајуће вино.

Због незнатног одступања од курса, Вернови космонаути нису успели да се спусте на Месец – на њихову срећу јер писац није мислио на одела неопходна у свемиру каква је касније имала посада „Апола“. Верн, међутим, није заборавио уређај помоћу кога су њихови космонаути могли да савладају привлачну снагу Месеца, отргну се од ње и врате се на Земљу.

Грађани Амијена, француског града у коме је Жил Верн провео своје последње дане, на најприкладнији начин здружили су писца фантастичног романа о путу на Месец и људе који су његов сан остварили, прогласивши Колинса, Армстронга и Олдрина својим почасним грађанима. **К. В.**

Свемирски брод „Аполо II“ из 1969. године

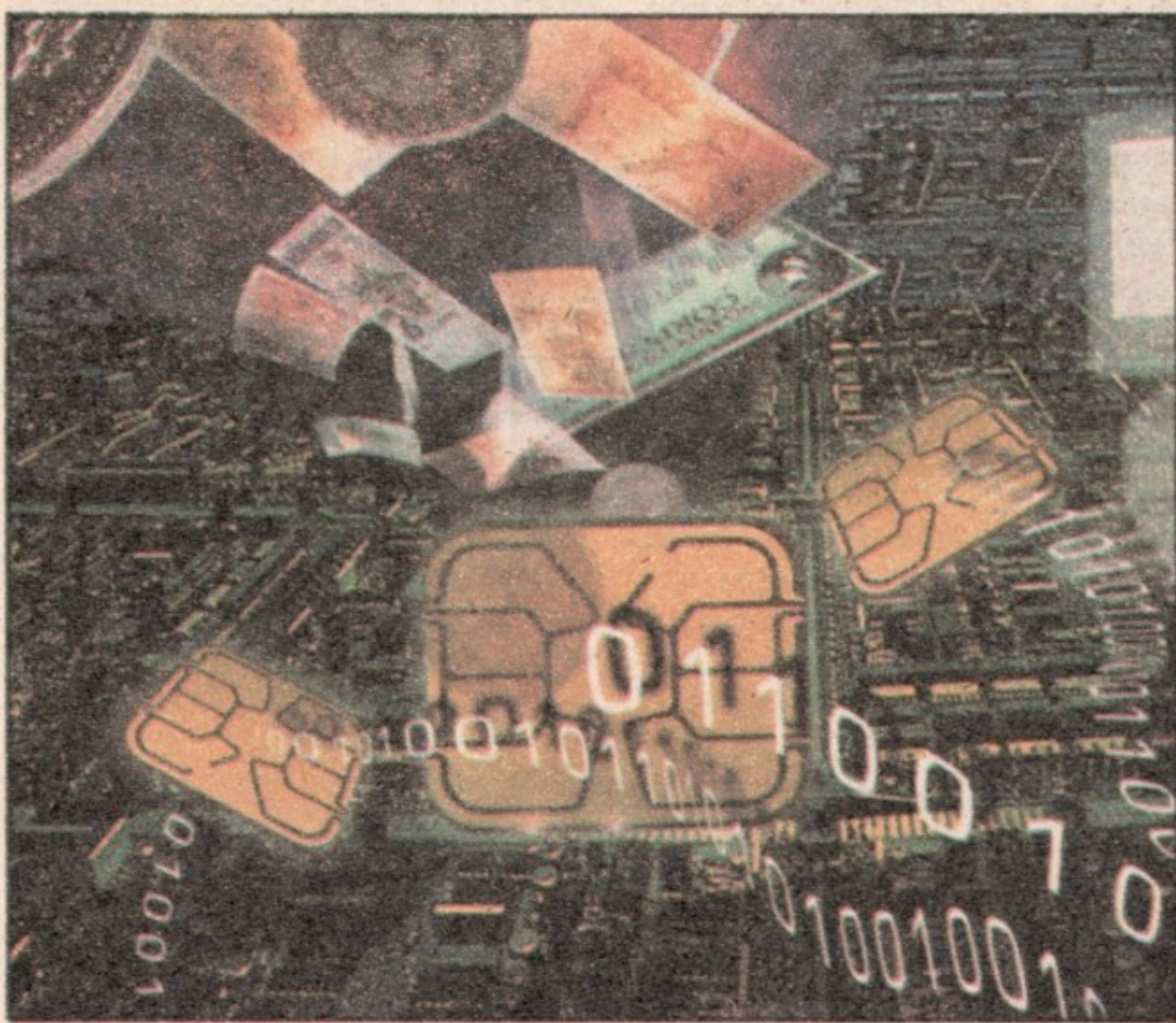
Будућност из џепа...

... А КУПОВ

Новчанице и новчићи полако одлазе у историју. Уместо њих ускоро ће у новчанику бити чипови

Осмогодишњи Марко одавно зна како се бари новцем. Због тога самоуверено улази у модерну самопослугу, узима сладолед и стаје у ред испред касе. Вади из џепа свој мини дигитрон, притиска један тастер и сладолед је његов. Без новчаница, ситног новца, касирке. Све је обавио инфрацрвени зрак који је одговарајући сигнал са Марковог дигитрона пренео до електронске касе. И – куповина је готова.

Овакву куповину у будућности предвиђа најбогатији Американац, власник „Мај-

крософта” Бил Гејт. Његов видео-снимак о свакодневици 2010. године није, међутим, далека будућност. У светској трговини већ данас постоји такозвани електронски „новац који полако потис-

кује у пензију шарене новчанице и металне новчиће.

Само у Немачкој, на пример, 1993. године више од 200 билиона марака кружило је – као дигитални запис – у мрежи између банака. Тек

мањи део ове суме био је у опипљивим новчаницама.

Искључиви монопол на коришћење дигиталног, електронског, новца до сада су имале банке. Сада се, међутим, светски произвођачи компјутера и стручњаци за примену ове технологије спремају да преотму ову привилегију од финансијских цинова. Један од пионира у овој области Дејвид Чаум, изумитељ дигиталног новца, назвао га је „екеш”. Са његовим програмом свако може да купује и плаћа без готовог новца.

Срце је пластично

Програм који се при том користи готово да је генијално једноставан. Користећи тајни код, купац захтева од своје банке одређену суму новца. Власник новца сада може да обави куповину преко продавачевог компјутерског система. Предност овакве куповине је у томе што продавац у сваком тренутку може да провери стање бан-

ХИРУРГИЈА КОЈА ТРПИ ПОПРАВКЕ

ПАЦИЈЕНТИ ОД ПЛАСТИКЕ

Један погрешан потез и пацијент ће из операционе сале изаћи гадно унакажен. Наравно, говоримо о најфинијим захватима који се, рецимо, раде на лицу. Нимало боље неће проћи ни остали болесници којима је урађена операција на било ком другом делу тела.

Да би пластични и остали хирурзи почетници стекли сигурну руку и операције обавили што стручније, потребне су године праксе. А кад се ради о (живим) људима, заиста ни-

је згодно имати поправни испит.

Хирургија, грана медицине која је добила назив од грчке речи која значи – рад лекара руком, не трпи грешке. Пошто новајлије на некоме морају да се уче, вежбају ушивајући, на пример, прасиће, чак коре од поморанџи. Али осећај како је то оперисати ткиво проткано мрежом крвних судова стиче се само кад скалпел засече неког од нас (или вас).

Британска медицинска фирма „Удови и остали делови” производи човека растављеног на саставне делове. Ти органи урађени од латекс-пластике толико су стварни да чак и крваре кад се засеку одређеним инструментима.

Избор анатомских модела заиста је велик. Од малог прста, читаве шаке, до стомака у комплекту са „пропратним” унутрашњим органима.

Иако се ради о вештачким деловима, млади лекари који су имали прилике да оперишу, на пример, слепо црево кажу да је све до те мере направљено да, током операци-

је, готово заборавиш да пред собом немаш правога пацијента. Кад се кожа, урађена од прерађене пластике, засече, потече крв, свакако вештачка. Зато треба водити рачуна о сплету крвних судова који су смештени дубоко, у ткиву.

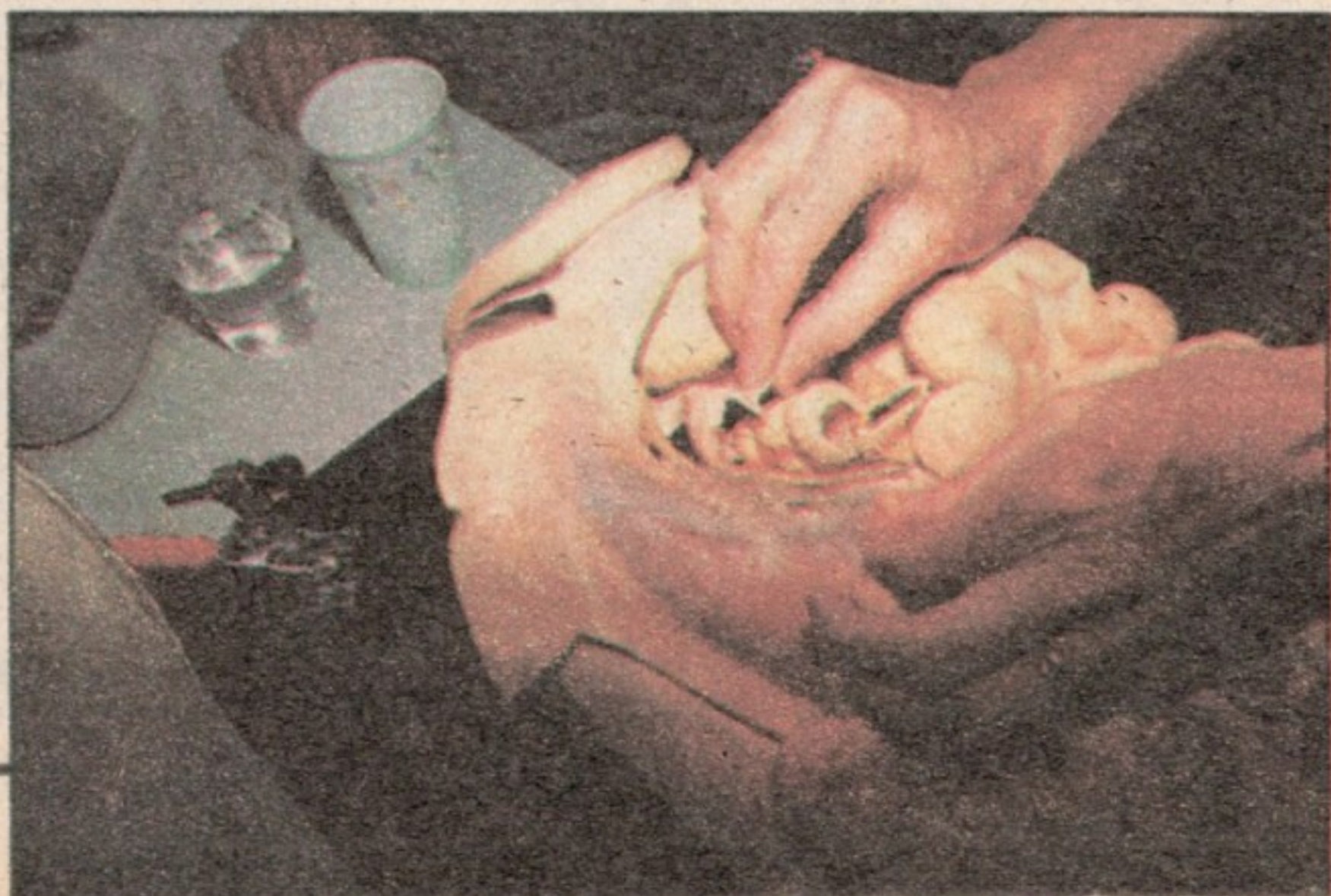
– Можда највећи страх преживљавају хирурзи који оперишу лице – објашњава Маргот Купер, оснивач фирме „Удови и остали делови”.

– Леп је осећај да знаш где си погрешно и да следећи пут, а он може да се понавља колико год је потребно, рез

буде на првом месту.

Другим речима, кожа може да се промени, крвни судови поново да се испуне течношћу која имитира крв и – читав поступак се понавља. Небројено пута уколико је појединац, или установа која га обучава, спреман да плати анатомске моделе чије цене нису мале.

Маргот Купер радила је као илустратор медицинских уџбеника. Кад је у свом послу, достигла врх, како сама каже, помислила је да би све те људске делове могла и да

ИНА БЕЗ ПАРА!

ковног рачуна сваког купца. Један мали златни показивач на монитору показује како електронски новац тече кроз мрежу и мења власника.

Тренутно постоји више идеја о масовној употреби електронског новца. Два система су, међутим, најприсутнија: компјутерски рачун или новац на чип-картици. Још је неизвесно који ће од ових модела победити, али очекује се да ће истраживања која су у току одговорити и на ово питање.

Један од градова у којима се експериментално користи електронски новац је Свиндоун, стотинак километара западно од Лондона. Од јула ове године житељи тог енглеског града живе без папирног и металног новца.

„Срце“ система у Свиндоуну је пластична карта са микрочипом који је, истовремено, и дигитални новац. Нарочити телефони са уређајем за читавање такве картице су, истовремено, аутомати за новац. Власник картице у сва-

ком тренутку може да користи свој новац: или код куће — преко свог посебног телефона — или било где у граду. Потребно је само да своју картицу стави у аутомат, откуца тајни код и новац може да се користи.

Оно што је посебно занимљиво у овом пројекту две британске банке и националне поште јесте да не постоји централно место за обрачунавање утрошеног новца. Данаас у класичном промету новац иде директно из руке у руку: у Свиндоуну је све исто само што бајтови слободно циркулишу са картице на картицу, преко тих нарочитих телефона или микрокомпјутера.

Немачки експеримент

Током јануара почеће и немачки експеримент са електронским новцем. Велике немачке банке изабрале су градић Равенсбург. Немци су били практичнији, па ће главну улогу у овом покушају имати стара картица евро-чека која је за ову прилику опремљена новим чипом.

Власници ове картице могу да плаћају све услуге у граду: да купују робу, посећују ресторани, плаћају порез, казне... Сви даваоци услуга имају на каси посебни ласерски уређај који читава купчеву картицу и шаље поруку у главни рачунар у банци. На крају месеца банка и власник картице пребијају трошкове и приход.

Уколико овај експеримент покаже добре резултате, предвиђа се да у току јесени идуће године буде пуштено у промет 25 милиона оваквих картица.

Ова нова идеја са новцем и његовим токовима драматично ће утицати на сва досадашња искуства, банкарске послове и економске односе у целини. Већ постоје тумачења да ће за десетак година потпуно нестати централне банке које одређују штампање и ковање новца. Пошто ће већина послова са дигиталним новцем бити анонимна, има озбиљних упозорења да ће то ићи наруку криминалцима, нарочито у трговини дрогом и утаји поразе.

Посебно питање су страствени хакери — љубитељи компјутера који су и досад проваљивали најстроже чуване компјутерске системе. Дејвид Чаум, власник картице „екеш“, сматра да је његов систем потпуно сигуран.

— Сваки посао биће готов тек када га потврде и купац и

КУПОВИНА СА „ЕКЕШ“ КАРТИЦОМ

Како хирург почетник да стекне сигурну руку кад не може да „вежба“ на људима? Решење је најзад нађено

„оживи“. Окупила је екипу од 15 људи међу којима је и Џејмс Сандерленд. Сандерленд је, иначе, некада радио као један од саветника при изради чувених лутака за емисију „Спитинг имиџис“ (у слободном преводу — „поплувањани ликови“).

— Једном приликом, седећи у ресторану с пријатељима, хтела сам да извадим нешто из ташне — каже Маргот Кулер. — Превртала сам по њој и, сасвим случајно, испао ми је вештачки прст. Присутни су вриснули и одскочили од стола. У том часу схватила сам да смо успели да изради-мо делове људског тела који су заиста верна копија оригинала.

В. С.

продавац. Тек тада ће бити употребљен број картице „екеш“ — каже Чаум. Уколико неко покуша да злоупотреби картицу централни систем неће одобрити такав захтев.

Стручњаци из полиције нису претерано забринути због дигиталног новца. Њихови подаци говоре да су штете настале због неовлашћеног коришћења компјутерских система или преваре са картицама далеко испод традиционалних облика криминала као што су крађе или оружане пљачке.

Покушавајући да придобију људе за коришћење дигиталног новца, заговорници ових нових послова посебно истичу највећу предност — анонимност. И они, ипак, немају одговор на Орвелово упозорење да је могућа потпуна

контрола сваког појединца. „У седам сати ујутро укрцао се на локални воз на тој и тој линији, у осам сати попио капучино за три долара. Пре подне купио компјутерске игрице за 50 долара, по подне попио још један капучино“, могао би да гласи електронски досије једног власника посебне дигиталне картице.

Ови подаци можда би много значили произвођачима кафе, на пример, или продавцима компјутерских игара. Страхује се да би слични електронски досијеи веома брзо доспели у руке осигуравајућих друштава или каса за здравствено и социјално осигурање. А ту је крај анонимности и почиње потпуни надзор, о чему је, са страхом, писао Орвел.

Ж. Р.

СКРИМСЛ,
ОГОПОГО, НЕСИ
И ШАМП

— род рођени

ЧУДОВИШТЕ

**Шамп је
постао
толико
чужен
да
је
Финеас
Тејлор
Барнум,
власник
познатог
циркаса,
понудио
50.000
долара
за његову
кожу**

Ценет Тајлер, помоћница шерифа у Вестпорту, држава Њујорк, седела је на трему своје куће, која гледа према једној заштићеној ували језера Шамплејн, када је у води угледала неко биће тамне боје чија се глава за око један метар издизала изнад површине. Док је она стигла до телефона и вратила се на трем, необично биће је нестало. Било је то у октобру 1973. године.

Луис Велес био је некад власник мари-не у Порт Хенрију. У лето исте године Велес је видео како се кроз воду језера Шамплејн креће неко или нешто њему потпуно непознато. Он и његови пријатељи кренули су чамцем за необичним створењем, али им се оно изгубило из вида.

Бркајлија с гривом

Именом Шамп названо је ово стварно или само у машти и страху рођено чудовиште воденог пута, дугачког 120 миља, између Њујорка и Вермонта. Како је почев од 1600. године описан у 80 писмених извештаја, Шамп је дугачак од 12 до 15 метара, глава му подсећа на коњску, а са обе стране уста има по један брк — неки их описују као рогове — који изгледом

виште које је повремено виђено на поподсећа на циновске бркове рибе-мачке. Дуж његовог врата, дебелог тридесетак центиметара, спушта се чекињаста грива. Шампово тело сиво је као у слона, кажу једни очевици, док други тврде да је боје рђе, има две или три грбе које се крећу у ритму док чудовиште вијуга кроз воду. А за тако велику животињу он се креће прилично брзо: 25 километара на сат.

Филип Рејнс, универзитетски професор из Платсберга, који је више од 20 година проучавао мора, каже: „Верујем да је то створење из великих дубина (просечна дубина Шамплејна је дванаест метара, али на неким местима она износи и преко 125). Подаци до којих смо могли да дођемо указују да је то биће усамљено, плашљиво и да се креће углавном ноћу. То су, вероватно, разлози што досад није чешће виђано и што се појављује само на местима где је језеро најдубље”.

Особе које су виделе Шампа знају да у њихове приче мало ко верује и да их приписују бујној машти, slabим живцима или алкохолу. Рој Флери, алпски водич из Вестпорта, каже: „Ко год је видео чудовиште сигурно је пре тога завиривао у боцу с вином. Иако добар део свог времена проводим на језеру, ја га ипак никад досад нисам видео”.

Јон Андерсон, ихтиолог из Вермонта, каже да је због Шампа изгубио једног од својих добрих пријатеља. „Ја сам изјавио да не верујем у чудовиште, мој пријатељ рибар који одлично познаје језеро казао је да верује. Дуго смо и жучно расправљали и од тада више не говоримо један с другим”.

Чаоусароу лечи главобољу

Француски истраживач Самиел Шамплејн, по коме је језеро и добило име, видео је једном, необичног становника језера који би могао бити Шамп. Индијанци су му причали о великој риби, називали су је чаоусароу, која је могла да буде дугачка и по десет метара. У јулу 1609. године Шамплејн је записао да је на језеру видео једну чаоусароу рибу „дугачку бар два метра”, дебелу као човечја бутина, сребрнастосивих крљушти које ни кама није могла да пробије, огромних чељусту пуних смртоносних зуба”. На крају тог записа Шамплејн каже: „Индијанци су ми дали њену главу, коју високо цене, рекавши да они, кад имају главобољу, пуштају себи крв зубима ове рибе на месту где је бол најјачи и да он одмах умине”.

Године 1819. група пионира била је запањена када је чудовиште помолило главу изнад воде у заливу Булвага. Током се-

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

ИЗ ШАМПЛЕЈНА

Овако је уметник, ослањајући се на сведочења и опис оних који тврде да су га видели, приказао Шампа.

дамдесетих година прошлог века толико је особа пријавило да је видело чудовиште да је у насељима око језера завладала права паника. Једна група Њујорчана која је била на излету изненада је, кад се њихов брод приближавао Вермонту, угледала чудовиште. Касније је лист „Темпрес“, који излази у Сент Олбенсу, објавио следећу вест: „Ма како назвали тог необичног становника језера Шамплејн, он је поново виђен прошлог понедељка у близини рта Барбер. Приметили су га и путници са брода „Керлију“. Мада су га посматрали и кроз доглед, нису могли сасвим јасно целог да га виде. Кажу, међутим, да је на 10 до 12 метара око његове издигнуте главе вода била веома узбуркана“.

Све до краја прошлог века новинске вести и приче очевидаца нису престајале да узбуђују духове око језера и у његовој ближој и даљој околини. Чувовиште из Шамплејна постало је толико чувено да је Финеас Тејлор Барнум, власник великог циркуса „Барнум“, понудио 50.000 долара за његову кожу.

На мирном језеру

Награду нико није добио, али су се приче да је чудовиште виђено и даље шириле. Августа 1939. године један пар који је

рибарио крај рта Роузис спазио је чудовиште. Било је истоветно с раније виђеним, само је ово било насртљивије и почело је да скаче кроз воду и да се приближава чамцу. Муж и жена усмерили су чамац право према обали и чудовиште је после извесног времена нестало у тамним дубинама језера. „Никад се у животу нисмо толико уплашили“, причао је овај пар касније.

Један други сличан сусрет описао је извесни Л. Р. Џонс. „У петак предвече у 6 сати, 1947. године, пецао сам крај северног рта острва Норт Хирона, са још два своја друга. Језеро је било мирно, без иједног таласића. Изненада, без икаквог наговештаја, северно од нас зачуо се страشان плесак у води: из дубине се подизало велико тамно тело које се брзо кретало према северозападу. Изнад површине појавила се глава и три лука дугачког тела између којих је вода била дубока и до 1,5 метар. Укупна дужина тог воденог бића била је преко 8 метара. Кретало се невероватном брзином – сигурно 25 километара на час – и нестало је кроз два минута“.

Многе особе – познате као уравнотежене и поуздане – годинама су се јављале као сведоци тврдећи да су виделе Шампа. По мишљењу неких стручњака, мора

да им се то само причинило, а оно што су стварно видели било је вероватно неко старо стабло у води, одраз јата дивљих патака које су пливале једна за другом. Ипак, најубедљивије звучи објашњење да је Шамп, у ствари, велика језерска јесетра, највећа риба у Шамплејну која може да буде дугачка и преко два метра а тешка и до 80 килограма.

Најзад, шта може да се каже о онима који тврде да су видели језерско чудовиште? Само то да нису једини на свету. Наша планета обилује језерима која би могла бити станишта водених чудовишта. То су углавном хладна језера у земљама које се налазе између појасева умерене климе, са много шума и хладних области под тундрама, али не искључиво она. Бајкалско језеро у Русији, Викторијино у Африци, нека језера у Чилеу, Шведској, Норвешкој, Аустралији и Канади – сва она имају, бар по причању, своја језерска чудовишта. У Ирској се прича о страшном „Вуруму“, Исландци се плаше од „скримсла“, у Колумбији у језеру Оканаган живи, верује се, „огопого“.

Не враћају своје мртве

Од свих правих или само „набеђених“ језерских створења најпознатије је Неси (њега као лично име пишу великим словом) из језера Лох Неса коме су стручњаци нашли чак и научно име „Nessiteras Rhombiptryx“. А ако једно чудовиште може да живи у Лох Несу зашто не би могло и у Шамплејну које заузима 15,5 пута веће пространство? Поред тога, између ова два језера постоје многе сличности: оба су глечерска и оба су некад била делови већег мора. Поред тога, и Лох Нес и Шамплејн су слатководна језера која имају везу с морем и нису загађена. За оба се тврди „да никад не враћају своје мртве“. На температури од 4,4 степена у језеру Шамплејн тела могу дуго да се очувају, док притисак воде спречава да она испливају на површину. То би могло бити објашњење за чињеницу да никад нигде нису нађени остаци неког угнутог језерског чудовишта.

Ако у Шамплејну живи Шамп, шта би он могао бити? Исто питање важи за сва језерска чудовишта. Сисари сигурно нису. Сисарима је потребан ваздух за дисање, а оно није могуће у језеру које се понекад замрзне до самог дна. Тешко да би могли бити и гмизавци јер је језерска вода превише хладна за многе данас познате рептиле.

Теорија о томе шта би могло бити чудовиште из Шамплејна има много. Огроман угор или циновска јесетра? Један угор или више њих који се понекад крећу један за другим, као патке. Могао би да буде и припадник неке животињске врсте непознате савременој биологији. А могао би, просто, да буде и плод ничим ограничене човекове маште.

К. В.

1.98 \$

Урчује

до Зоран Живковић

Артур Порџис

И тог недељног јутра Вил Хауард је кренуо у уобичајену шетњу шумом. Ни сунце, ни пријатан поветарац, ни чаробна песма птица, ништа није могло да му одагна црне мисли. Како би да буде расположен кад Рита Хенри није крај њега? Сада је вероватно са Харлијем Томсоном у неком отменом цокеј-клубу.

Колико год да је покушавао, Вил није успевао да нађе ни један разлог да оптужи Риту. Како? И сам је био свестан разлике између себе и Харлија. Овај је био изузетно духовит и шармантан човек, уз то беспрекорне грађе и маркантних црта лица, радо виђен у сваком друштву, у послу све успешнији.

А Вил? Неугледни мршавко, везаног језика, човек кога је тешко било запазити и на пустој плажи. Како онда да замери Рити што је изабрала Харлија а не њега?

Као и хиљаду пута пре тога, Вил је почео да премеша самопрекорне мисли. Разлог што није „извртео“ читав репертоар оптужби на сопствени рачун био је један сасвим обичан, пољски мишић.

Потпуно сметнувши с ума и Риту и Харлија, усредсредити се на то дугорепо створење које му се малтене пењало уз панталоне грицкајући га за ногу. Вил је у тренутку схватио шта се догађа.

Мишић је био успаничен јер је покушавао да умакне ласици која се у трку појавила иза једног стабла. Испуштајући продорне, пискаве звуке,

трчала је према мишу који се дрзнуо да јој се нађе на путу до сигурног плена.

Несвесно реагујући, Вил је зграбио мишића само секунд пре него што би га ласица сигурно дограбила. А она, очигледно изbezумљена што је изгубила сигуран оброк, кренула је на Вилија шиштећи, исколачених, црвених очију. На тренутак збуњен, Вил је одмерио снаге и, схвативши да је надмоћнији, заурлао на ласицу и почео да је тера рукама већ довољно бесан због свега што га је снашло у животу.

Јадниче мој мали – Вил је уверивши се да је ласица коначно одустала од даље борбе, почео да милује то парче крзна које је држао у шасти. Али, уместо мишића, у Вилијевој руци налазило се невероватно биће, налик Буди, не више од пет центиметара. Касније ће се испоставити да му је висина била тачно четири центиметра и 89 милиметара.

– О, ти племенити смртниче, прихвати изразе најдубље захвалности од нас, бога Ееп – сићушно биће проговорило је невероватно разговетним гласом. – Како да ти захвалимо што си нас спасао из канџи тог монструма црвених очију? – говорио је о себи, што Вил није одмах разумео, у множини.

– Т... ти си, мислим ...ви сте... бог? – Вил је настојао да делује као човек који је навикао да се сусреће са невероватним појавама, па и боговима лично.

Да, ми смо, без икакве сумње, бог Ееп – гледао је Вила изазивачки. – Пошто смо варали

у шаху, на нас је бачено проклетство да се једном у сто година појављујемо, срећом врло кратко, у телу пољског миша.

Читао си, ваљда, о таквим стварима?

– Ти си се, на нашу велику сре-

ћу, појавио у правом часу. Сада смо сигурни да ћемо живети макар још наредних сто година.

Не знајући шта да мисли о невероватном сусрету, Вил се сетио Харлија Томсона. Овај га је непрекидно зачикивао и због тога што се Вил, између осталог, бавио и натприродним појавама. Можда му на томе не би ни замерио да Харли није био толико пакостан кад је „прозивао“ људе. Иза Харлијеве маске пријатног човека, пуног шарма,

којим је освајао где год да се појави, Вил је назирао злобу, беспошtedност, чак и спремност на најгоре ако би му неко стао на пут.

Можда је ово прилика да се осветим Харлију, мислио је Вил. Тај Ееп, или како већ рече да се зове, сигурно ће ми понудити да замислим три жеље... Али, да не пренагљујем, боље да га пустим да сам каже како ће ми се одужити.

– Ти си, овај... ви сте, чини ми се, спомињали неку награду? – Вил је, ипак, отворено упитао.

ПОЛИТИКНИ

ЗАБАВНИК

48

— О свакако, свакако — створење у облику Буде премештало се с ноге на ногу, очигледно тражећи ослонац на Виловом длану. — Али, авај, то може да буде само мала жеља, жељица такорећи, јер, као што и сам видиш, ми смо изузетно сићушан бог.

— А, тако — Вил није успео да сакрије разочарање. — Можда мало, малецно богатство? — сад се и Вил прилагодио Ееповом речнику.

— Што да не? Само... у питању би заиста био добичић. Не смем да пређем суму од 1,98 долара.

— То је све што могу да добијем? — Вил је тек сада био збуњен.

— Плашим се да је тако. Ми, мини-богови, имамо ограничене фондове. Зар не можеш да смислиш неку другу жељу?

— Можда да добијем дијамант? И они сасвим малих

димензија могу да имају значајну вредност.

— Страшно нам је жао — Еепу су се очи скупиле као да ће се расплакати. — Бојим се да не постоји дијамант који би вредео само 1,98 долара.

— Нешто размишљам — Вил се покупио — шта кажете да приредите земљотрешчић? Баш у тренутку кад Рита и...

— Земљотрешчић? То да! То би могао да ти учиним. Само, било би то незнатно по-

дрхтавање. Морам да се подсетим: штета од тог мини-земљотреса могла би да буде највише 1,98...

— Нисам могао ни да сањам да и са боговима човек мора да се ценка — уздахнуо је Вил.

— Наравно, ако би ти тако било лакше — сад се и Ееп замислио — можда бисмо доларе могли да претворимо у, рецимо, лире. Тада би сума изгледала већа, али вредност би била иста.

— Одустајем — Вил није био толико изнервиран колико се силно растужио. Погледавши Еепово снуждено лице, решио је да учини све да сићушном божанству олакша положај.

— Молим вас, преузвишени, не замерите што сам био тако осоран према вама. То ми није била намера, уверавам вас. Знам да сте хтели да ми помогнете и да су вам намере биле најплеменитије, али није ваша кривица што су вам средства ограничили на тако безвредну суму...

Вил је заћутао. Претурало је по глави разне могућности тражећи ону која би му живот учинила лепшим, а „стала“ би у суму од 1,98 \$!

— А да ми помогнете у послу?

— Одлична идеја — сад се и Ееп разведрио.

— Знате, ја радим у фирми која тргује локомотивама, рудницима, трговачким зградама...

— Имао си до сада успеха? — Ееп је дунуо на комарца који је почео да му облеће око главе.

— Био сам при крају преговора о продаји једног напуштеног рудника неком богаташу из Калифорније. Кад је Харли Томсон умешао прсте и посао ми је пропао. Изгубио сам проценат, а фирма велики капитал. Знате, можда му због тога не бих ни замерио, па ни због оних његових грубих шала, подбадања људи, због тога што је постављен за шефа уместо мене... Али, кад је у питању Рита, бесан сам. Откако се Харли појавио, Рита ме више уопште ни не примећује, као да нисам жив.

— Рита? — сад се и бог заинтересовао.

— Рита Хенри, ради с нама у канцеларији. Дивна девојка, верујте. Пуна живота, смеха... Нажалост, толико је наивна да не схвата ко је заправо, Харли Томсон.

— Схватам, схватам — Ееп је погнуо главу задубљен у мисли.

— Ето, зато сам помислио да ми можда помогнете у послу. Можда би ме Рита поново приметила, али и сам схватам да је то готово немогуће с обзиром на ограничену суму од...

1,98 \$

долара – Ееп је завршио Вилово вајкање. – Обећавамо да ћемо читаво ово послеподне и вече, колико нам је остало до повратка међу бесмртнике, провести трудећи се да смислимо шта наше натприродне моћи могу да учине у твом случају. А сад, молим те, спусти нас на земљу!

Вил није стигао ни да се опрости од тог чудноватог бића, а оно је, са своја четири центиметра и 89 милиметара, већ нестало у трави.

Вративши се кући нерасположенији него што је био кад је кренуо у шетњу, Вил Хауард провео је вече буђећи у екран, несвестан шта уопште гледа на телевизији. У једанест је решио да спреми кревет и легне потпуно уверен да 1,98 долара, чак и када долазе од бога Еепа лично, не могу да промене ништа у његовом све тужнијем животу.

Преморен од свега што му се дешавало тог дана, Вил је истог часа утонуо у сан. Није прошло ни пола сата кад га је пробудило звоно на улазним вратима.

Не стигавши да узме ни кућни огртач, онако бунован отворио је врата и следио се. Пред њим је стајала Рита, на смејана, али некако загонетно.

– Рита, ти...

С једним прстом на устима Рита му је показала да ћути и, окрзнувши се о Вила као мачка, леђима залупила врата за собом. Привукла је Вила мазно, страсно, заљубљена... Био је запрепашћен толиком и таквом променом расположења.

Онда га је ухватила за руку и повела према спаваћој соби.

– Виле, мили, морала сам да дођем, нека сила вукла ме је к теби. Схватила сам да смо створени једно за друго, само ти и ја, и нико више није важан, нико на овом свету...

Наредног јутра, у тренутку кад је Рита покушавала да склони ствари побацане по поду, из џепа Виллових панталона испала је нека цедуљица. Пошто Рита на њу није ни обратила пажњу већ је, цвркућући, наставила са спремањем, Вил је дигао папирић с пода.

Ситним, калиграфским рукописом, на цедуљци је био исписан текст потписан са „Захвалност од захвалног бога Еепа који неће заборавити да си му осигурао наредних 100“.

Следио је кратак текст:

„По тренутним кретањима на тржишту, цена хемијских елемената у људском телу који особу чине заљубљеном износи свега 1,98 \$“.

В. С.

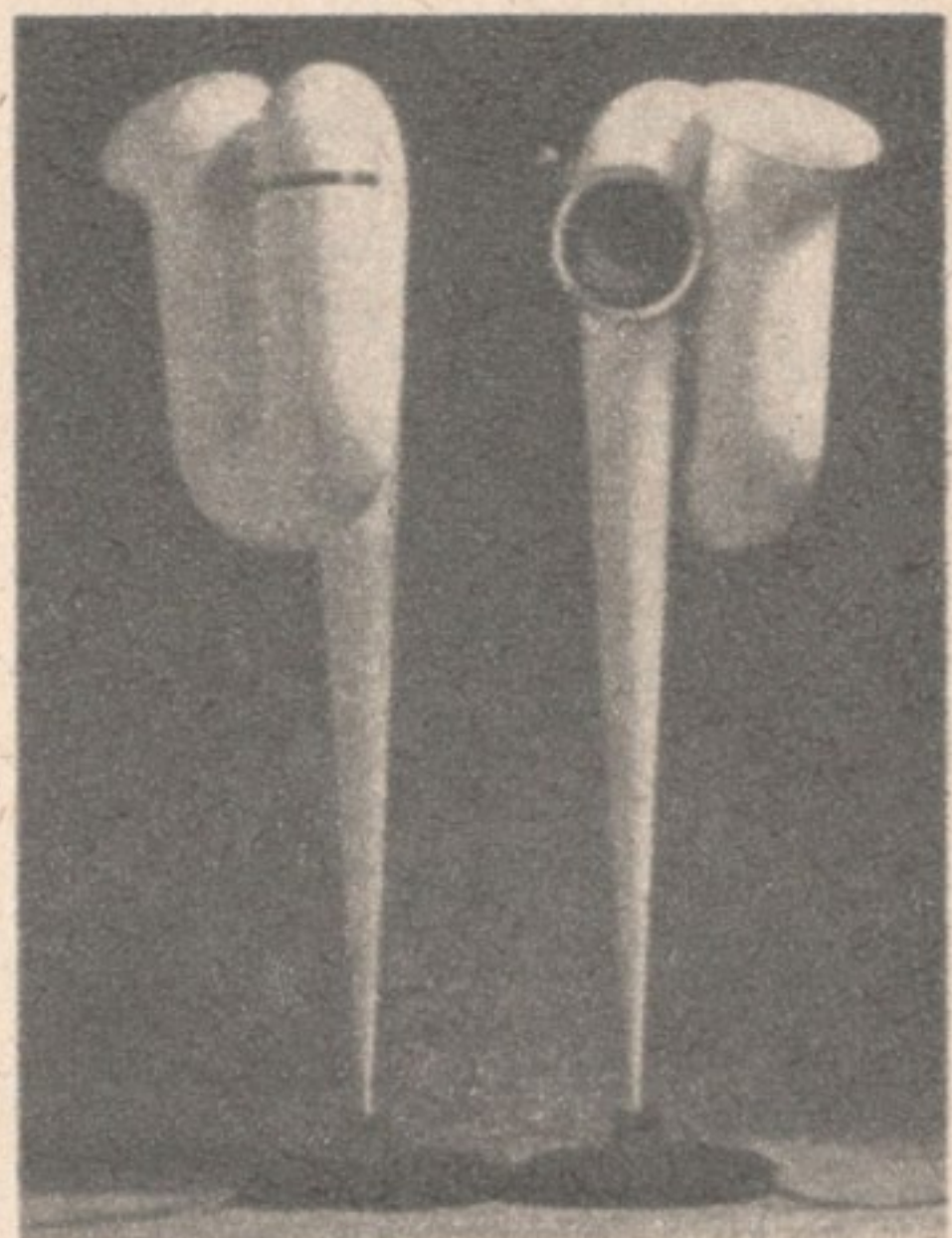
**ШТА
СЕ**

НОСИ,

ВОЗИ,

СЛУША

**МУЗИКА
КАО
УКРАС**

Наместите собу, додате неопходне детаље и, кад треба да сместите звучнике, појави се невоља где да ставите те упадљиве кутије које, још с врата, сви примете? Чак и они најмањи звучници изгледају ружно ма где их поставили.

Британска фабрика „В & В Лаудспикерс“ почела је да израђује звучнике који изгледају као најелегантније скулптуре. „Наутилус“ је, рецимо, звучник у облику унутрашњег уха. Тај црни, кружни украс деловаће као детаљ који ће соби додати не само елеганцију, већ и извор изоштрених тонова. „Наутилус“ је скулптура од пластике, сребра и карбонских влакана тешка око 120 килограма.

Друга врста уметничких звучника у облику је музичког инструмента и на тржишту се продаје под именом „Емфасис“ јер и само име треба да препоручи музичке кутије које ће још више нагласити лепоту звука.

Да ли да вам уопште кажемо (астрономске) цене ових звучника? „Наутилус“ кошта око 90.000 DEM, „Емфасис“ је јефтинији – стаје „само“ 12.000 DEM.

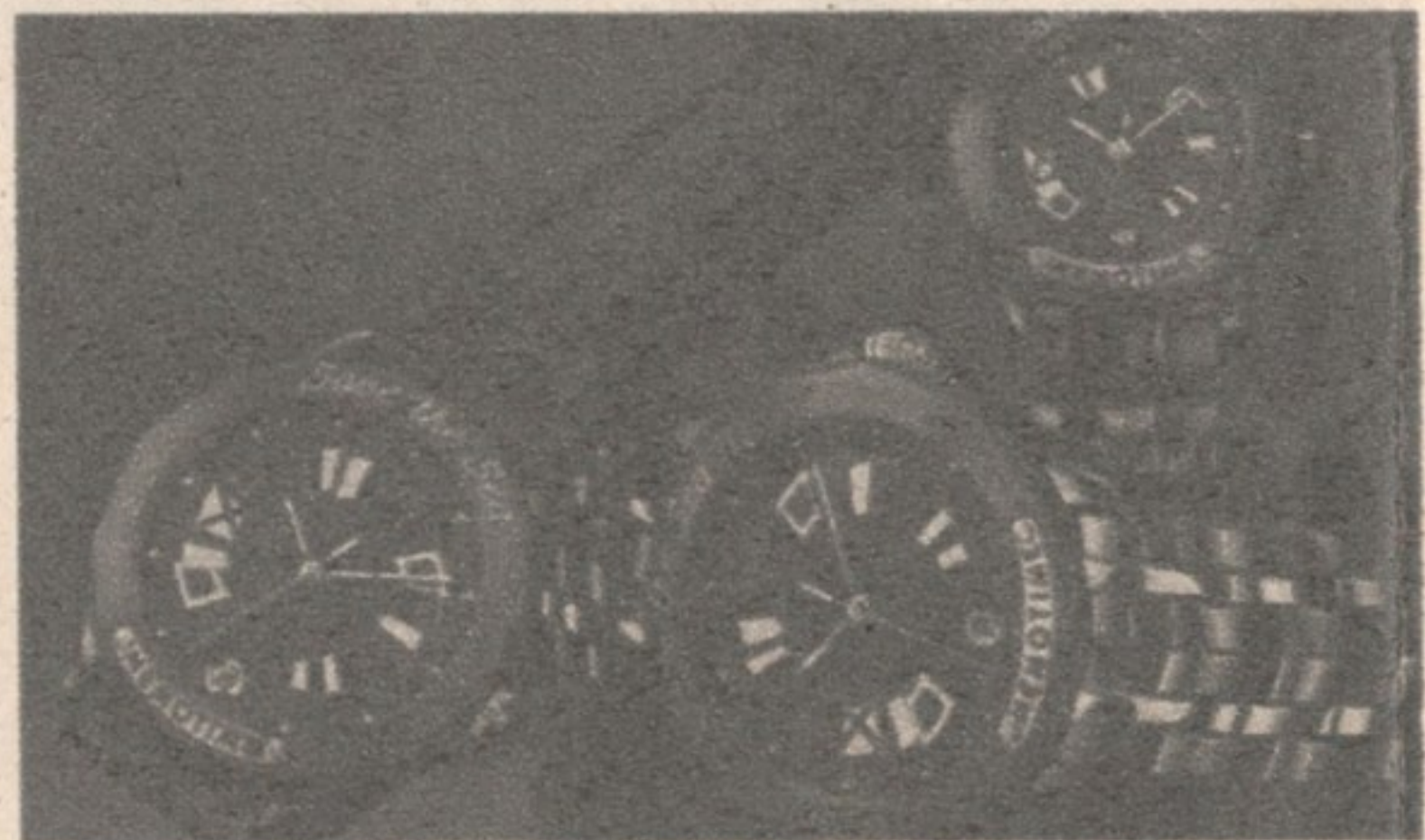
**СПАСИМО
МОРЕ!**

Токијска организација под називом „Мир планети и њеној екологији“ смислила је како да своју поруку „Спасимо мора и океане“ материјализује.

У сарадњи са швајцарском фирмом за производњу сатова „Корум“, ова организација понудила је квалитетне сатове који могу да се носе и у

води, и то на дубини од 50 метара. Продају се по цени од 900 DEM, а начињени су од нерђајућег челика у јединственој, плавој или сивкастој боји. Скупљи модели су квар-

ци. Од сваког сата са поруком „Спасимо море“ издвојиће се одређена сума која ће ићи у фонд организације „Мир планети и њеној екологији“.

ПОЛИТИКИ

50

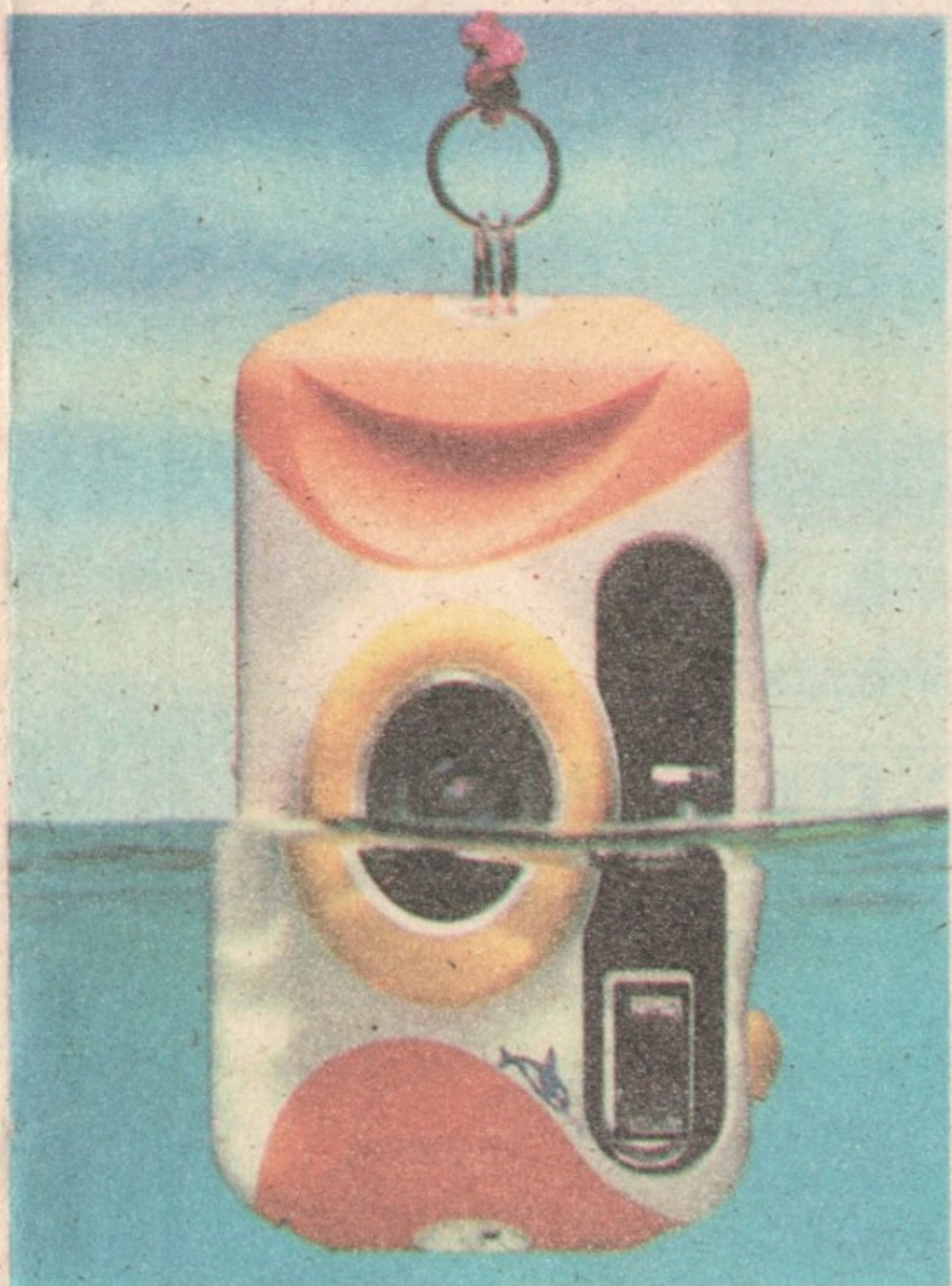
ЗАБАВНИК

ФОТО-СИРЕНА

Ако већ постоје камере за снимање под водом, зашто и обични фотоапарати не би постали водоотпорни? На тржишту, које полако освајају „водени“ апарати, појавила се и Коникина „сирена“.

„Сирена“ је превасходно намењена шкљоцању на плажи јер је неуништива до дубине од пет метара, при том јој ни песак не може нашкодити. То, наравно, не значи да не можете да је користите и под тушем или у кади. У „сирену“ је уграђен ауто-фокус, снимање може да се обави и са раздаљине од само 35 центиметара, ту је и флеш, а ефекта „црвеног ока“ нема. Досадашњи „идиоти“ имали су, начине, ману да око човека претворе у црвено око енглеског булдога.

Ако се овај апарат, иначе изузетно лак за ношење, упрља песком, блатом, прашином, не треба бринути. Сва та прљавштина без тешкоћа се испере водом. Цена „сирене“ износи око 300 DEM.

ЛАЖНИ БИЦИКЛ У ЛАЖНОМ СВЕТУ

Рећи ћете: ко о чему. „Забавник“ о виртуелној, односно вештачкој стварности! Па, шта да се ради кад нам ова кобајаги стварност стално нуди нешто ново. Рецимо – бицикл „Текстрикс ВР“.

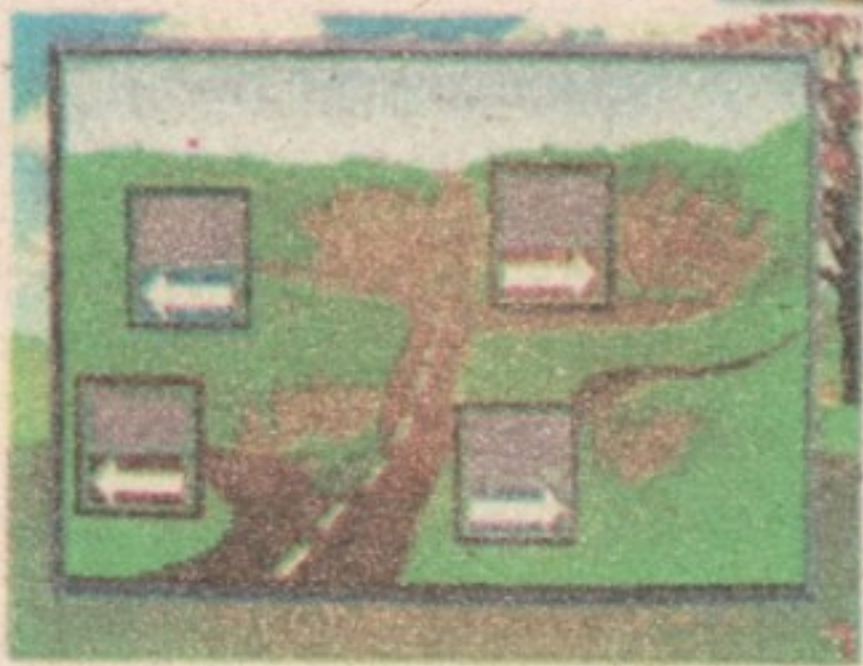
Знатно је боље и здравије возити бицикл у природи, али шта да раде људи који више

воле да седну за волан кућног двоточкаша? Њима су намењени замишљени бицикли које је, то знају сви који су пробали; досадно вртети, јер човек има утисак да окреће педале на „празно“ (што је, свакако, и истина, али и та вожња „на леру“ има великих користи за одржавање кондиције).

Сада се појавио „Текстрикс ВР“ који, као што се лепо види на слици, има прикачен видео екран који вам омогућава да уживате у сликама предела кроз које, наводно, возите. Слике су узбудљивије и „обојеније“ кад бицикл возите под што већим оптерећењем. То вас, наравно, наводи да повећавате брзину и километражу што благотворно делује на ваше тело.

„Текстрикс ВР“ продаје се по цени нешто већој од 20.000 DEM.

На монитору се појављује текст који вас упућује на најлакшу, лакшу, тешку и најтежу вожњу, односно окретање педала с већим или мањим оптерећењем и постизање мање или веће километраже.

ДОБРЕ ВИБРАЦИЈЕ

Да ли сте некада пустили музику тако гласно да су вам се у року од неколико минута на вратима створиле комшије вапећи да их поштедите? Али, некада је неопходно одврати касетофон „до даске“ да бисте, уз музику коју волите, осетили и њене (добре) вибрације. Срећници који могу да одвоје готово 2.000 DEM (и уз то, отпутују у неки бели свет) биће у прилици да

се излежавају на „Музичком душеку“ препуштајући се раскошним тоновима који ће им буквално „обмотати“ читаво тело.

Коришћење „музичког душека“ сасвим је једноставно. Треба га само прикључити на музички стуб, лећи и опустити се. Четири звучника, смештена крај главе, леђа и ногу омогућиће вам да лебдите на таласима музике која неће узнемирити ваше суседе.

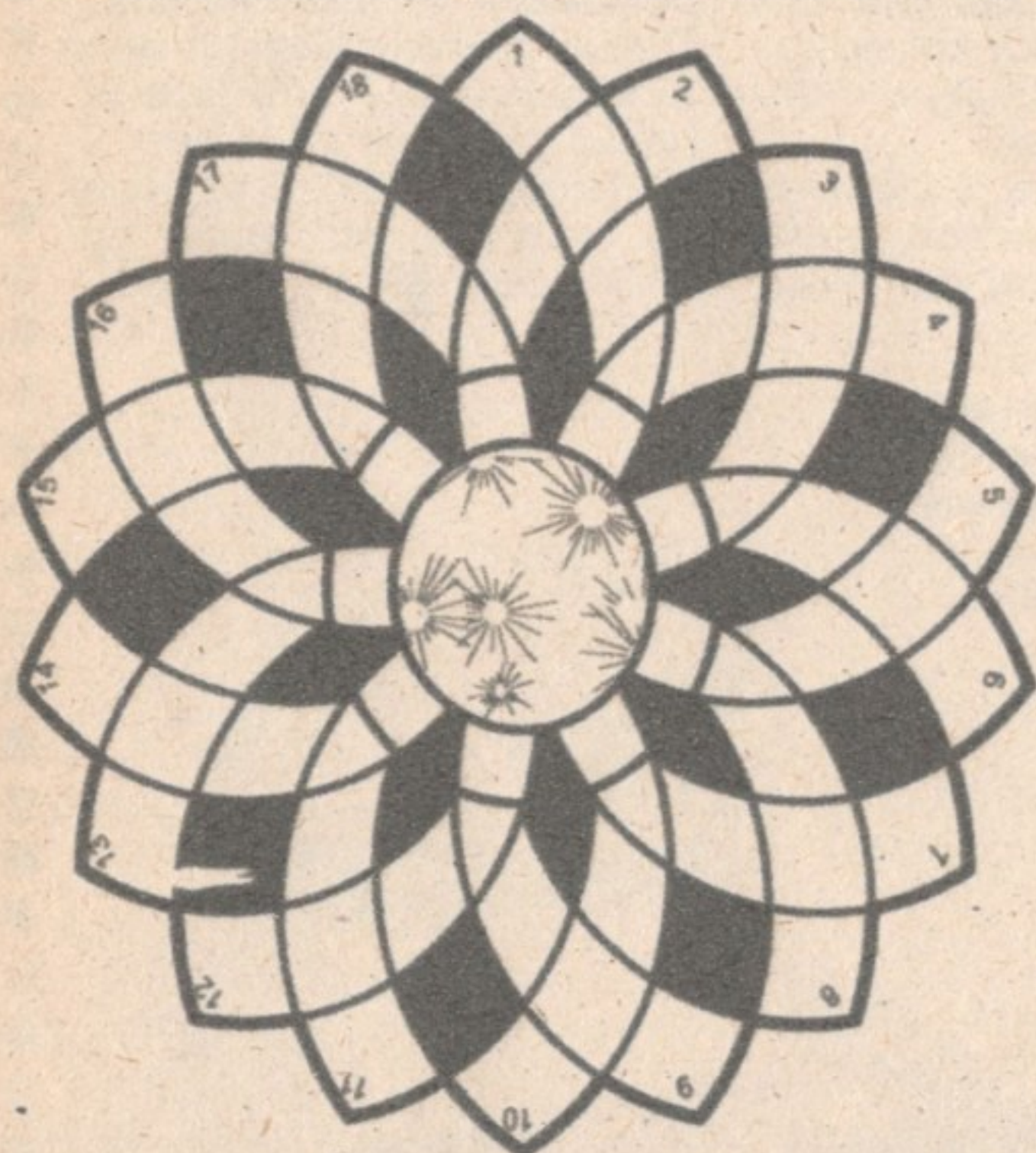
ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

СПОЈИТЕ ПАР

1. Украјина	а. Ташкент
2. Молдавија	б. Баку
3. Летонија	в. Минск
4. Узбекистан	г. Алма-Ата
5. Азербејџан	д. Рига
6. Естонија	ђ. Кијев
7. Грузија	е. Кишинев
8. Јерменија	ж. Талин
9. Казахстан	з. Ереван
10. Белорусија	и. Тбилиси

ЦВЕТ

Ако испуњаљку исправно решите, у централним пољима добићете име и презиме глумца са слике.

1. Кокошка; 2. Израслине на прстима; 3. Главни град Египта; 4. Име глумца Бајића; 5. Туђ, непознат; 6. Маторо; 7. Мањи водени ток; 8. Име глумца Радмиловића; 9. Пас, кер; 10. Страна света; 11. Смеса песка и цемента; 12. Насеље; 13. Кофе; 14.

Црквени закон; 15. Мера за течност; 16. Узлетне стазе на аеродрому; 17. Коске; 18. Амерички новац.

ПОТИРАЉКА

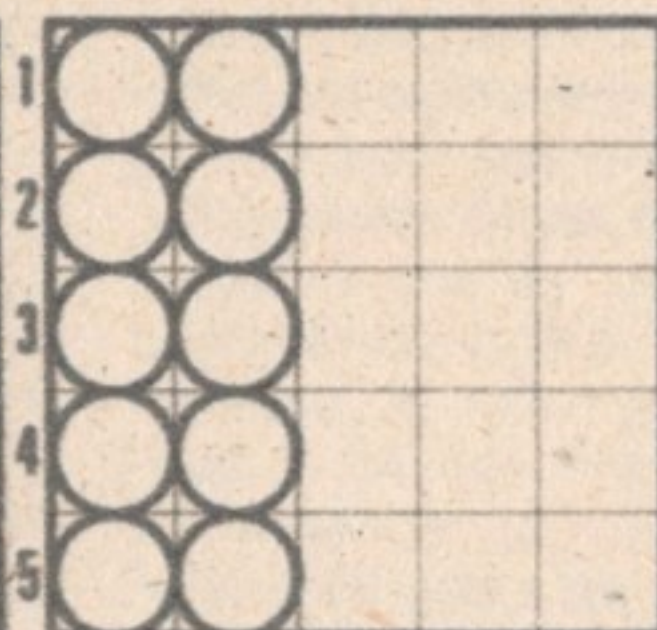
СВАКИ ОТРОВ ЈЕ ТАЈНА

Прецртајте парна слова а остатак анаграмирајте.

РЕБУС

ИСПУЊАЉКА

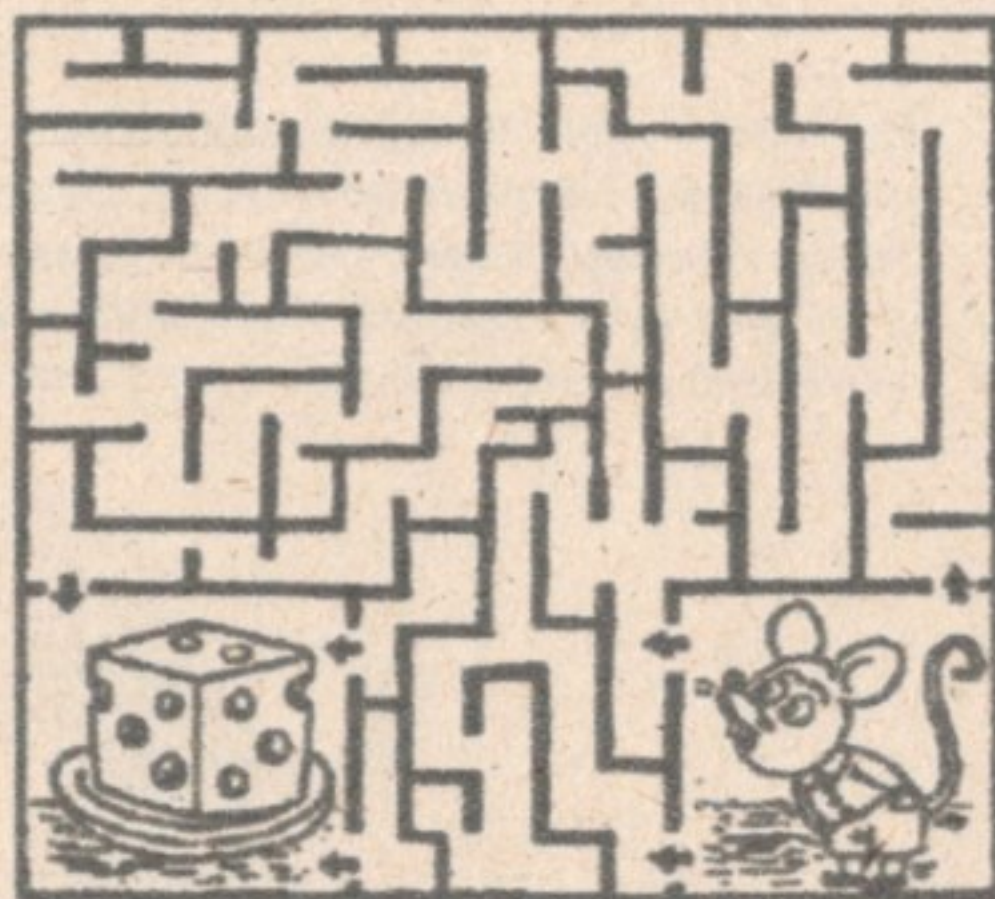

ВОДОРАВНО: 1. Град у Португалији (и врста вина); 2. Жртвеник; 3. Велика змија удавка; 4. Аероплан, ваздухоплов; 5. "Земља излазећег сунца".

Ако сте испуњаљку исправно попунили, у посебно означеним (усправним) пољима треба да добијете популарне јунаке стрипа и цртаног филма (слика).

ЛАВИРИНТ

Помозите мишићу да дође до сира.

АУТОР ЈОВАН	ВИСОКА МОРАЛНА СВОЈСТВА	БАВИ СЕ АУТО- МАТИКОМ	УСПОРИТИ ХОД ПОЊИ ПОЛАГАЊО	МИЛО- СРДНА ОСОБА САМАРИ- ТАНИН
ВРСТА ПРОЗИР- НОГ ПАПИРА				
ПОВЕТАЛО				
МАЛОПРЕ- НЕДАВНО				
Ж. ИМЕ. МАРИОЛА НЕБРИГА НЕПАЖЉА				
ГОЛИ НАВОД				
ПЕВАЧИЦА ТАРНЕР ОДМОР. ПОЧИНАК				
Ж. ИМЕ. САВЕТА ОЧЕВ БРАТ				

ОСМОСМЕРКА

Кад у осмосмерци пронађете све рибе са пописа, неискоришћена слова, даће вам још једног становника мора.

БАДАЛО, БАКАЛАР, БОДЕЉКА, БРАДАЧ, БРГЉУН, ВРАНА, ВРНУТ, ГЛAVОЧ, ИВЕРАК, ИГЛУН, ЈАГЛИЦА, ЈАГЛУН, ЈЕГУЉА, ЈЕЖИНКА, КАЊ, КОВАЧ, КОМАРЧА, ЛАНЦАРДА, ЛОВРАТА, ЛОЈКА, ЛОСОС, ОРАДА, ОЧАДА, ПАЛАМИДА, ПИРАЈА, ПИШМОЉ, РАЖА, РАЖОПАС, САЛПА, СКАКАВАЦ, СКОЧАЦ, СЛЕЂ, СРДЕЛА, ТАБИНА, ТРУПАЦ, УШАТА, ЦИПАЛ, ШНОР, ШТУКА.

Б	Р	А	Д	А	Ч	Б	Ј	А	Г	Л	И	Ц	А	К	У	Т	Ш
Р	А	Ж	О	П	А	С	К	А	К	А	В	А	Ц	И	П	А	Л
Г	С	К	Р	Д	А	А	Љ	У	Г	Е	Ј	Е	Ж	И	Н	К	А
Љ	О	Р	А	И	Г	Л	У	Н	Х	Л	А	А	Р	Р	Љ	Љ	Н
У	С	Л	Д	Л	О	Ч	А	Д	А	Ч	У	А	О	О	А	Е	Ц
Н	О	К	А	Е	А	В	С	М	Р	Р	Ј	Н	М	Н	К	Д	А
И	Л	В	О	Н	Л	Р	Р	А	И	А	Ш	Ш	И	А	Ј	О	Р
К	О	В	А	Ч	Н	А	М	Н	Л	Д	И	Б	Њ	Г	О	Б	Д
Ч	А	Р	А	Ж	А	О	Т	Р	У	П	А	Ц	Ђ	Е	Л	С	А
И	В	Е	Р	А	К	Ц	У	Ш	А	Т	А	Т	А	Р	В	О	Л

"Политикин Забавник" својим верним читаоцима жели срећну нову 1996. годину. Ако укрштеницу исправно попуните, у пољима означеним стрелицама добићете називе рубрика (или стрипова) у вашем омиљеном листу.

ВОДОРАВНО: АВАТАР, АДАМС, АЛИ, АМАТИ, АНА, АНАНА, АП, АРИ, АРСЛО, АСАНИРАТИ, БАТО, БИСКУПИ, БО, ВЕДЕТЕ, ВЕЛИКА МОРАВА, ВОКИ, ДРЕНИК, ЕГО, ЕЛВИС, ЕТИЈА, ЖАМАДАН, ИЗАР, ИЗИЋИ, ИМИ, ИН, ИРЕНА, ИРИТИС, ИСАК, ИСЛАМ, ИТ, КАМО, МАРИЈА КАЛАС, МЕ, МКТ, НАГИБ, НАР, ОНИ, ОТАД, ПЛАП, ПРОПИТИВАЊЕ, РАКЕТАШ, РАМАН, РИТАВ, СВЕТЛАНА, СИНДИ, СКАМЕНИТИ СЕ, СТИПСЕ, ТАМАН, ТЕЛЕГРАМИ, ТО, УЛАНЕР, УСПЕВАТИ, УСТ, ХС, ШЕСТАРИ.

УСПРАВНО: АДАМ, АЛПАКА, АМИЛАЗА, АМОНАЛ, АН, АН, АПСТИНЕНТИ, АРАД, АТИТУДА, БАЛ, БАНТУСТАН, БЕ, ВТ, ГАВАЗ, ДРАГИЊА, ДС, ЕКА, ЕКИПА, ЕТАТ, ИВ, ИВА, ИВО, ИНУИТ, ИТ, ЈАСЕНИК, КАСАТОРИ, КТ, ЛАГАРИЈА, ЛЕМИТИ, МАРИТА, МИЛОЈЕ, НАБАВА, НАМЕТАН, НЕНАДОВИЋ, НГ, ОТАКАТИ, ПАЗИТИ, ПЕРИКАРП, ПОСЕД, ПРИМЕНЕ, РАСЕЛ, САРА СИМЕОНИ, САРИТА, СИБИР, СКВИКИ, СКИТИ, СКОРУП, СНАЖНИ, СОВЕ, ТАЛИН, ТОМ, ТРАКО, ЋАМИЛА, УАР, УПИСНИНЕ, ХРАСТ, ШАРА.

СЛОГОВНИ КВАДРАТ

ВОДОРАВНО И УСПРАВНО: 1. Грчко острво код кога је Темистокле потукао персијску флоту; 2. Члан лабуристичке партије; 3. Удисање мириса; 4. Насељеност.

1	2	3	4
2			
3			
4			

БУ, ЛА, ЛА, МИ, МИ,
НА, НА, НОСТ, ЊЕ,
ЊЕ, РИ, РИ, СА, СА,
СТА, СТА.

РЕБУС

Решења се налазе на страницама "Мале поште".

УТИЦАЈ ДРОГЕ НА САБЛАСНОГ ПАУКА

Зашто Арабела и Анита нису за- вршиле своју свемирску мисију?

Велики паук крсташ изгубио је своје нити. Под утицајем марихуане коју је добио од научника престао је да плете своју мрежу, повукао се у угао собе где је равнодушно посматрао тек напона готову мрежу за хватање плена. Када је дејство дроге прошло, паук се вратио на посао. Овога пута много брже плео је своју замку. Она је, међутим, имала много рупа, па се могло једноставно закључити да дрога, у овом случају марихуана, погубно делује на понашање паука крсташа...

Касније су обављани опити и са другим дрогама и отро-

КРСТАШ ПЛЕТЕ ЛАЖНУ МРЕЖУ

Паук
крсташ:
ново
заморче
у
лабораторији

вима. Сви су извођени у лабораторијама Америчке свемирске агенције Наса после чега је уследио и први конкретни предлог: убудуће у опитима не треба користити мишеве и кунџе, већ их треба заменити – пауцима.

Први покушај

Сва истраживања која су извели научници Насе преточена су у студију која је понуђена представницима индустрије и произвођачима хране. Најзанимљивији резултати и графички су обрађени, а они недвосмислено потврђују да је паук крсташ правио све лошију мрежу у зависности од јачине дроге и отрова које је добијао.

Данашња истраживања о деловању опојних средстава на пауке нису, међутим, прва такве врсте. Још пре скоро пола века, 1948. године, немачки фармаколог Петер Вит

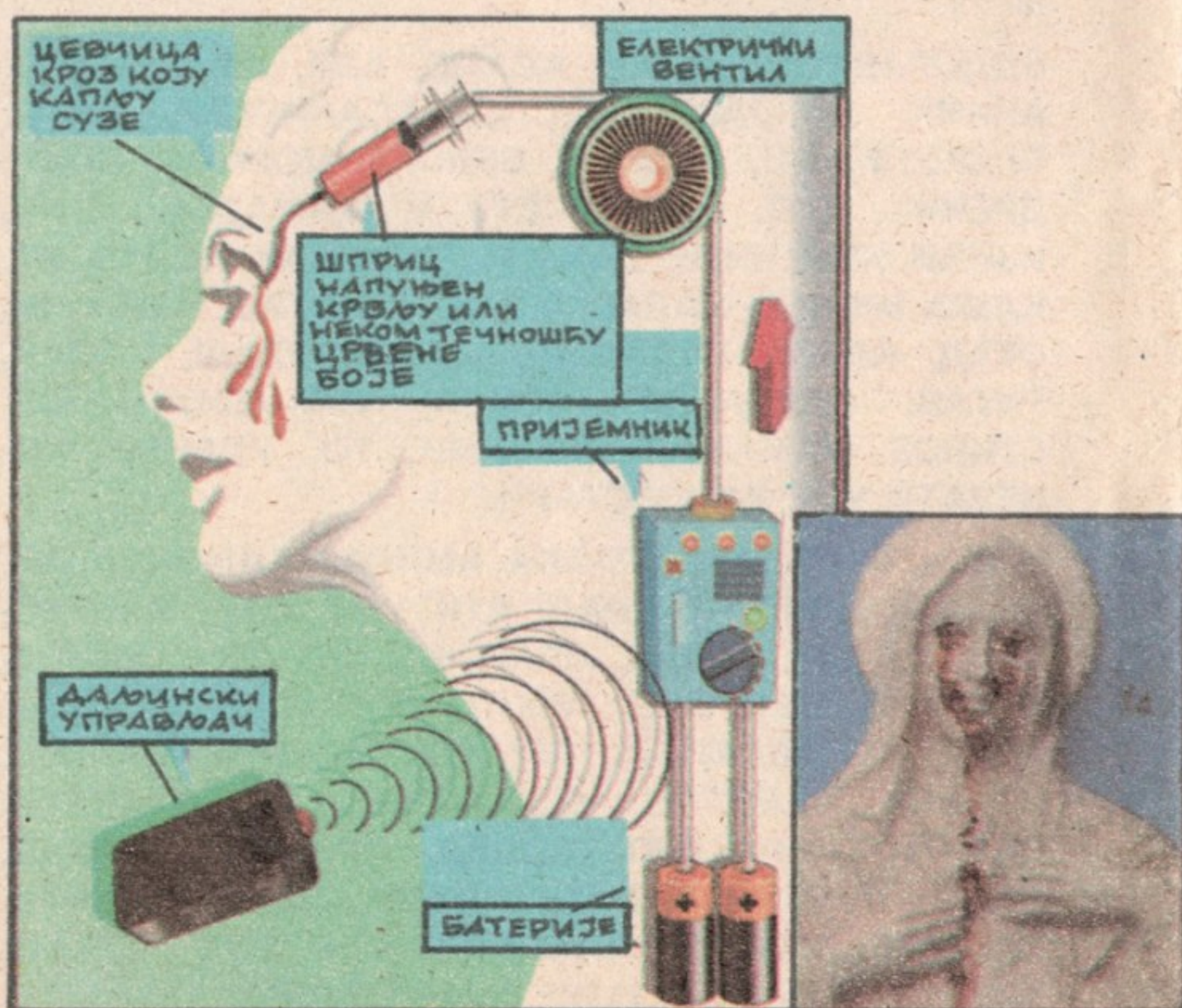
ЧУДО ИЛИ ПРЕВАРА

ЦРВЕНЕ СУЗЕ НА БЕЛОМ ЛИЦУ

Већ месецима
Италија је поде-
љена између
оних који верују
да иза поплаве
крвавих суза на
статуама света-
ца стоји прева-
ра и оних који је
тумаче као
Божји знак

Упркос напретку модерног света, данашњи човек никако да се ослободи веровања у чуда. Истина, нека научна достигнућа на ивици су да то и буду, али, ипак, иза њих стоји људски ум и логично објашњење. Та склоност ка откривању „чудеса“ посебно је присутна код хришћана, нарочито оних католичке вероисповести. Објашњење вероватно лежи у

томе што је, током историје, католичка црква чешће од других производила свеце и предњачила у броју разноразних „објава“ и „откровења“. Међутим, како се у неким случајевима радило о чистој злоупотреби и фалсификату, временом је постала много опрезнија и склонија проверама чији је циљ да се ствари изведу на чистац. За разлику од све уздржаније цркве,

открио је да и јаки лекови утичу на њихово понашање. Покушавајући да сними филм за школу о томе како паук плете мрежу, Вик се нашао у недоумици како да подстакне пауке у овом послу. Покушао је да их „допингује“ амфетаминим, али је резултат био поразан. Уместо да паукови брже плету мрежу, догодило се супротно. Престали су да раде, а када су се касније опоравили, њихова мрежа имала је много рупа.

Вит је касније проширио палету опојних средстава којима је хранио паукове. Посебно је био занимљив покушај са урином шизофреничара

који је показао да не постоји органска материја која изазива ову тешку болест, или да таква материја, уколико постоји, не утиче на понашање паука.

Суперотров у кафи,

Научници су, проучавајући понашање паука, дошли, међутим, до закључка да иста дрога различито утиче на понашање човека и паука. Тако, на пример, ЛСД не утиче лоше на паука у прављењу мреже, већ напротив, под утицајем ове јаке дроге паук ради брже постижући савршенство које обично нема. Међутим, уколико паук добије тек

малу количину кофеина, приметне су невоље. Због тога се научници веома озбиљно питају да ли је у кафи и кока-коли скривен неки суперотров који изазива хаос у пауковој глави.

Проучавање паука има у Наси дугу традицију. Још пре двадесет година Наса је у операцији Скајлаб – свемирске лабораторије – послала у космос и два паука крсташа: Арабелу и Аниту. Овај пар требало је да покуша да исплете своје мреже и живи у условима бестежинског стања. Убрзо после успешног полетања Арабела и Анита почели су вредно да раде. Тада

су, међутим, астронаути открили да са Земље није понета и храна за ове свемирске путнике.

Биолози који су радили на станици предложили су да се Анита и Арабела хране комадићима меса који би били стављени у њихове мреже. Ту су астронаути направили другу велику грешку: пауцима је давано месо које је пре тога загрејано у микроталасној пећници. Арабела и Анита убрзо су угинуле јер месо припремљено на овај начин губи течност тако да су ова два свемирска паука умрла заправо због жеђи.

Ж. Р.

УТИЦАЈ РАЗНИХ ДРОГА НА ИЗГЛЕД ПАУКОВЕ МРЕЖЕ

без дроге

маријуана

бензедрин

кофеин

хлоралхидрат

верници немају неки нарочито критички однос према појавама које су, за сада, „необјашњиве“. То посебно важи за Италију која међу католичким земљама заузима прво место по броју забележених „чуда“: чим се негде чује за неки појам за који не постоји објашњење, верници у масама похрле на лице места.

Радост због плача

Најчешћа вест је, бар кад је Италија у питању, да је негде нека скулптура Богородице почела да плаче. Осим ње, плачу и свеци, али изгледа у мањем броју. Обично те сузе најпре примете деца или људи сасвим скромног образовања као што је то било у случају Мадоне из Читавекје. Уплакана Мадона направљена је од гипса и висока је само 43 центиметра, а стоји већ годинама у врту једног општинског службеника. Не зна се, зашто је баш сада одлучила да плаче, али се зна да је сузе прва приметила службеникова петогодишња кћерка. Можда би детету „чудо“ и промакло да сузе нису биле црвене боје и врло уочљиве на белом лицу. Девојчица је потрчала да вест саопшти мајци, а ова је опет пожурила да је пренесе мужу. Колико до вечери, цео град је брујао о „чуду“.

Од тренутка када су на њеном лицу први пут примећене сузе, Мадона је у следећа два месеца плакала још 13 пута. Да је то тако не тврди само дете које се нешто нарочито и не разуме у бројке, него и гомила становника Читавекје на челу са бискупом који увелико подгрева хистерију везану за гипсану Богородицу. Ватикан се, међутим, не изјашњава јер не жели да буде умешан у евентуални скандал.

Да би одбранио право на своје „чудо“, град је упослио патолога који је после детаљног испитивања Мадониних суза потврдио да узорак донесен у његову лабораторију потиче од људске крви! Било је то довољно да се у овај

град недалеко од Рима сјате хиљаде верника што је градоначелнику, иначе члану Комунистичке партије, дало идеју да се за уплакану Богородицу сагради црква. Што више буде плакала, то ће више људи долазити, а што више људи дође, то ће град лакше решити своје невоље као што је рецимо незапосленост.

Божји знак или...?

У међувремену неки становници Читавекје изјављују да једна анализа није довољна да би се нешто прогласило за чудо, увек постоји могућност преваре, и зато се залажу да се Мадониним сузама позабави читав тим стручњака. Ако ни они не буду у стању да дају неко логично об-

јашњење, онда се чудо у њиховом граду може приписати Богу.

Занимљиво је да се ове године у Италији појавило много више уплаканих статуа него раније – чак девет. И, што је још занимљивије, ниједна не рони обичне сузе, већ крваве. Једна од уплаканих је и керамичка статуа Богородице из Палерма. И у њеном случају упослени су стручњаци који треба да утврде да ли сузе на њеном лицу потичу од неког вешто скривеног механизма кога, по њиховом мишљењу, нема. Поред ове непобитно је утврђено да су, по свом саставу, и њене сузе исте као људска крв. Али, за разлику од Мадоне из Читавекје, ова из Палерма лије све већу количину суза. Стручњаци који раде на „њеном случају“ нису нимало склони да целу ствар прогласе Божјим знаком: објашњење вероватно постоји, само га треба наћи и није нимало искључено да иза свега ипак стоји људска рука. Наравно, има много оних којима се то не би допало и који би више волели да поплаву крвавих суза припишу Божјој вољи. У међувремену, епидемија плакања се шири тако да сада готово и нема краја у Италији где бар један светац или Богородица нису проплакали.

ИПАК ПРЕВАРА!

Италијански часопис „Фокус“ открио је у једном од последњих бројева шта се крије иза уплаканих лица неких светаца и Богородица. Ствар је, како је показало истраживање професора теологије из Каљарија Ђованија Панунција, у вешто смишљеној превари: „чудо“ се састоји у једноставним уређајима уграђеним у гипсане или фигуре од камена којима се управља из даљине. То што је превари подлегао чак и један бискуп, тридесетседмогодишњи професор објашњава овако: фигура са уређајем замени се оном која га нема. У метежу који настане кад се „чудо догоди, замена се лако обави јер су углавном у питању фигуре чија висина не прелази пола метра.

Уређује: Вито Недељковић

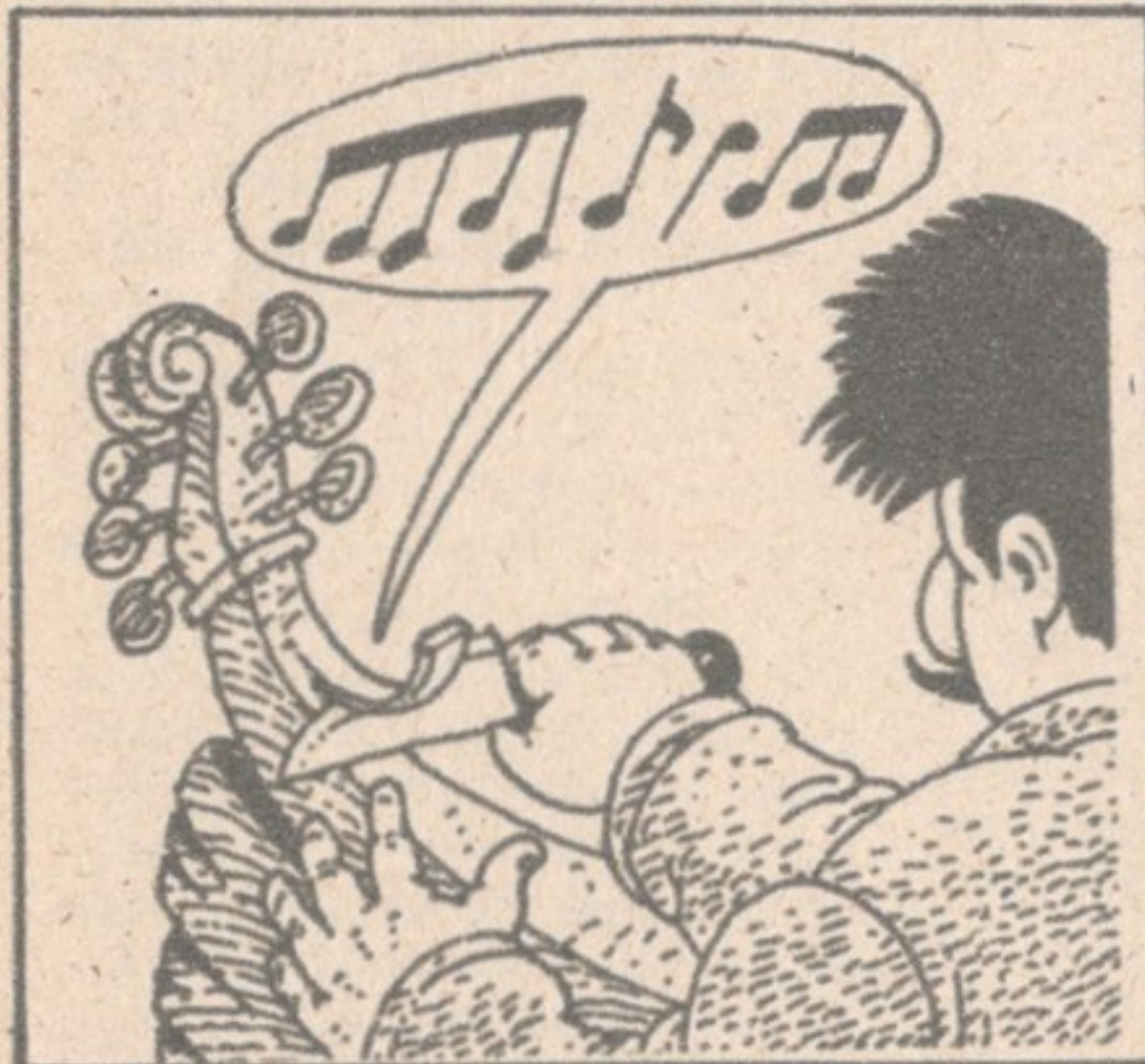
Илустровао: Љубомир Милојевић Љубец

Имамо ли нашег Страдиварија?

Мој драги „Забавник“ сигурно зна или може да нађе податак колико је виолина израдио чувени градитељ ових музичких инструмената Антонио Страдивари и да ли смо и ми имали неког тако доброг мајстора?

Д. КИСАЧ
Врбас

Најпознатији италијански и светски градитељ виолина био је Антонио Страдивари који је живео од 1644. до 1737. године и за то време, претпоставља се, израдио више од 1100 ових музичких инструмената од којих је сачувано око

600. Додуше, и данас је спорно да ли су све оригинали јер су многи каснији градитељи фалсификовали етикете са његовим потписом. Ништа чудно кад су оне још током 19. века постале мерило вредности. Занимљиво је да је Страдивари израдио и три нарочито изрезбарене виолине које важе за најскупочије. Зна се да је једна припадала енглеском песнику Бајрону, али су је његови наследници пре двадесет година на једној аукцији продали за баснословну суму.

Од наших људи који су израђивали веома квалитетне виолине најпознатији је Богдан Миланковић (1885–1966).

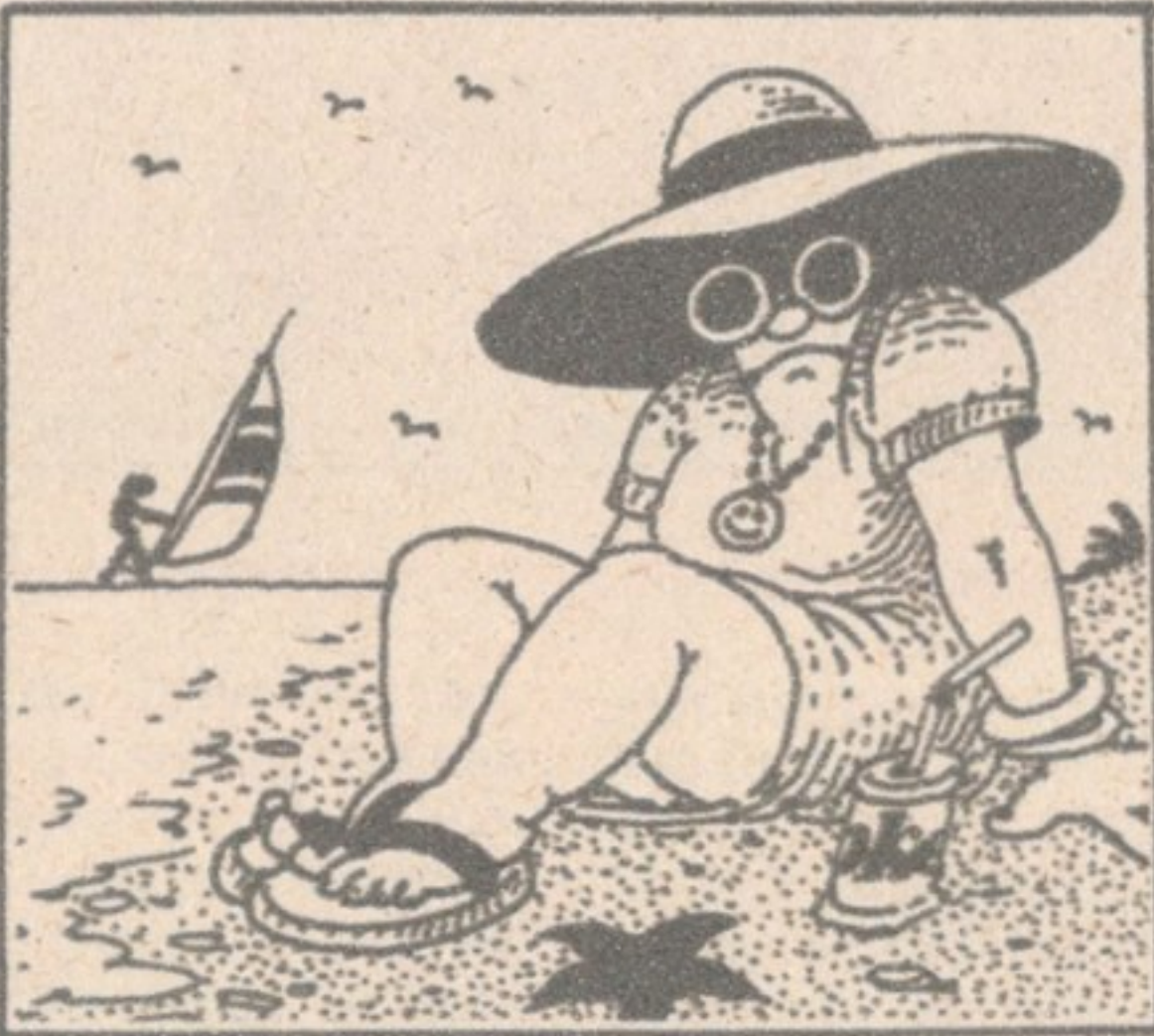
Пресело ми летовање

Протеклог лета с мора сам се вратила веома тужна. Наиме, имам јаке бутине и чинило ми се, кад сам у костиму, да сви гледају у мене, па сам на плажи више времена провела у широкој, дугачкој мајици, него изложена сунцу. Помозите ми саветом како да идуће лето не дочекам овако и како да „стешем“ ноге.

П. П.

Параћин

С обзиром на твоје године, саветујемо ти да никако не држиш дијете, посебно не оне „5 килограма за 7 дана“. Њихови резултати могу да буду веома штетни за твој организам. Сувишних килограма можеш да се ослободиш много безболније – да једеш доста воћа и поврћа а не намирнице које стварају масне насlage, а то су пре свега слаткиши. Требало би што више да пливаш, ходаш, и то брзо, а није лоше ни цигирање (лагано трчање). Постоји и једноставна кућна вежба: у чучећем положају ходај колико издржиш. Саветујемо ти и да потражиш савет физиотерапеута.

Најмањи папирни новац

Да ли можете да проверите која је најмања штампана новчаница на свету и која је била у оптицају, а не издата као реткост, за колекционаре.

БРАНКО БОКИЋ
Младеновац

Најмању папирну новчаницу (банкноту), која је икада штампана, издала је банка бивше кинеске провинције Цек-јанга 1908. године. Она је три године служила као платежно средство – имала је вредност 1 јуана, а била је 55 милиметара дугачка и 30 милиметара широка.

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

56

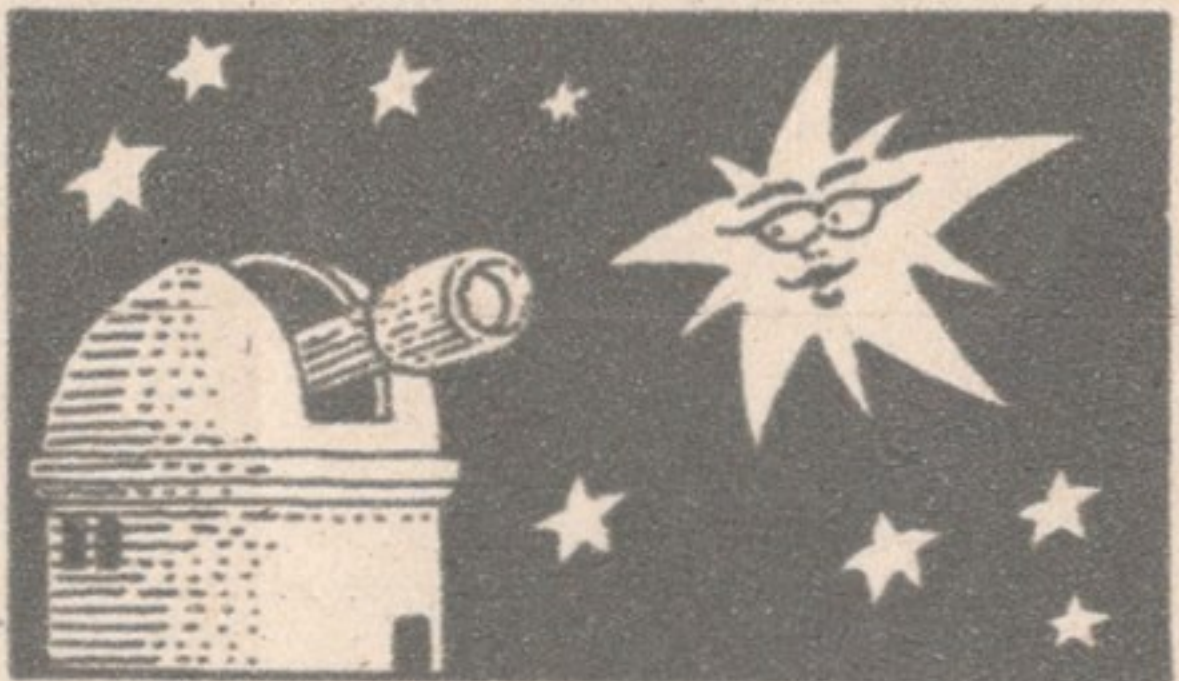
Мој травар Гара

Имам мачка Гару који ме понекад веома изненади. Иако знам колико воли месо (због врапчића зна на дрвет сатима да вреба), видим да често у башти бирка неке травке и једе их. Мама каже да тако побољшава варење. Како зна која му травка треба?

ЈАДРАНКА

Горњи Милановац

За псе и мачке одавно је познато да су одлични „травари“ и да непогрешиво знају да одаберу праву травку за своју бољку. Задивљујуће је њихово умеће да никад не поједу отровну травчицу, макар она била и без мириса. Жваћу и гутају само траве које им отклањају болове и тегове, па тако и твој Гара. Месо му је омиљена храна, али зна када треба и „салату“ мало да омирише.

Звезда моја најлепша!

За звезде се увек говорило и писало: ова је највећа, она најближа, трећа најсјајнија, али мене занима која је најлепша.

ЗОРАНА ДИДИЋ
Нови Београд

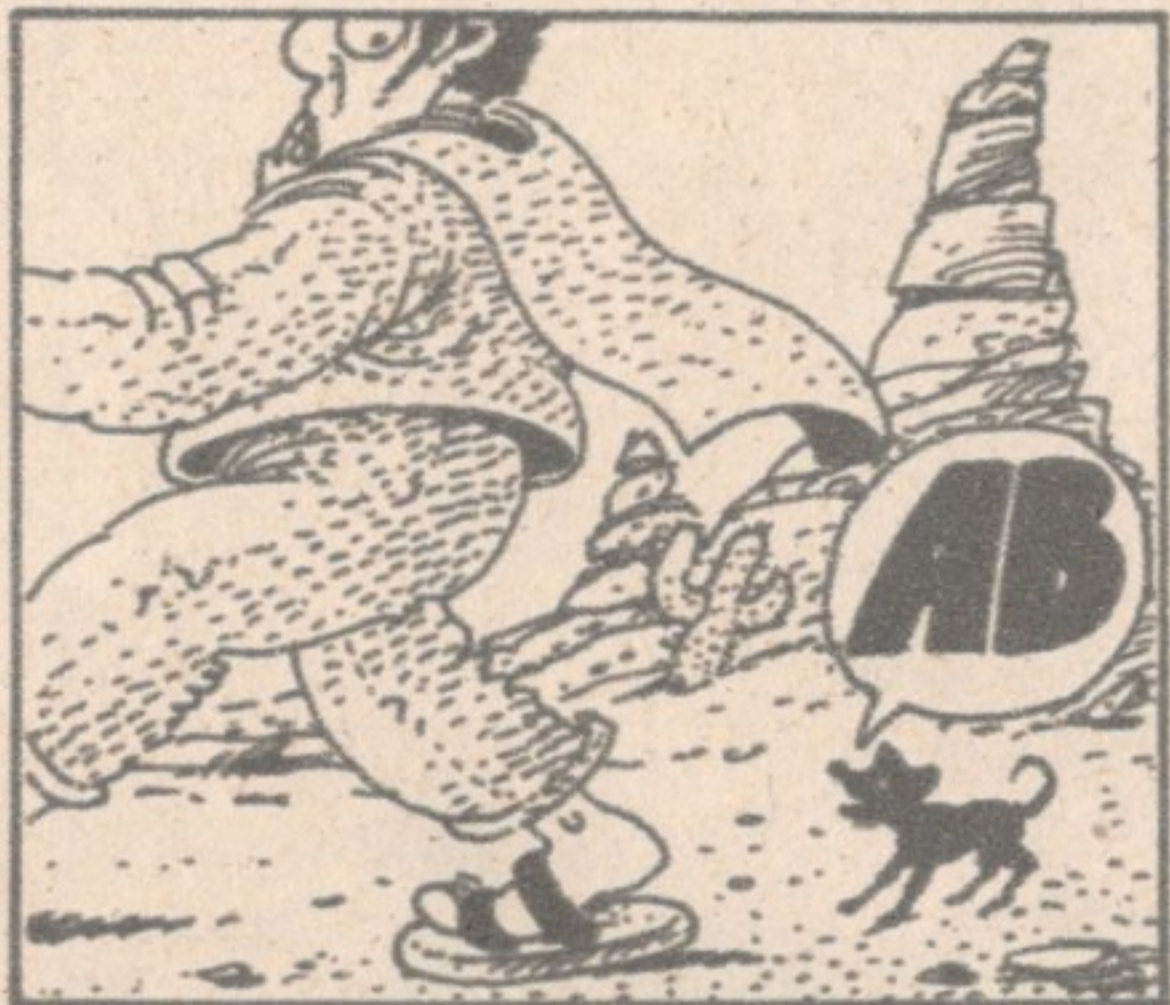
Лепота је, Зорана, макар то биле и звезде, ствар личног укуса. Неколико немачких астронома сматра да је „најлепша“ звезда Албирео у сазвезђу Лабуда. Ово је иначе двојна звезда, пар у коме је једна звезда златножуте а друга плавозелене боје. Амерички астроном Артур Вулф тврди, опет, да у васиони нема лепше звезде него што је Блазар у сазвезђу Гуштера која се повремено толико „разбукти“ да стоструко појача своју светлост. Није тешко замислити колико астрономи уживају у оваквом призору.

Чивава из Чиуауа

Недавно је у Трстенику одржана изложба паса, али нисам видео ни једну чиваву, најмање куче на свету. Не умем да објасним зашто, али она ми се допада, па бих вас молио да нешто напишете о њеним особинама.

ЛАЛЕ
Трстеник

Ово мајушно куче пореклом из Мексика, тачније из града Чиуауа (отуда вероватно и име), тешко у просеку од 800 до 2000 грама, а висине до 15 центиметара, прави је цин по срчаности и храбрости. Ваљда несвесно свог раста, у стању је да се упусти у окршај са много већим псима или да грчевито „брани“ свој дом и свог господара.

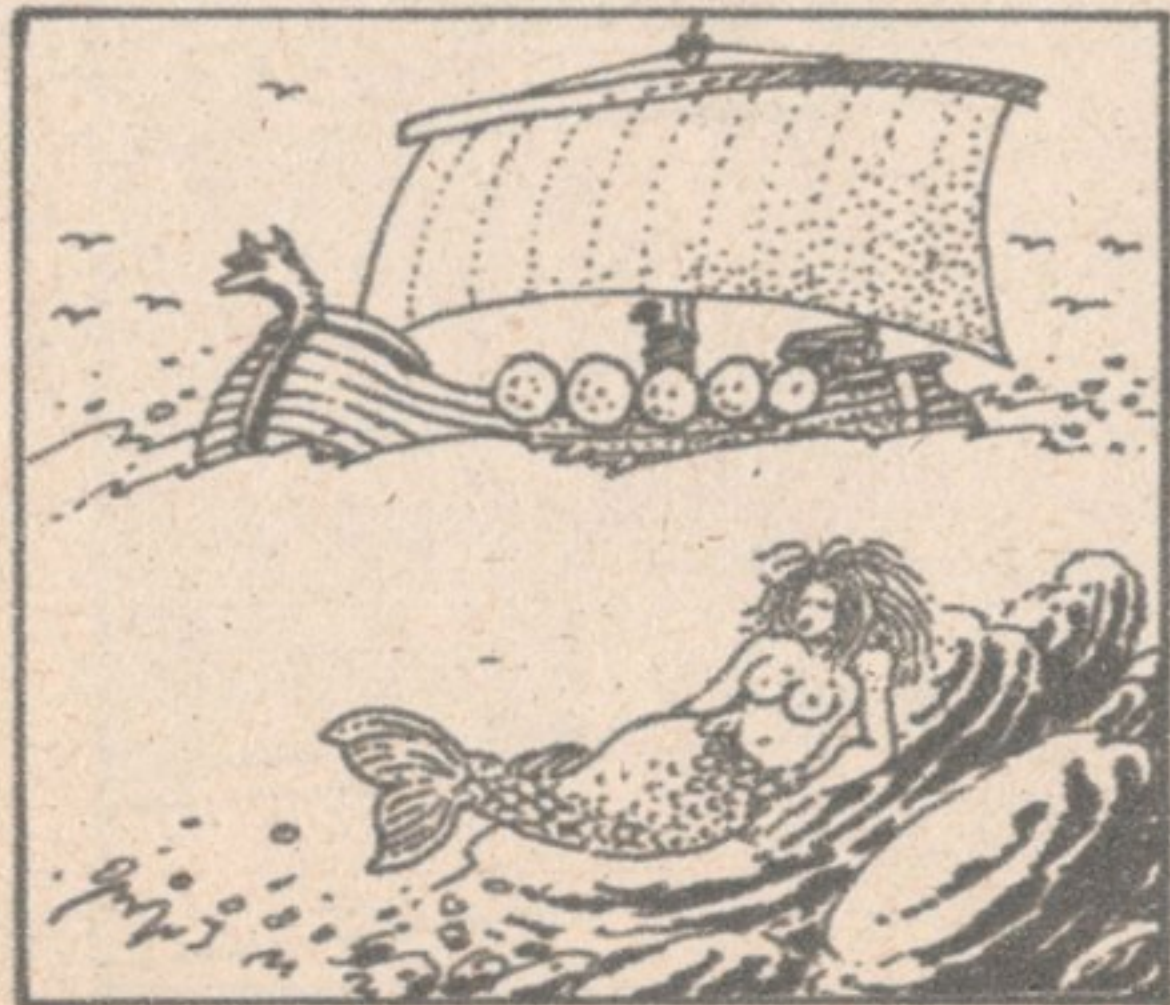
Чиваве се деле у две групе: на краткодлаке, са густом сјајном длаком, и оне са дугом свиленаком длаком. Веома су погодне за држање у стану јер не захтевају да их сваког дана изводите, а своје физиолошке потребе обављају у некој малој кутији. Велика мана овог пса је што је веома скуп, један од најскупљих. Штене кошта око 5000 динара.

Научна фантастика код Старих Грка

Можете ли да ми кажете када су се први пут појавиле приче о научној фантастици и да ли су настале у новије доба?

ДЕЈАН ТРЊИЋ
Мајданпек

Можда ће те зачудити што Хомерову „Одисеју“ неки убрајају у научну фантастику, због многих чуда које је Одисеј срео и суочио се са њима на свом путу.

Позната је и књига Антонидеса Диогенеса из 5. века пре нове ере „Чудесне ствари из Туле“ у којој је писао о групи путника који су, стално путујући на север стигли на Месец и тамо затекли неке чудне људе. Око 175. године нове ере Лукијан из Сирије написао је на грчком језику „Истиниту историју“ у којој је јак олујни ветар однео једрењак с људима чак на Месец.

И један од чувених француских мускетара Сирано де Бержерак написао је 1684. године дело „Други светови“ у ком људи стижу на Месец посебно изграђеном ракетом. Од тада се небројено много писаца бавило писањем утописа научнофантастичног садржаја.

Најпознатији авио-часопис

Знам да „Забавник“ може све, па се надам да ни мене неће изневерити. Желео бих да објавите адресу најпознатијег авио-часописа „Flight“.

ДАНИЈЕЛ СТАНИШИЋ
Београд

„Забавник“ те, Данијеле, неће изневерити. Ево адресе коју тражиш:
FLIGHT
Reed Business Publishing LTD
Quadrant House
The Quadrant
Sutton
SURREY
England

ЕНИГМАТИКА

РЕШЕЊА:

Новогодишња мозаичка укрштеница: бискупи, Светлана, аватар, МКТ, Раман, нар, ритав, нагиб, т, ин, Марија Калас, Уст, Велика Морава, скаменити се, Изар, то, Ирена, етија, а, жамадан, Арсло, Анана, хс, ими, СРЕЋНУ НОВУ ГОДИНУ, ари, Воки, Ана, Паја Патак, ислам, они, Адамс, ЖЕЛИ ВАМ, стипсе, таман, Дикан, Исак, Бо, бато, Плап, ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК, н, и, успевати, али, телеграми, шестари, ит, Синди, е, изићи, уланер, дреник, веде, ап, ракеташ, камо, его, асанирати, иритис, ме, т, пропитивање, Елвис, Амати, отад; Слововни квадрат: Саламина, лабуриста, мирисање, настањеност; Ребус: боца ружице („БО“ цар, „У“ жице); Спојите пар: 1ф, 2е, 3д, 4а, 5б, 6ж, 7и, 8з, 9г, 10в; Цвет: Шон Конери (кокош, нокти, Каиро, Радош, стран, старо, поток, Зоран, псето, исток, бетон, место, канте, канон, питар, писте, кости, долар); Потираљка: арсеник; Испуњаљка: Попај, Олива (Порто, олтар, питон, авион, Јапан); Скандинавска: паус, лупа, нетом, Мола, немар, наги, читат, Тина, почин, Сата, стриц; Осмосмерка: харинга; Ребус: војна школа (во „ЈН“, „АШ“ кола).

Енигматске стране припрема:
ЕД „Борђе Натошевић“, Сомбор
Уређује Славко Бован

Аутори: Димовић, Живковић, Милин, Мунишић, Ј. Недић и Бован

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК БРОЈ 2290

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“ изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси
Директор „ПОЛИТИКЕ“
Хаши Драган Антић

Издаје НП ПОЛИТИКА Д.О.О.
11000 Београд, Македонска 29

Штампа графичко предузеће
„Штампарија Политика“

В. д. председника комисије „ПОЛИТИКА“
Томисла Раичевић

Уредник српског Мирјана Маринковић
Ликовно графички уредник Соња Јашовић
Редакција Олга Вукадиновић, Бојана Дожић, Мина Илић, Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патригић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Недељка Сташић, Миленко Тодоровић и Бранислава Црномарковић
Техничка редакција
Душан Глушац, Радоје Савић,
Зоран Петканић и Радана Весовић
Секретаријат Зорица Филиповић
Дописници „ПОЛИТИКЕ“ из иностранства:
Петар Поповић (Москва), Дарко Рибникар (Њујорк), Мирослав Стојановић (Бон), Душан Симић (Лондон), Бошко Јакшић (Рим), Верица Рупар (Будимпешта) Момчило Пантелић (Пекинг), Радислав Ђук (Атина)

Редакција „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“
Македонска 29, 11001 Београд, П.фак 124.
Телефони: секретаријат 3224-471,
редакција 3224-483, техничка редакција
3226-620, централа 3224-191 и 3225-761,
преплата: 3228-776.
Маркетинг агенција: Македонска 31/1,
телефон 3220-645.

Рукописи, фототрафије и цртежи се не враћају.

На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Преплата за нашу земљу:
1 месец 19,50 дина. 3 месеца 58,50 дина.
6 месеци 117,00 дина.

Преплата на жиро рачун број:
40801-603-3-42104, уз обавезну назнаку:
Н.П. „ПОЛИТИКА“ — ПРЕПЛАТА НА
ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

Полугодишња – возом: 90 DEM, 40 USD
или противвредност осталих валута.

Полугодишња – авионом:

I група-Европа: 129 DEM. II група-Блиски исток: 130 DEM. III група-Африка, Азија: 135 DEM.
IV група-Америка, Канада: 136 DEM. V група-Далеки исток: 138 DEM. VI група-Јужна Америка: 144 DEM. VII група-Аустралија: 146 DEM.
или противвредност осталих валута

Преплата се врши преко фирме

„EINS PLUS ZWEI“ GmbH, FRANKFURT/M
у противвредности валута USD или DEM и то:
DEUTSCHE BANK AG, F.R.G. (BLZ 50070010)

За DEM – КОНТО – 092430800

За USD – КОНТО – 05092430801

Код уплате ОБАВЕЗНО навести: „Сврха плаћања“
ПРЕПЛАТА НА „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“ –
откуп дута.

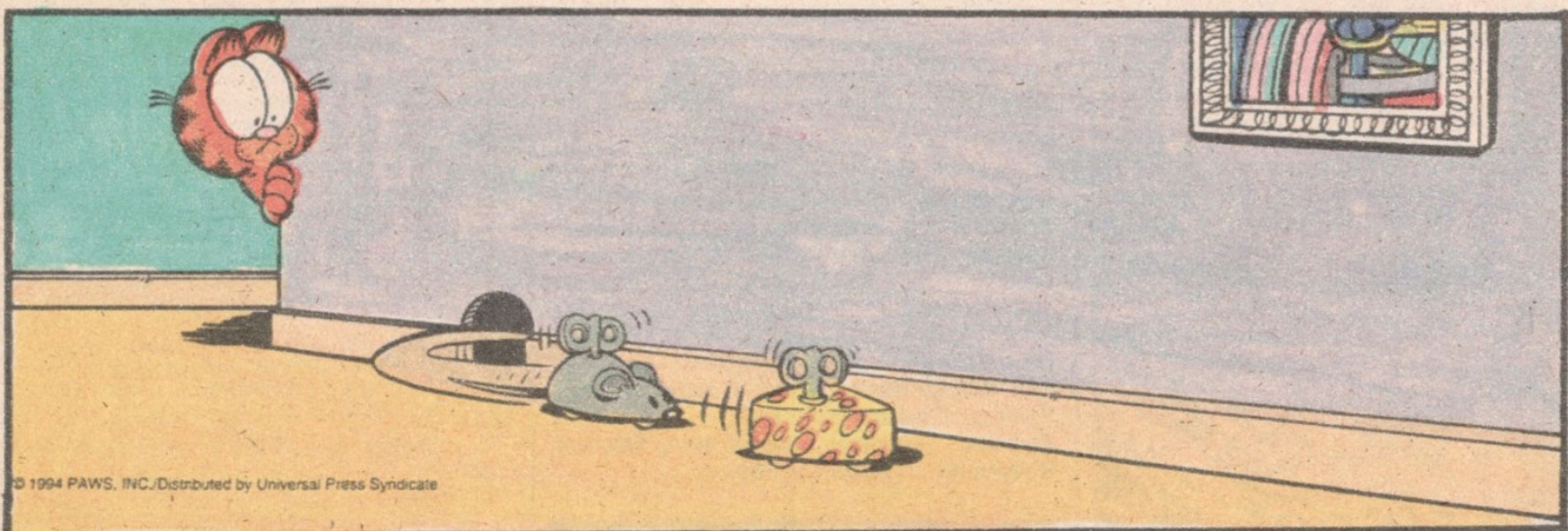
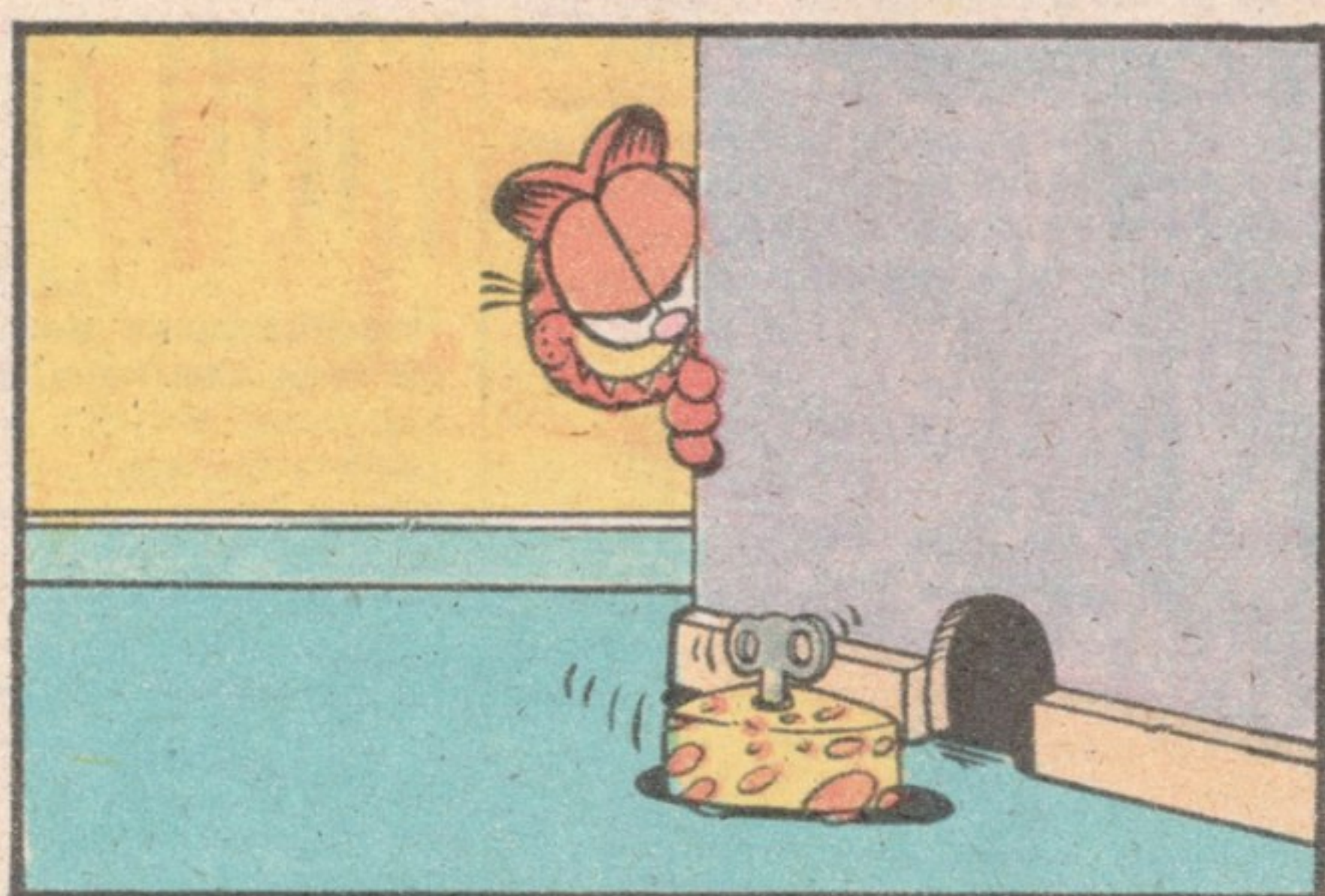
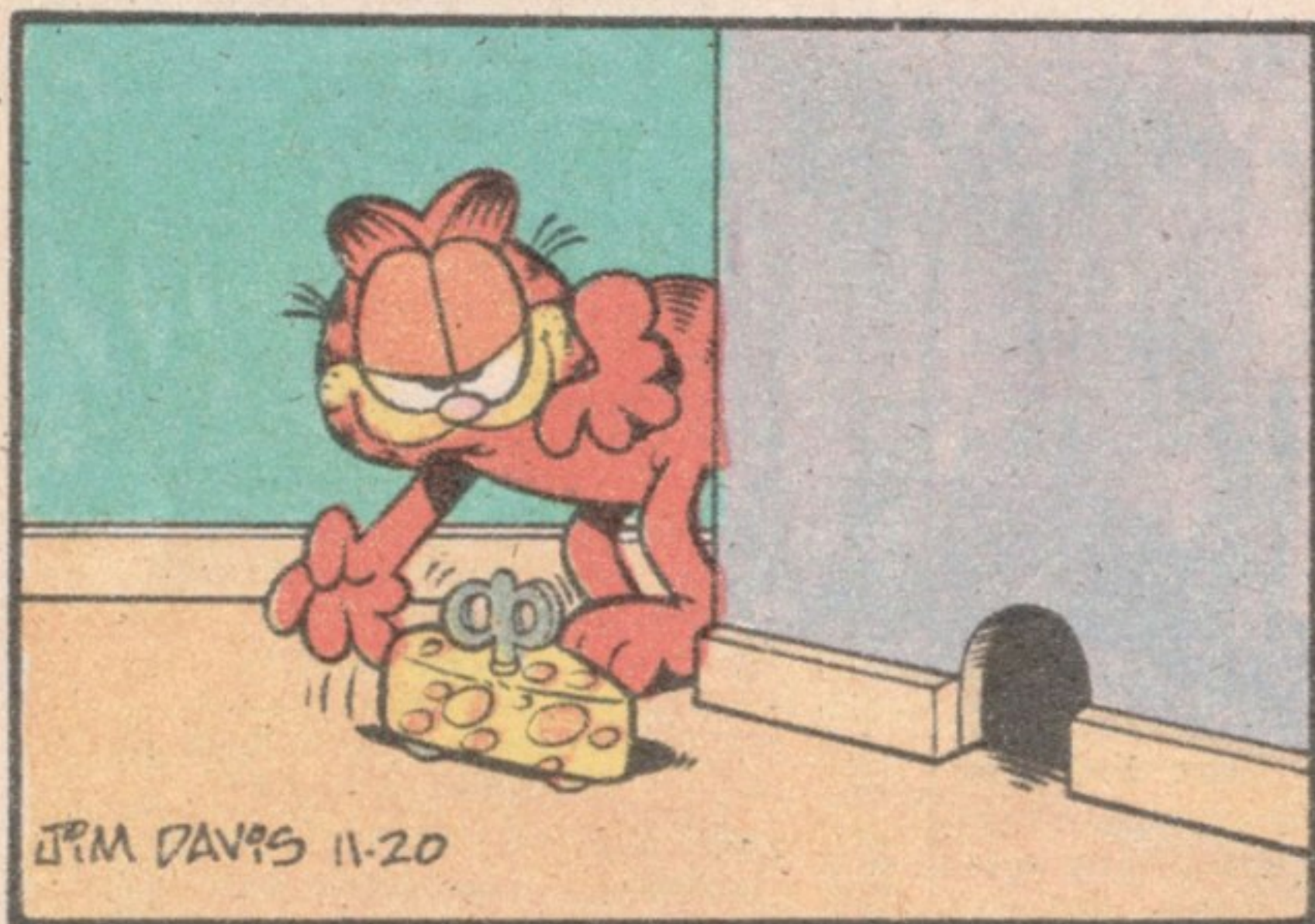
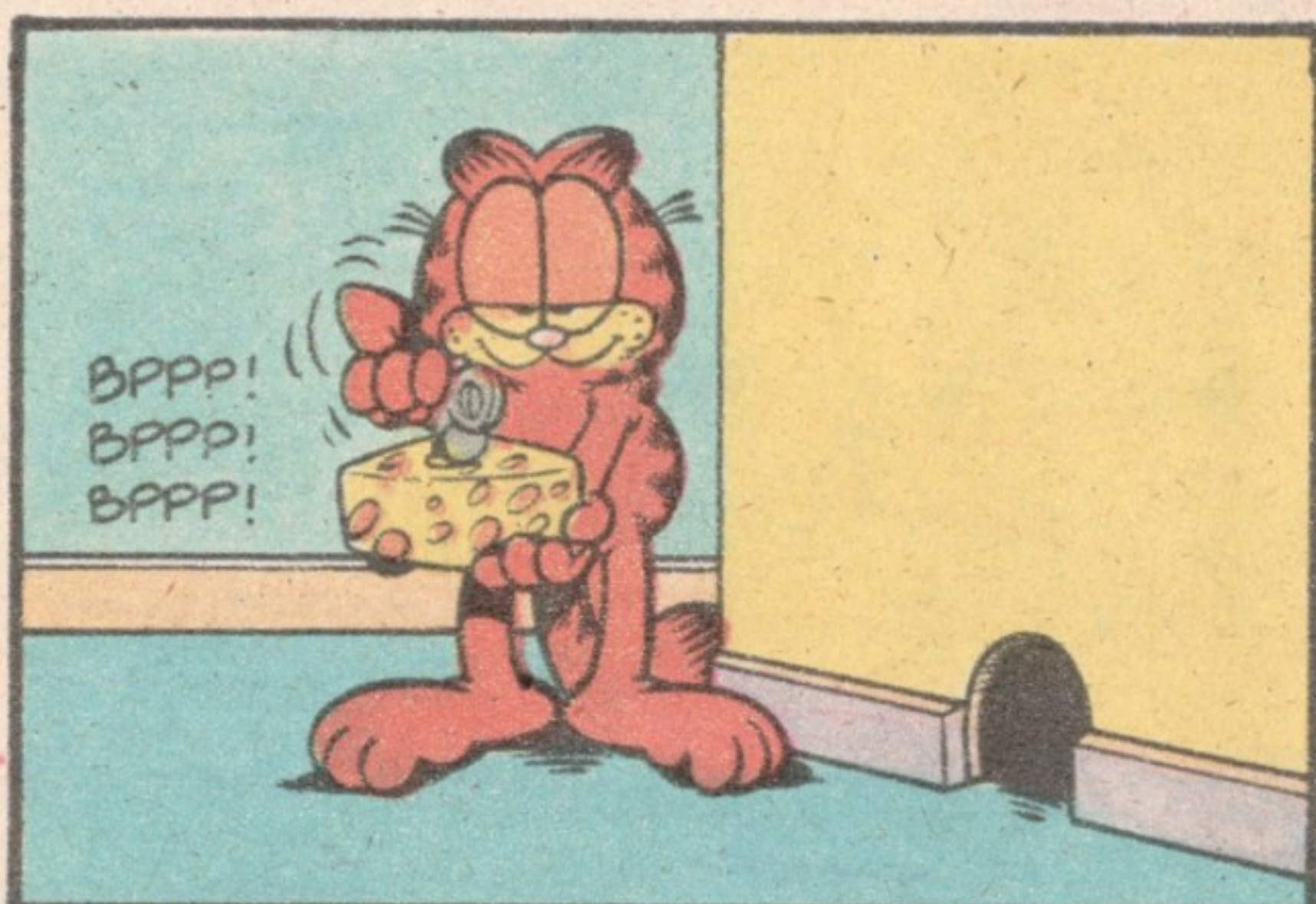
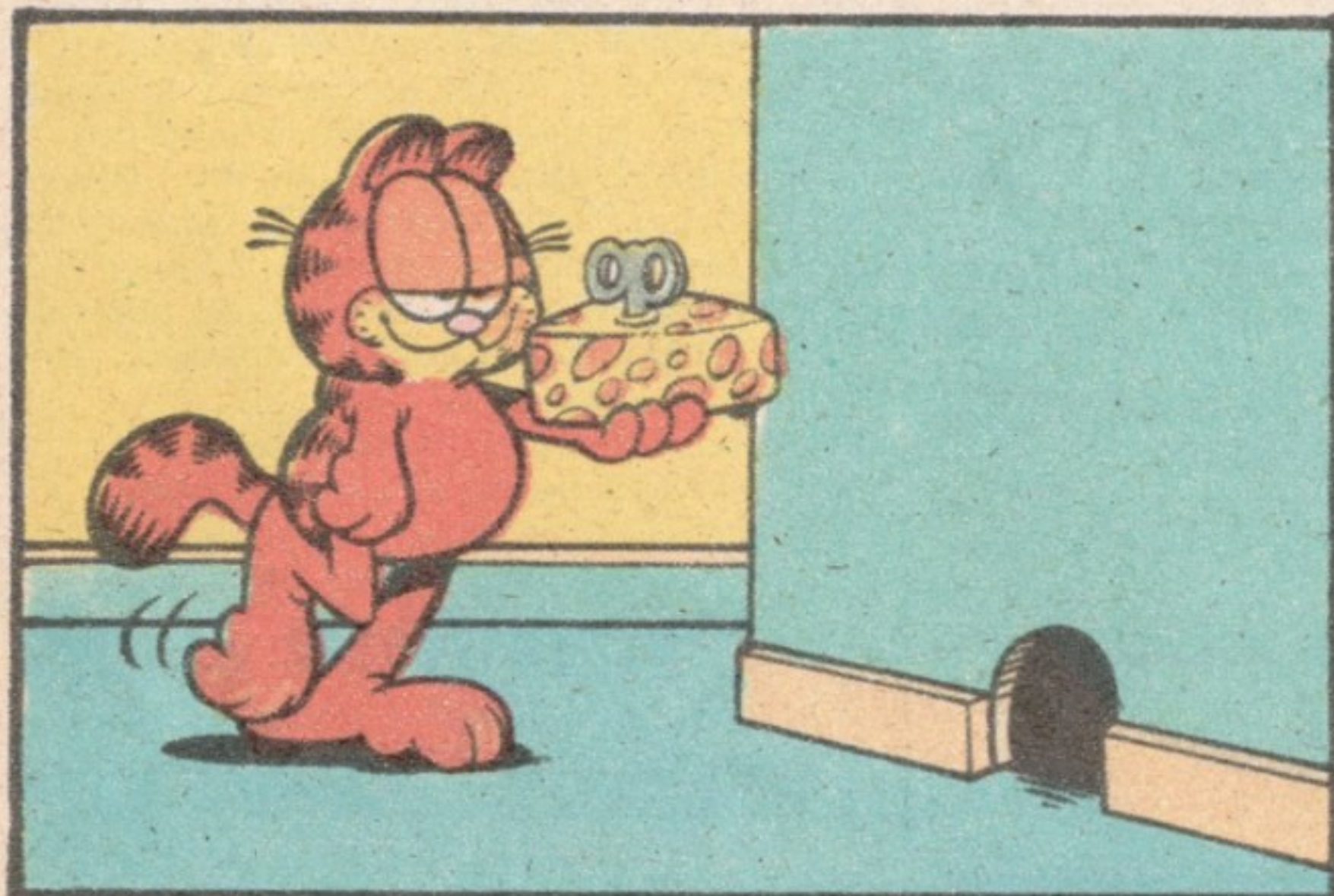
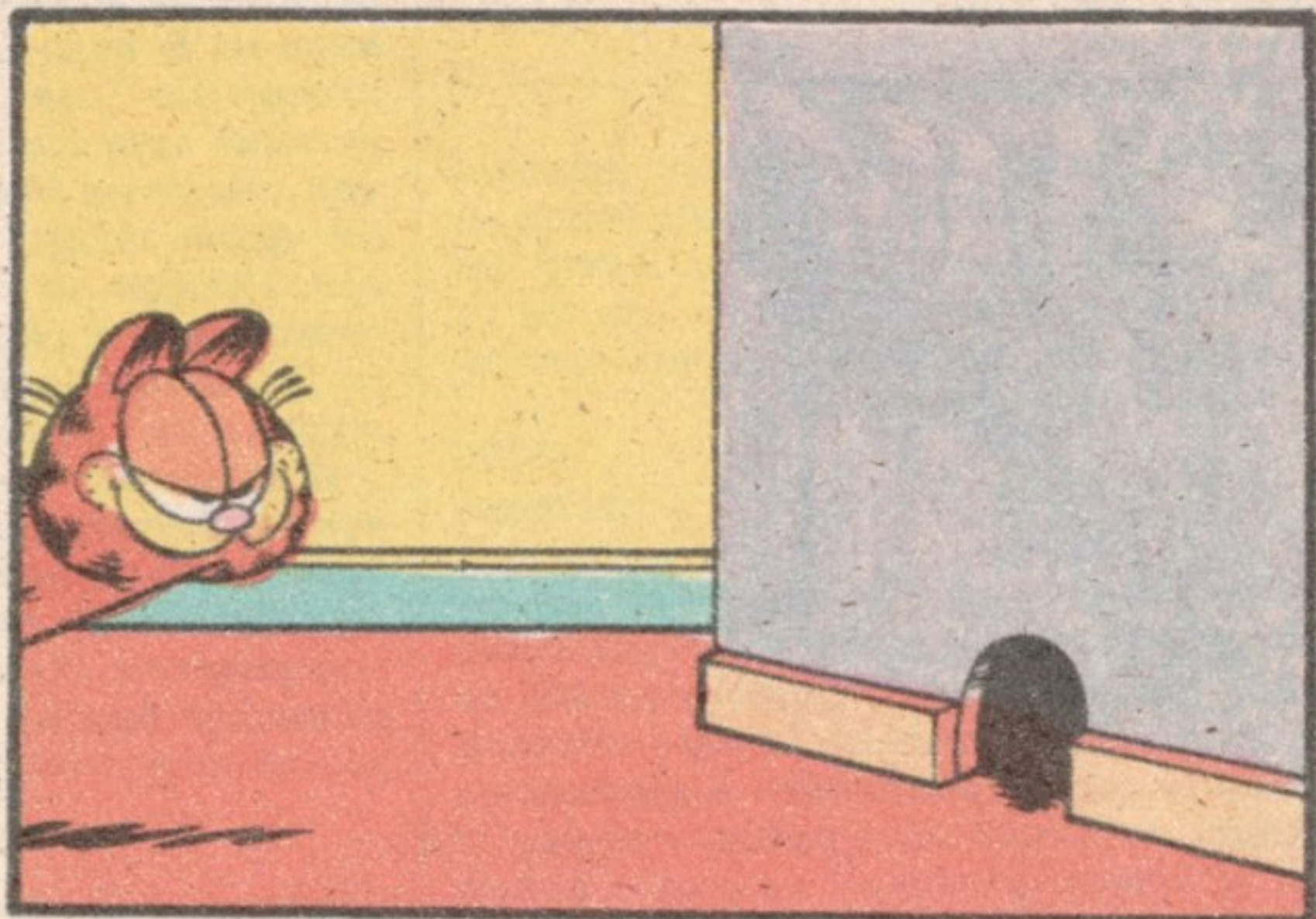
Копију уплате ОБАВЕЗНО послати на факс
бр. ++ 381 11 3228 776 или на адресу:
ПРЕДУЗЕЋЕ „ПОЛИТИКА“ 11000 БЕОГРАД,
29. НОВЕМБРА 24/1, ЈУГОСЛАВИЈА

Годишњу преплату на лист не примамо.

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар, по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину.

By Jim Davis

ГАРФИЛД

© 1994 PAWS, INC./Distributed by Universal Press Syndicate

ПОЛИТИККИ

58

ЗАБАВНИК

Новац је бољи од сиротиње. Ако ни због чега, оно из финансијских разлога.

Вуди Ален
амерички редитељ и глумац
(1935—)

У великој радости никоме ништа не обећавај. У великој љутини не одговарај ни на чије писмо.

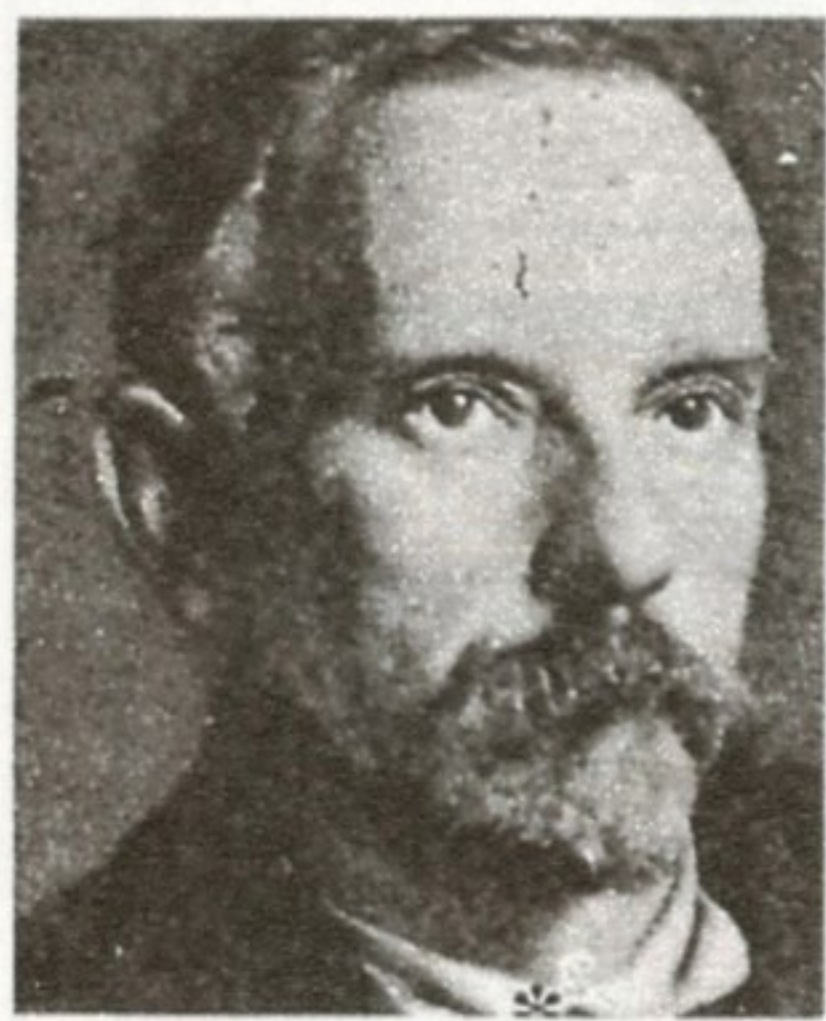
Кинеска пословица

Срећа је ствар коју треба увежбавати, као и виолину.

Ернст Лубич
амерички филмски редитељ
(1892–1947)

Човечанство се може поделити на домаћине и на госте.

Адолф Бастијан
швајцарски етнолог
(1826–1905)

Лењост није ништа друго до одмарање пре него што се уморимо.

Жил Ренар
француски књижевник
(1864–1910)

**РЕКЛИ
СУ...**

Ласкање је лажни новац који, да није таштине, не би био у оптицају.

Франсоа ла Рошфуко
француски политичар и писац
(1613–1680)

Моје презиме: увређен;
моје име: понижен; моје занимање: револтиран;
моје време: камено доба.

Еме Сезар
црначни песник француске школе
са острва Мартиник
(1913—)

Ветрови и таласи увек су на страни најбољих морепловаца.

Едвард Гибон
енглески историчар
(1737–1794)

Професионалац је онај ко свој посао може најбоље да ради и када за то уопште није расположен.

Алистер Кук
амерички новинар и писац
(1908—)

Не верујем у теолошког бога који награђује добро а кажњава зло.

Алберт Ајнштајн
немачки физичар
(1879–1955)

Престо се може направити бајонетима, али се на њему не може дуго седети.

Борис Јељцин
председник Руске федерације
(1931—)

Најбоље ствари у животу нису ствари.

Арт Бучволд
амерички новинар и писац
(1925—)

Историја човечанства је историја идеја.

Лудвиг фон Мизес
немачки социолог и економиста
(1881–1973)

Које дете ми је најмилије? Најмлађе док не порасте, болесно док не оздрави, одсутно док се не врати.

Одговор алжирске мајке

